

PTT raportteja
PTT reports
PTT rapporter

272

**Laura Aalto, Jim Antturi, Paula Horne, Henna Hurttala, Jonna Hänninen,
Jussi Leppänen**

Puunmyyntitulojen käyttö ja metsätalouden kannattavuuden mittaaminen

– Metsänomistaja 2020

Helsinki 2022

PTT raportteja 272

PTT reports 272

Puunmyyntitulojen käyttö ja metsätalouden kannattavuuden mittaaminen

– Metsänomistaja 2020

**Laura Aalto, Jim Antturi, Paula Horne, Henna Hurttala, Jonna
Hänninen, Jussi Leppänen**

Helsinki 2022

Suomalainen metsänomistaja 2020 -tutkimuskonsortiossa ovat mukana Helsingin yliopisto, Pellervon taloustutkimus, Luonnonvarakeskus ja Työtehoseura. Tutkimuskokonaisuutta ovat rahoittaneet maa- ja metsätalousministeriö, Suomen Metsäsäätiö ja Metsämiesten Säätiö. Suomen Metsäsäätiö on lisäksi rahoittanut hankkeen viestintää kustantamalla Pohjoisranta BCW:n osallistumista.

Viittausohje: Aalto, L., Antturi, J., Horne, P., Hurttala, H., Hänninen, J., Leppänen, J. 2022. Puunmyyntitulojen käyttö ja metsätalouden kannattavuuden mittaaminen – Metsänomistaja 2020. PTT raportteja 272.

Pellervon taloustutkimus PTT

Eerikinkatu 28 A
00180 Helsinki
Puh. 09-348 8844
Faksi 09-3488 8500
Sähköposti ptt@ptt.fi
ISBN 978-952-224-237-2 (pdf)
ISSN 2489-9615(pdf)

Aalto, L¹, Antturi, J.², Horne, P.¹, Hurttala, H.², Hänninen, J.¹ & Leppänen, J.³ 2022. - Puunmyyntitulojen käyttö ja metsätalouden kannattavuuden mittaaminen – Metsänomistaja 2020. PTT raportteja 272.

¹ Pellervon taloustutkimus PTT, Eerikinkatu 28, 00180 Helsinki

²Työteho-seura, Kiljavantie 6, 05201 Rajamäki

³Luonnonvarakeskus (Luke), Latokartanonkaari 9, 00790, Helsinki

Tiivistelmä

Tutkimuksessa selvitettiin yksityismetsänomistajien näkemystä metsätalouden kannattavuuden mittaamisesta, metsätilasta luopumisen hinnasta, vaihtoehtoisista sijoituskohteista sekä puunmyyntitulojen käyttökohteista. Tutkimus perustui Suomalainen metsänomistaja 2020 -hankkeessa metsänomistajilta vuonna 2019 kerätyn valtakunnallisen postikyselyaineiston perusotokseen sekä kannattavuutta käsitelleeseen osaotokseen. Tulosten mukaan kolmasosa metsänomistajista ei arvioi metsätaloutensa kannattavuutta. Yleisin tapa arvioinnissa oli puun hintataso, jota käytti vajaa kolmannes metsänomistajista. Tyypillisesti metsänomistajat käyttivät useita arviointitapoja. Metsien muut kuin taloudelliset arvot painavat myös vahvasti omistajuudessa. Yli kolmasosa metsänomistajista ei olisi valmis myymään metsätilaa mistään hinnasta perheen ulkopuolisille. Reilu neljännes ei osannut arvioida mahdollista luopumishintaa suhteessa tilan arvoon. Siten vain vajaa 40 prosenttia metsänomistajista harkitsi jotain hintaa, jolla luopuisi metsistään. Jos metsänomistaja myisi metsäomaisuutensa, noin neljännes piti mahdollisena sijoitusvaihtoehtona pörssiosakkeita. Vastaava osuus harkitsisi myös sijoitusasuntoja tai rahastosijoittamista. Sijoittamisen sijasta kuluksen ja lainojen lyhennyksen valitsi lähes kolmannes vastaajista. Tulokset puunmyyntitulojen käytön jakaumasta mittasivat metsänomistajien kykyjä hahmottaa puunmyyntitulojen käyttöä maa- ja metsätalouteen, yksityistalouteen ja muuhun yritystoimintaan. Alle puolet metsänomistajista kykeni suhteellisen luotettavasti arvioimaan mihin puunmyyntitulot oli käytetty ja esimerkiksi vain kolmannes arvioi käyttäneensä puunmyyntituloja puunmyynnistä tai tilasta maksettujen verojen maksamiseen. Näkemykset puunmyyntitulojen käytöstä olivat yhteydessä myös kannattavuuden arviointiin. Tuloksia ristiintaulukoitiin metsänomistajan ja tilan taustapiirteiden suhteen.

Asiasanat: yksityismetsänomistajat, metsätalouden kannattavuus, metsän arvo, puunmyyntitulot, vaihtoehtoiset sijoituskohteet

Aalto, L¹, Antturi, J.², Horne, P.¹, Hurttala, H.², Hänninen, J.¹ & Leppänen, J.³ 2022. – Use of roundwood sales revenues and assessment of profitability of forestry– Forest owner 2020. PTT reports 272.

¹ Pellervon Economic Research PTT, Eerikinkatu 28, 00180 Helsinki, Finland

²Työtehoseura TTS, Kiljavantie 6, 05201 Rajamäki, Finland

³Natural Resources Institute Finland (Luke), Latokartanonkaari 9, 00790, Helsinki, Finland

Abstract

The study examined the views of non-industrial private forest owners on assessing the profitability of forestry, the price of selling one's forest holding, alternative investment types to forest, and the uses of wood sales revenue. The study was based on the primary sample and sub-sample of the national postal survey data collected from forest owners in 2019 in the Finnish Forest Owner 2020 project. According to the results, one third of forest owners do not assess the profitability of their forest management. The most common method of assessment was the price level of wood, which was used by less than a third of forest owners. Typically, forest owners used several assessment methods. The non-economic values of forests also weigh heavily on ownership. More than a third of forest owners are not willing to sell forest outside their family at any cost. Just over a quarter are not able to estimate the possible price at which they would sell. Thus, less than 40 percent of forest owners considered some price to sell their forest property. If a forest owner sold his forest assets, about a quarter considered listed shares to be a possible investment option. A similar proportion would also consider investing in housing or funds. The results on the distribution of the use of roundwood sales revenues measured the ability of forest owners to assess the allocation of revenues to the use for forest and farm property, private economy and other business activities. Less than a half of the forest owners were able to estimate relatively reliably the allocation targets of roundwood sales revenues and, for example, only a third assessed that they had paid taxes on roundwood sales incomes or property. The views on the use of roundwood sales revenues were also in connection to the profitability assessments. The results were cross-tabulated with the background characteristics of the forest owner and the farm.

Asiasanat: non-industrial private forest owners, profitability of forestry, value of forest property, roundwood sales revenues, alternative investment types

Esipuhe

Metsäteollisuuden investoinnit 2010- ja 2020-luvuilla ovat luoneet näkymän vahvasta puunkysynnästä tuleville vuosikymmenille. Metsien puuntuotanto onkin suurimmalle osalle metsänomistajista tärkein metsistä saatava hyöty. Kannattavuus mahdollistaa metsätalouden harjoittajien taloudellisen toiminnan ja luo perustan muille metsäsektorin toimijoille. Suomessa metsätalouden kannattavuutta seurataan kokonaisaineistojen avulla koko maan tasolla ja suuralueta-solla. Sen sijaan ilman tutkimusta ei saada tietoa siitä, miten yksittäiset metsänomistajat arvioivat oman metsätaloutensa kannattavuutta, miten metsänomistajat näkevät metsätilansa arvon ja vaihtoehtoiset sijoitusmahdollisuudet ja millaiseen puunmyyntitulojen käytön tietoon he perustavat kannattavuusarvionsa. Tämä raportti osana Suomalainen metsänomistaja 2020 -tutkimusta tarkastelee näitä kysymyksiä. Tutkimuskonsortiossa ovat mukana Pellervon taloustutkimus, Helsingin yliopisto, Luonnonvarakeskus ja Työtehoseura. Laura Aalto ja Jonna Hänninen ovat vastanneet kannattavuuden arviointitapojen analyysistä (luvut 3.1, 3.2), Paula Horne metsän arvosta omistajalleen (luku 3.3), Henna Hurttala ja Jim Antturi vaihtoehtoisista sijoitusmuodoista (luku 3.4) ja Jussi Leppänen puunmyyntitulojen käytöstä (luku 4). Hanke ja sen tuloksia esittelevä raportti eivät olisi toteutuneet ilman hankkeelle myönnettyä rahoitusta sekä ohjausryhmän ja tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden panosta. Haluammekin kiittää PTT:n ja hankkeen tutkijoiden puolesta hanketta rahoittanutta maa- ja metsätalousministeriötä, Suomen Metsäsäätiötä ja Metsämiesten Säätiötä. Tämän osaraportin aikana ohjausryhmään ovat kuuluneet Sauli Brander (UPM), Janne Partanen (Stora-Enso), Juho Rantala (Metsä Group), Ari Eini (SMK), Marko Mäki-Hakola (MTK, pj.), Satu Rantala (MMM), Kai Merivuori (Sahateollisuus ry), Paloma Hannonen (SLL), Anne Rautiainen (Suomen Latu), Erno Järvinen (SMS), Ilari Pirttilä (MMS). Kiitos koko ohjausryhmälle arvokkaista kommentaareista ja tuesta hankkeen toteutuksessa. Erityinen kiitos kuuluu hankkeen aikaisemmalle koordinaattorille Heimo Karppiselle sekä aineistosta vastanneelle Harri Hänniselle, ilman teitä ei olisi Suomalainen metsänomistaja -hankekokonaisuutta-

Markus Lahtinen
Toimitusjohtaja

Paula Horne
Tutkimusjohtaja
Hankkeen koordinaattori

Yhteenveto

Tutkimusraportti on osa Suomalainen metsänomistaja 2020 -tutkimuskokonaisuutta, jonka tavoitteena on tuottaa tietoa suomalaisista perhemetsänomistajista. Tämän tutkimuksessa selvitettiin yksityismetsänomistajien näkemystä metsätalouden kannattavuuden mittaamisesta, metsätilasta luopumisen hinnasta, vaihtoehtoisista sijoituskohteista sekä metsänomistajien käsityksiä puunmyyntitulojen käyttökohteista.

Metsänomistajista kolmasosa ei arvioi metsätaloutensa kannattavuutta

Vuonna 2019 toteutetun Suomalainen metsänomistaja 2020 -kyselyn perusteella lähes 34 prosenttia metsänomistajista ilmoitti, ettei arvioi oman metsätaloutensa kannattavuutta lainkaan. Yleisin tapa kannattavuuden arvioinnissa oli puun hintataso, jota ilmoitti käyttävänsä vajaa kolmannes metsänomistajista. Neljäsosa metsänomistajista arvioi metsätaloutensa kannattavuutta metsätilan arvon kehityksellä ja hieman yli viidesosa puunmyyntitulojen kokonaismäärän perusteella. Tyypillisesti metsänomistajat käyttivät useampaa arviointitapaa. Jotkut olivat myös ilmoittaneet, etteivät arvioi lainkaan ja että arvioivat jollain tavoin – tämä viittaa siihen, että metsänomistaja arvioi joidenkin metsäalueiden tai toimenpiteiden kannattavuutta ja joidenkin ei.

Arviointitapojen perusteella metsänomistajat ryhmiteltiin faktori- ja klusterianalyysillä kolmeen ryhmään Tulojen tarkkailijat, Menojen tarkkailijat ja Suhteuttajat ja arvon mittaajat. Taustapiirteitä tarkasteltaessa lisättiin neljäs ryhmä, Kannattavuutta tarkkailemattomat.

Tulojen tarkkailijoita luonnehti keskimääräistä useammin miessukupuoli, maa-seutumainen asuinympäristö, maa- ja metsätalousyrittäjyys ja pidempiaikainen metsänomistajuus. Suuri osa heistä oli osallistunut puukauppaan. Menojen tarkkailijoissa oli keskimääräistä enemmän nuorempia, kaupunkimaisessa asuinympäristössä asuvia, korkeasti koulutettuja, palkansaajia, suurempituloisia, ja metsänsä lyhyemmän aikaa omistaneita metsänomistajia. Heistä suurin osa oli myynyt puuta viime vuosina. *Suhteuttajat ja arvonmittaajat* -ryhmässä oli keskimääräistä enemmän yrittäjiä ja 55–74-vuotiaita. Puukauppoja oli tehnyt pienempi osa kuin edellisissä ryhmissä. He olivat myös muita useammin hankkineet tilan ostamalla sen markkinoilta tai välittäjältä. *Kannattavuutta tarkkailemattomissa* oli muita ryhmiä yleisemmin naisia sekä yli 65-vuotiaita, lisäksi heidän tulotasonsa oli pienempi ja metsätilansa pienempiä kuin muilla ryhmillä.

Heistä vain kolmannes oli osallistunut viime vuosina puukauppaan. Tavoitteiltaan he olivat keskimääräistä yleisemmin virkistyskäyttäjiä tai epätietoisia. Koulupesien osuus oli suurempi kuin muissa ryhmissä.

Kolmasosa metsänomistajista ei luovuttaisi mistään hinnasta metsäänsä perheen ulkopuolisille

Metsien muut kuin taloudelliset arvot painavat vahvasti omistajuudessa. Yli kolmasosa metsänomistajista ei ole valmis myymään metsätilaa mistään hinnasta perheen ulkopuolisille. Reilu neljännes ei osannut lainkaan arvioida mahdollista luopumishintaa suhteessa tilan arvoon. Siten vain vajaa 40 prosenttia metsänomistajista harkitsi jotain hintaa, jolla luopuisi metsistään. Näistä noin neljäsosa haluaisi vähintäänkin kaksinkertaisen korvauksen omaan arvioonsa nähden, ennen kuin luopuisi metsistään. Vain seitsemän prosenttia luopuisi tilasta arvioimallaan käyvällä arvolla.

Niitä, jotka eivät mistään hinnasta myisi metsäänsä perheen ulkopuolelle, luonnehti korkea ikä, naissukupuoli, maa- ja metsätalousyrittäjyys tai eläkkeellä olo sekä pitkäaikainen metsänomistajuus. Jonkin luopumishinnan ilmoittivat yleisimmin vähintään opistotason koulutuksen ja keskimääräistä suurempituloiset, palkansaajat, sekä metsätaloudellinen aktiiviset. Tavoitteiltaan epätietoisista noin joka kuudes oli valmis luopumaan metsätilasta arvioimallaan käyvällä arvolla.

Kolmannes metsänomistajista ei sijoittaisi metsätilan myynnistä saamiin tuloja

Jos metsänomistaja myisi metsäomaisuutensa, noin neljännes piti mahdollisena sijoitusvaihtoehtona pörssiosakkeita. Vastaava osuus harkitsisi myös sijoitusasuntoja tai rahastosijoittamista. Kiinnostus metsärahastoihin, pankkitalletuksiin tai muihin sijoitusmuotoihin oli selvästi laimeampaa. Yleisin vastaus oli kuitenkin, että rahoja ei sijoitettaisi, vaan niille olisi muu käyttökohde.

Pörssiosakkeita, asuntoja tai rahastoja harkitsevilla oli joitain eroja taustapiirteissä. Osakkeita tai asuntoja vaihtoehtoisena sijoitusmuotona harkitsevilla oli tyypillisinä piirteinä yrittäjyys, kaupunkimainen asuinympäristö, korkea tulotaso, yhtymämuotoinen omistus, sekä metsätaloudellinen aktiivisuus. Osakkeista kiinnostuneita luonnehti myös muita useammin iso metsäomaisuus, tilan hankinta vapailta markkinoilta tai välittäjän kautta sekä epätietoisuus metsänomistuksensa tavoitteista. Asunnot olivat osakkeita suositumpia 10–100 hehtaaria omistavien joukossa. Rahastoista kiinnostuneisuuden osuutta nosti palkansaaja ammattiasemana ja matalampi tuloluokka.

Sijoittamisen sijasta kulutuksen ja lainojen lyhennyksen valitsi lähes kolmannes vastaajista. He olivat todennäköisimmin yli 65-vuotiaita, eläkeläisiä ja yleisemmin naisia kuin miehiä ja heillä oli tyypillisimmin alempi koulutus- ja tulotaso. Ryhmää luonnehtii myös vähäisempi metsätaloudellinen aktiivisuus.

Alle puolet metsänomistajista pystyy arvioimaan puunmyyntitulojen käyttöä eli tulojen, menojen ja muun käytön rakennetta luotettavasti

Metsänomistajilla on metsätalouden kannattavuuden arvioinnissa tärkeää olla vähintäänkin karkea käsitys puunmyynnistä saatujen tulojen ja maksettujen menojen ja edelleen muun puunmyyntitulojen käytön rakenteesta. Karkeasti arvioituna jonkin verran alle puolella metsänomistajista, vastaten ehkä kuitenkin yli puolta metsäpinta-alasta, näyttäisi olevan kokonaisuutta koskeva ja melko perusteltu käsitys puunmyyntitulojen käytöstä. Kuitenkin vain noin kolmasosa metsänomistajista arvioi maksaneensa puunmyyntituloihin tai tilaan kohdistuvia veroja. Noin neljäsosalla metsänomistajista oli toisaalta hyvin merkittäviä maa- ja metsätalouden menoja tai lainanhoitokuluja, joihin kului valtaosa puunmyyntituloista, Osa metsänomistajista pystyi arvioimaan vain omaan käyttöönsä netto tulleiden puunmyyntitulojen käytöstä ja todennäköisesti suhteellisen pieni osa ei halunnut kertoa mihin puunmyyntituloja oli käytetty. Merkittävä osa metsänomistajista ei kuitenkaan kyennyt tekemään minkäänlaista arviota puunmyyntitulojen käytöstä. Puunmyyntitulojen käyttökohteiden keskimääräistä heikompi arviointikyky oli yhteydessä erityisesti metsänomistajan korkeaan ikään. Käsitykset puunmyyntitulojen käytöstä olivat yhteydessä siihen, millä tavoin metsänomistajat kykenivät arvioimaan metsätaloutensa kannattavuutta.

Metsätalouden kannattavuuden ja tilan arvon määrittäminen haastaa myös neuvontapalveluita ja politiikkatoimia

Puutteelliset kannattavuuskäsitykset voivat altistaa metsänomistajia johdateltaviin, epävarmoihin tai jopa epärationaalsiin päätöksiin, joista merkittävimmät saattavat koskea metsätilan ylihintaista ostoa tai alihintaista myymistä. Metsäammattilaisten ja metsänomistajan erilaiset kannattavuusnäkemykset voivat johtaa myös erilaisiin metsäomaisuuden arvostamisnäkemuksiin. Metsänomistajien omassa ratkaisuvallassa yksinkertaisin toimenpide olisi käyttää arjen käyttötilistä erillistä pankkitiliä metsätilan (tai maatilan) rahaliikenteen hoitoon. Se selkeyttäisi metsänomistajilla metsätalouden tulojen, menojen ja muun maksuliikenteen kuten lainanhoidon seurantaan ilman varsinaisen kirjanpito-ohjelman käyttämistä. Valtakunnallisesti yksi harkinnanarvoisista politiikkatoimenpiteistä voisi olla luopua puun myyntitulon verotuksessa puunostajien tekemästä puukaupparamaksun ennakonpidätyksestä ja velvoittaa puunostajia ainoastaan toimittamaan tieto maksetusta puukauppasummasta verohallinnolle.

Tavoitteena olisi erityisesti metsänomistajien tietotason parantaminen, sillä ennakkoverokäytäntö voisi selkeyttää osalla metsänomistajia nyt jopa huolestuttavan hatarilta näyttäviä käsityksiä puunmyyntitulojen käytöstä, ja vähentää mahdollista tuloverotuksen ja arvolisäverotuksen sekoittamista keskenään. Taloudellisesti rationaalisten päätösten mahdollistamiseksi tulisikin neuvonnassa pystyä metsänomistajille tarjoamaan sekä valmiuksia arvioida tuottoa ja riskiä että tukea päätöksentekoa tukityökalujen kuten pankkitileihin liitettävien palvelujen, kirjanpito-ohjelmien ja laskureiden muodossa.

Metsänomistajarakenteen viime vuosikymmenien muutoksissa on useita piirteitä, joiden voi odottaa vaikuttavan siihen, että metsäomistuksesta luovuttaessa vaihtoehtona tultaisiin pitämään yleistävästi muuta kuin kulutusta. Tulosten mukaan metsänomistusta korkeamman riskin ja tuotto-odotusten eli osake- ja rahastosijoitusten todennäköisyys kasvaa, kun metsänomistajien koulutus lisääntyy ja tulot ja metsäomaisuuden koko kasvavat.

Tavoitteiltaan epätietoiset metsänomistajat myyvät puuta vähemmän ja ovat harvemmin kiinnostuneita esimerkiksi hiilinielujen tai luonnon monimuotoisuuden lisäämistoimista. He myös mittaavat kannattavuutta muita harvemmin ja eivätkä osaa arvioida metsätulojensa käyttökohteita. Toisaalta heistä muita ryhmiä suurempi osa on kiinnostunut myymään tilansa, mutta moni ei osaa arvioida luopumishintaa. Näille metsänomistajille, joille metsänomistuksen aineelliset tai aineettomat arvot eivät ole kiinnostavia, tulisi kohdentaa neuvontaa metsäomaisuuden käyvän markkina-arvon määrittämiseksi, kertoa millaisista metsätiloista erilaiset ostajat ovat kiinnostuneita ja korostaa kilpailutetun kiinteistönmyynnin tärkeyttä metsätilan lopullisen markkina-arvon muodostumisessa.

Sisältö

1	Johdanto	11
2	Aineisto ja menetelmät	16
2.1	Perusjoukko, otos ja aineiston hankinta	16
2.2	Aineiston edustavuus.....	16
2.3	Käytetyt muuttujat ja menetelmät	19
3	Metsätalouden kannattavuuden arviointi	21
3.1	Kannattavuuden arviointi	21
3.2	Ryhmittely kannattavuuden arvioinnin perusteella	25
3.3	Metsän arvo omistajalleen	36
3.4	Vaihtoehtoiset sijoitusmuodot.....	42
3.4.1	Sijoitusvaihtoehdot metsästä luovuttaessa	42
3.4.2	Sijoitusvaihtoehtojen valintaa luonnehtivat taustapiirteet.....	44
4	Puunmyyntitulojen käyttö	51
4.1	Puunmyyntitulojen käyttöä kuvaava aineisto.....	51
4.2	Vastaustyyppien ryhmittely	56
4.3	Puunmyyntitulojen käytön jakaumat vastaustyyppiryhmittäin	58
4.4	Vastaustyyppiryhmät taustapiirteittäin	62
5	Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset	70
5.1	Noin kolmasosa metsänomistajista ei tunnista metsänsä taloudellista arvoa tai kannattavuutta	70
5.2	Metsään sijoitetuille varoille nähdään vaihtoehtoisia sijoituskohteita, mutta osa käyttäisi myyntirahoja kulutukseen	73
5.3	Alle puolet metsänomistajista pystyy arvioimaan kaikki puunmyyntitulojen käyttökohteet	75
5.4	Johtopäätökset	81
	Lähdeluettelo	85
	Liitteet	87

1 Johdanto

Metsätalouden kannattavuuden painoarvo metsäsektorin sisäisessä ja kaikkia kansalaisia koskevassa yleisessä keskustelussa on vaihdellut viime vuosikymmeninä ja käsiteltävästä metsätalouden kysymyksestä riippuen. Kannattavuuden merkitys on vähitellen lisääntynyt, sillä esimerkiksi metsälain uudistamista perusteltiin vuonna 2013 muun muassa metsänomistajakunnan tavoitteiden erilaistumisella ja tarpeella edistää metsätalouden kannattavuutta (Rämö ym., 2012, Kniivilä ym., 2020). Yksityismetsänomistajat omistavat Suomessa 52 prosenttia metsätalousmaasta ja 60 prosenttia metsäalasta (Räty & Vaahtera, 2020) ja on tärkeää ymmärtää heidän käsityksiään metsänomistuksen kannattavuudesta ja metsän arvosta sekä niihin liittyvistä tekijöistä.

Metsänomistajakunta on jatkuvassa muutoksessa. Viime vuosikymmeninä muutos on näkynyt kaupungistumisen myötä metsänomistajien muuttona taajamiin ja kaupunkeihin, metsänomistajien ikääntymisenä, omistustavoitteiden monipuolistumisessa sekä metsä- ja maatilakokorakenteen muutoksissa (Hänninen & Karppinen, 2010). Jossain määrin metsän arvosta ja metsäomistuksen kannattavuudesta kertoo se, että metsätila pysyy perinteisesti suvun hallinnassa, joskin metsätilojen myynti on myös yleistynyt ja erityisesti metsäkiinteistörahastot ovat kasvattaneet metsänomistustaan nopeassa tahdissa viime aikoina (Metsäkeskus, 2021).

Metsä on osa omistajansa varallisuutta ja taloutta. Metsätalouden kannattavuuteen vaikuttavat markkinoilla määräytyvä puun kysyntä sekä hinta. Vaikka suhdannevaihtelut ovat yksittäisen metsänomistajan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella, niiden seuraaminen ja hyödyntäminen voi parantaa metsätalouden kannattavuutta merkittävästikin. Tilatasolla tekijät kuten puuston tila, tilakoko ja -rakenne sekä kasvuolot vaikuttavat kannattavuuteen (Karppinen ym., 2016). Metsänomistaja voi vaikuttaa metsätaloutensa kannattavuuteen lisäämällä pääoman tuottavuutta, kasvattamalla tuloja tai vähentämällä kustannuksia (Äijälä ym., 2019). Metsänomistajien keskuudessa metsätalouden kannattavuus rinnastetaan usein suoraan puun hintaan (Tilli ym., 2009). Metsänomistajat ajattelevat, että he voivat parantaa oman metsätaloutensa kannattavuutta

tekemällä metsätoita itse metsässään ja seuraamalla metsätalouden kannattavuuteen liittyviä tekijöitä.

Metsätaloudessa on joitakin poikkeavia piirteitä verrattuna muuhun liiketoimintaan. Metsätalous on pääomavaltaista ja suurin osa pääomasta on sitoutunut puustoon. Tulo- ja menovirrat jakautuvat epätasaisesti vuosien välillä ja riippuvat tehdyistä hakkuista. Verotuksessa metsätuloja kohdellaankin pääomatuolina. Metsätaloudessa investointipäätösten vaikutusaika on kymmeniä vuosia. (Sved & Koistinen, 2019).

Yksityismetsätalouden reaaliarvoinen liiketulos on noussut vuodesta 2014, jolloin tulos oli 106 euroa hehtaarille. Ajanjaksolla 2014–2020 liiketulos oli suurimmillaan vuonna 2018 puun hinnan ja hakkuumäärien noustua selvästi, jolloin hehtaarikohtainen liiketulos ylsi 152 euroon. (SVT, Yksityismetsätalouden liiketulos). Vuonna 2020 metsäteollisuuden työtaistelujen sekä koronapandemian tuoma epävarmuus maailmantaloudessa ja huonot korjuuolosuhteet näkyivät heikentyneessä yksityismetsätalouden kannattavuudessa. Hakkuumäärät vähenivät kymmenen prosenttia ja reaaliset pystykauppahinnat laskivat muiden kuin kuusikuitupuun kohdalla. Yksityismetsätalouden liiketuloksen alenema näkyi Lapin maakuntaa lukuun ottamatta kaikissa Suomen maakunnissa. (Luke, 2021). Vuoden 2021 kannattavuus todennäköisesti paranee selvästi puun hinnan, hakkuumäärän ja puukauppojen määrän noustessa (PTT-ennuste, 2021).

Viidessä vuosikymmenessä puunmyyntitulojen osuus metsänomistajan tuloista on pudonnut neljäsosasta keskimäärin 15 prosenttiin. Tätä muutosta selittää suurilta osin se, että puunmyynnistä saatavat tulot eivät ole kasvaneet samassa suhteessa muiden tulojen kanssa. Metsänomistajan on siis myytävä enemmän puuta rahoittaakseen saman tavarun tai palvelun kuin muutama kymmenen vuotta aiemmin (Ripatti & Lahdensaari-Nätt, 2007). Puunmyyntitulojen käyttökohteiden selvittäminen on haasteellista, sillä tuloja saadaan yleisesti muualtakin kuin metsätaloudesta. Ripatin ja Lahdensaari-Nättin (2007) mukaan erityisesti naiset ja iäkkäät metsänomistajat käyttivät saatuja puunmyyntituloja kulutukseen. Lainojen maksuun puun myynnistä saatavia tuloja käyttivät erityisesti miehet ja 40–59-vuotiaat, sijoittamiseen kaupungissa asuvat ja iäkkäät metsänomistajat, ja investointeihin maatalousyrittäjät, miehet, suurten tilojen omistajat sekä perikuntien ja yhtymien omistajat.

Verrattaessa metsää sijoituskohteisiin, kuten arvopapereihin, varsinkin puuston likviditeetti on heikompi. Puukaupasta hakkuun aloitukseen saattaa kestää joistakin viikoista jopa useisiin vuosiin, ja puumaksut seuraavat hakkuuta vasta muutaman kuukauden viiveellä. Metsätilan myynti on siksi useimmiten puuston myyntiä nopeampaa ja voi kohdistua hakkuiden näkökulmasta myös epälikvidiin puustoon, mutta aiheuttaa myöskin useampien kuukausien viiveen metsäomaisuuden muuttamisessa rahaksi. Likviditeettirajoitteiden vuoksi puunostajilla on vaihtelevia puukaupan ennakkomaksukäytäntöjä ja lisäksi puukaupan on tuotu rahoituslaitosten järjestämiä ennakkorahoitusmalleja. Metsäkiinteistöt toimivat myös sellaisenaan luottojen vakuuksina. Suhteessa muihin metsän on arvioitu olevan lähinnä keskitason tuoton ja riskin kohde (Uotila, 2014, Penttinen, 2007), joka pitkälti näistä syistä on viime vuosien alhaisen korkotason aikana kasvattanut arvoaan hyvin. Metsän erityispiirteenä voidaan pitää sitäkin, että metsien omistukseen ja edelleen metsäkiinteistöjen kauppahintoihin voivat vaikuttaa myös ostajien omat arvot, jos he kokevat metsän itselleen tärkeäksi myös muuten kuin vain puuntuotannon kannalta. Tämä on paikoitellen voinut johtaa siihen, että kauppahinnat ovat ylittäneet metsämaan puuntuotannollisen arvon. (Sved & Koistinen, 2019).

Aikaisemmin suomalaisten yksityismetsänomistajien näkemyksiä metsätalouden kannattavuudesta ovat tutkineet muun muassa Tilli ym. (2009), Kraama (2015) ja Karppinen ym. (2016). Tillin ym. (2009) tutkimuksessa selvitettiin kvantitatiivisen kyselyn avulla, mitä mittareita metsänomistajat käyttävät metsätaloutensa kannattavuuden arviointiin ja mitä mittareista he pitävät kaikista tärkeimpinä. Yleisimmin kannattavuuden arvioinnissa käytetty mittari oli puun hintakehitys. Seuraavaksi yleisimpiä olivat puunmyyntitulot, metsätalouden nettotulos sekä metsätalouden menot. Tutkimuksen perusteella metsänomistajat suosivat absoluuttisia mittareita metsätaloutensa kannattavuuden arvioinnissa. Suhteellisia mittareita – kuten metsään sitoutuneen pääoman tuotto ja metsän tuotto verrattuna muiden sijoituskohteiden tuottoon – käytettiin absoluuttisia kannattavuuden mittareita harvemmin. Viidesosa metsänomistajista ei arvioinut metsätaloutensa kannattavuutta lainkaan. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös metsätalouden kannattavuusmittareiden käytön yleisyyttä selittäviä metsänomistajien taustapiirteitä kunkin kannattavuusmittarin kohdalla. Tästä tarkastelusta kuitenkin puuttuivat ne, jotka eivät arvioineet metsätaloutensa kannattavuutta lainkaan.

Kraama (2015) ja Karppinen ym. (2016) tutkivat kvalitatiivisin menetelmin yksityismetsänomistajien käsityksiä metsätalouden kannattavuudesta ja sen mittaamisesta. Tutkimuksessa metsänomistajien vastausten perusteella pystyttiin erottamaan kuusi kannattavuuteen suhtautumisen perustyyppiä. Metsänomistajat jaettiin kannattavuusnäkemysten perusteella absoluuttisiin, suhteuttajiin, tulojen turvaajiin, riskin tiedostajiin, arvon mittaajiin ja markkinattomiin heidän kannattavuusnäkemystensä ja käyttämiensä arviointitapojen perusteella. Absoluuttisten kannattavuusmittareiden käyttö oli yleistä metsänomistajien keskuudessa, ja suhteellisia mittareita käytettiin harvemmin. Kuitenkin metsänomistajien käyttämiin kannattavuuden arviointitapoihin voi osittain vaikuttaa puutteellinen osaamis- ja tietotaso. Jotkin mittarit, kuten pääoman tuottoaste tai nettonykyarvo, voidaan kokea liian haastaviksi, jolloin vain harva metsänomistaja arvioi kannattavuutta näiden mittareiden kautta. Kraaman (2015) mukaan erilaisilla neuvontapalveluilla, koulutuksilla sekä kannattavuustietopalveluilla voitaisiin mahdollisesti vaikuttaa metsänomistajien käyttämiin kannattavuuden arviointitapoihin.

Tämä tutkimus on osa Suomalainen metsänomistaja 2020 -tutkimushanketta, jonka tavoitteena on tuottaa tietoa yksityismetsänomistuksen ja metsänomistajakunnan muutoksista ja näkemyksistä. Hankkeessa on julkaistu jo useita raportteja. Aiemmin Karppinen ym. (2020) ovat julkaisseet Suomalainen metsänomistaja 2020 -perusraportin, jossa tarkasteltiin keskeisimpiä yksityismetsänomistajien ja metsätilojen taustapiirteitä sekä metsänomistuksen tavoitteita. Lisäksi hankkeessa on julkaistu metsäpalveluiden käytön nykytilannetta kuvaava raportti (Hänninen ym., 2020), metsien hoidon ja kasvatustietojen hyväksyttävyyttä kuvaava raportti (Horne ym., 2020) sekä metsien ekosysteemipalveluita ja jokamiehenoikeutta metsänomistajan näkökulmasta tarkasteleva raportti (Koskela ym., 2021).

Metsäkeskustelussa ja metsiä koskevassa päätöksenteossa yksittäisten ryhmien tai äänekkäiden tahojen näkemykset saattavat saada suuremman näkyvyyden kuin mitä ne todellisuudessa edustavat. Taloudellisiin kysymyksiin otetaan tyypillisesti voimakkaasti kantaa ja niihin liittyy myös poliittisia mielipiteitä. Kysely- ja haastattelututkimukset ovat parhaita tapoja selvittää yksityismetsänomistajien näkemyksiä ja siten myös heidän käsityksiään metsätalouden kannattavuudesta. Otantaan perustuvien kyselytutkimusten avulla voidaan tavoittaa sellaisiakin metsänomistajia, jotka asioivat metsätalouden ammattilaisten

kanssa harvoin tai eivät esimerkiksi keskusteluissa metsäammattilaisten kanssa tai muutoin julkisesti tuo ilmi käsityksiään.

Lomakkeisiin perustuvien kyselytutkimusten piirteenä – etuna ja haittana – on määrämuotoisuus, jolloin kysymykset perustuvat sekä yhteiskunnallisesti että vastaajille etukäteen tärkeimmiksi arvioituihin aiheisiin. Määrämuotoisten kyselyjen etuna on, että kyselyyn osallistuneilta saatuja vastauksia voidaan ainakin periaatteessa analysoida yhdenmukaisesti. Haittoina ovat mahdolliset puuttuvat vastausmahdollisuudet, ovatko kyselyyn osallistuneet ymmärtäneet esitetyn kysymyksen samalla tavoin (näkökulma) ja voidaanko vastanneiden tuloksia yleistää koskemaan myös vastaamattomia. Nämä kaikki ovat hyvin perusteltuja huolia taloudellisia kysymyksiä analysoitaessa.

Suomalainen metsänomistaja 2020 -kyselyn etuna on otannan laajuus, laaja kysymysvalikoima sekä kysymysten aiheiden syventäminen yleisistä ja helpoista kysymyksistä yksityiskohtaisiin ja vastaajalle vaikeampiin kysymyksiin. Parhaimmillaan tällaisilla määrämuotoisilla kyselyillä voidaan saavuttaa lähes haastattelua vastaava tilanne, jossa vastaajat voivat vastata samaan syventävään kysymykseen jopa erilaisista tunnistettavista näkökulmista. Kysymykset puunmyynnistä, puunmyynnin määristä ja edelleen puunmyyntitulojen käytön jakautumisesta ovat esimerkki tällaisesta syventävästä kysymysasetelmasta. Puunmyyntitulojen käytön jakaumavastausten näkökulmien tunnistaminen tehdään kysymysasetelman ja muiden vastaajille esitettyjen kysymysten avulla.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää:

1. Miten metsänomistajat arvioivat metsätaloutensa kannattavuutta.
2. Mikä on metsäomaisuuden arvo metsänomistajalle, ja millä hinnalla omistuksesta oltaisiin valmiita luopumaan.
3. Mitä sijoitusvaihtoehtoja metsänomistajat pitävät mahdollisina, jos metsänomistuksesta luovuttaisiin.
4. Miten metsänomistajat hahmottavat vuosina 2016–18 saamiensa puunmyyntitulojen käyttöä ja mihin metsänomistajat ovat käyttäneet puunmyyntituloja.

2 Aineisto ja menetelmät

2.1 Perusjoukko, otos ja aineiston hankinta

Perusjoukon tutkimuksessa muodostivat yhden maakunnan alueella saman tai samojen luonnollisten henkilöiden, kuolinpesien ja verotusyhtymien omistamat metsätilakokonaisuudet. Metsätalouden maata tuli olla vähintään 5 hehtaaria Etelä-Suomessa, 10 hehtaaria Keski-Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakunnissa sekä vähintään 20 hehtaaria Lapin maakunnassa. (Karppinen ym., 2020).

Otostilat poimittiin maakunnittain systemaattisella otannalla Suomen metsäkeskuksen tietojärjestelmästä. Aineiston keruu on kuvattu tarkemmin Karppinen ym. (2020) tutkimuksessa. Kysely toteutettiin alkuvuonna 2019. Kyselyn otos oli 15 750 otostilaa. Kyselytutkimuksen lomake sisälsi sekä perusosan (peruslomake löydettävissä julkaisussa Karppinen ym. 2020) että yhden teemaosan (liite 1). Teemaosia oli kolme, ja tämä tutkimus perustuu sekä perusosioon että kolmasosan eli 5250 otostilaa käsittäneeseen osaotokseen, jonka teema käsitteli metsätalouden kannattavuutta.

Koko kyselylomakkeen käyttökelpoisen aineiston lopullinen vastausprosentti oli 42,4 eli vastauksia saatiin yhteensä 6542. Näistä metsätalouden kannattavuutta käsittelevälle teemaosiolle vastauksia saatiin 2214 kappaletta. (Karppinen ym., 2020). Aineistoon sisältyy lisäksi metsänomistajaa ja tilaa koskevia rekisteritietoja.

2.2 Aineiston edustavuus

Suomalainen metsänomistaja 2020 -tutkimuksessa tarkasteltiin aineiston edustavuutta muun muassa katohaastatteluiden avulla sekä vertailemalla postikyselyä tilastotietoihin niiden taustamuuttujien osalta kun se oli mahdollista (Karppinen ym., 2020). Näiden perusteella voitiin päätellä, että kyselyyn vastanneissa yhteisomistustilat, kuolinpesät sekä yhtymät olivat aliedustettuina aineistossa. Lisäksi yli 55-vuotiaat olivat vastanneet useammin kyselyyn kuin tätä nuoremmat. Näiden syiden vuoksi havaintoja painotettiin lukumäärä- ja

metsäalapainoilla hallintatavan ja ikäjakauman suhteen. (ks. tarkemmin Karp-
pinen ym., 2020).

Nämä painokertoimet on laskettu koko Suomalainen metsänomistaja 2020 -ai-
neistolle, koska tutkimuksen kolme osaotosta eivät keskenään poikkea toisis-
taan merkittävästi. Kaikkien kolmen osaotoksen vertailu esitetään Hänninen
ym. (2020) raportissa tarkemmin. Taulukossa 1 on esitetty tämän osaotoksen
vastaajien ja koko kyselyyn vastanneiden metsänomistajien taustamuuttujien
vertailu.

*Taulukko 1 Raportissa käytetyn osaotoksen ja koko aineiston vertailu vastan-
neiden metsänomistajien taustamuuttujien osalta. Laskettu ilman painotusta.
(Karppinen ym., 2020)*

Tausta- tai käyttäytymispiirre	Osaotos	Koko aineisto	χ^2 -arvo	Merkitsevyys
	% omistajista/tiloista			
Ammattiasema	n = 2193	n = 6468	3,3045	0,508
Palkansaaja	32,2	33,4		
Maa- ja metsätalousyrittäjä	7,8	8,3		
Yrittäjä	6,3	5,5		
Eläkeläinen	51,9	5,1		
Muu	1,8	1,8		
Asuinympäristö	n = 2153	n = 6365	0,3273	0,849
Maaseutumainen	52,6	53,2		
Taajama tai kirkonkylä	17,6	17,6		
Kaupunkimainen	29,8	29,2		
Ikä, vuotta	n = 2166	n = 6385	4,4601	0,347
-44	7,3	8,4		
45–54	11,8	11,8		
55–64	25,3	25,4		
65–74	35,4	35,6		
75-	20,3	18,8		
Sukupuoli	n = 2142	n = 6303		

	Mies	75,6	75,8		
	Nainen	24,4	24,2		
Metsäala, ha		n = 2214	n = 6542		
	5–9,9	14,6	14,7		
	10–19,9	21,8	21,7		
	20–49,9	34,4	33,6		
	50–99,9	17,3	17,3		
	100-	11,9	12,7		
Tilan hallinta		n = 2212	n = 6540	0,0551	0,973
	Perheomistus	82,9	82,7		
	Yhtymä	9,1	9,2		
	Kuolinpesä	8,0	8,2		
Tavoiteryhmä		n = 2049	n = 6041	1,8202	0,769
	Monitavoitteiset	27,6	28,7		
	Virkistyskäyttäjät	21,6	20,3		
	Metsässä tekevät	20,8	20,6		
	Turvaa ja tuloja korostavat	19,5	19,7		
	Epätietoiset	10,5	10,7		
Teki puukaupan 2016–2018		n = 2137	n = 6294	0,9151	0,339
	Kyllä	46,4	47,6		
	Ei	53,6	52,4		
Keskimääräinen puunmyyntimäärä vuosina 2016–2018		n = 2137	n = 6298	t-arvo	Merkitsevyys
m ³ /ha/vuosi		3,85	3,96	0,4716	0,6372

2.3 Käytetyt muuttajat ja menetelmät

Tutkimuksessa käytettiin aineistona Metsänomistaja 2020 -hankkeen kyselytutkimuksen perusosaa sekä metsätalouden kannattavuutta käsittelevää teemaosaa. Perusosan aineistoa hyödynnettiin metsien arvon arviointia ja puunmyyntitulojen käyttöä koskevissa kysymyksissä. Metsien arvon arviointia koskevassa kysymyksessä metsänomistajaa pyydettiin arvioimaan suhteellista hintaa, jolla metsäomaisuus oltaisiin valmiita luovuttamaan perheen ulkopuoliselle henkilölle. Puunmyyntitulojen käyttöä koskevassa kysymyksessä metsänomistajaa pyydettiin arvioimaan prosenttiosuuksin mihin kohteisiin hän oli käyttänyt vuosina 2016–2018 saamansa puunmyyntitulot. Teemaosan aineiston kysymyksiä hyödynnettiin metsätalouden kannattavuuden arviointitapojen ja metsänomistuksen vaihtoehtoisten sijoituskohteiden osalta. Kysymyksessä kannattavuuden arvioinnista selvitettiin ensin, millä eri tavoin tai mittarein metsänomistajat arvioivat metsätaloutensa kannattavuutta. Toisessa kysymyksistä metsänomistajaa pyydettiin valitsemaan enintään kolme muuta mahdollista sijoitusvaihtoehtoa, jos metsänomistuksesta luovuttaisiin.

Kysymyksiä tarkasteltiin metsänomistajien ja tilojen taustamuuttujien suhteen. Kaikilla kysymyksillä oli yhteisiä taustamuuttujia, ja tämän lisäksi jokaiselle kysymykselle valittiin joitakin omia taustamuuttujia silloin kun ne sopivat hyvin kysymykseen. Kaikille yhteisiä taustamuuttujia oli 13. Koska metsätilalla voi olla useita omistajia, tutkimuksessa käytettiin taustatietoina kyselyyn vastanneen metsänomistajan tietoja, ja tästä syystä esimerkiksi metsänomistajan sukupuolella ja iällä tarkoitetaan useimmiten tilan metsäasioita pääasiassa hoitavan henkilön sukupuolta ja ikää (Karppinen ym., 2020).

Iän perusteella metsänomistajat jaettiin viiteen luokkaan: alle 44-vuotiaisiin, 45–54-vuotiaisiin, 55–64-vuotiaisiin, 65–74 vuotiaisiin ja yli 75-vuotiaisiin. Nykyisen asuinympäristön luonne jaettiin kolmeen luokkaan: maaseutumaiseen, taajamaan ja kirkonkylään sekä kaupunkimaiseen. Koulutus jaettiin neljään luokkaan: ei ammattikoulutusta, ammattikoulu, opisto ja ammattikorkeakoulu sekä yliopisto. Ammattiasema jaettiin viiteen luokkaan: palkansaaja, maa- ja metsätalousyrittäjä, yrittäjä, eläkeläinen ja muu ammattiasema. Kotitalouden bruttotulot (koko perheen tulot ennen veroja) pyydettiin muilta vastaajilta kuin kuolinpesän tai yhtymän jäseniltä. Kotitalouden bruttotulot luokiteltiin viiteen luokkaan: alle 20 000, 20 000–40 000, 40 000–70 000, 70 000–100 000 ja yli

100 000 euroa. Metsätilan koko jaettiin metsätalousmaan alan mukaan viiteen luokkaan: 5–9,9 ha, 10–19,9 ha, 20–49,9 ha, 50–99,9 ha ja 100 hehtaaria tai enemmän. Tilan pääosan saantotapa saattoi olla perintö, lahja, osto vanhemmilta, sukulaisilta tai vapailta markkinoilta joko suoraan myyjältä tai välittäjän kautta. Näiden lisäksi tilan pääosa saattoi olla tullut omistukseen monella eri tavalla. Tilan hallintatapa jaettiin perhemetsälöihin (tilan omistus yksin tai yhdessä puolison kanssa), yhtymiin ja kuolinpesiin. Näiden lisäksi luokittelijoina käytettiin metsäsuunnitelman käyttämistä, aikaa metsänomistajana, puukaupan toteutumista vuosina 2016–2018 ja tavoiteryhmiä. Käytetyt muuttujat on kuvattu tarkemmin raportissa Karppinen ym. (2020).

Metsänomistajien tavoiteryhmät muodostettiin pääkomponenttianalyysin ja ryhmittelyanalyysin avulla koko otoksen aineistolle (Karppinen ym., 2020). Tavoiteryhmiä saatiin viisi. Monitavoitteiset metsänomistajat pitivät tärkeänä oman metsän tarjoamia taloudellisia hyötyjä, kuten taloudellista turvaa, myyntituloja, työtilaisuuksia, mutta myös ulkoilua ja aineettomia tavoitteita. Virkistyskäyttäjien ryhmä piti erityisen tärkeinä aineettomia näkökohtia kuten luonnon- ja maisemansuojelua ja ulkoilumahdollisuuksia. Nimensä mukaisesti metsässä tekevät metsänomistajat pitivät tärkeinä työtilaisuuksia metsässä ja ulkoilumahdollisuuksia. Turvaa ja tuloja korostavat metsänomistajat pitivät tärkeinä metsän tuomaa taloudellista turvallisuutta, merkitystä sijoituskohteena sekä säännöllisiä puumyyntituloja. Epätietoisten ryhmä koostuu metsänomistajista, jotka eivät juuri asettaneet erityisiä tavoitteita metsänomistukselle.

Tutkimuksen tulosten esittämisessä käytetään muun muassa ristiintaulukointeja. Ristiintaulukoinneissa muuttujien tilastollinen keskiarvo on laskettu pääosin Pearsonin khiin neliön testillä, mutta poikkeustapauksissa muu laskentatapa on ilmoitettu. Suhteellisen osuuden keskivirhe on 2250 otoskoolla korkeintaan 2 prosenttia suuntaan (Karppinen ym., 2020). Keskiarvojen vertailuun on käytetty yksisuuntaista varianssianalyysiä. Tutkimuksessa on lisäksi käytetty faktorianalyysiä sekä ryhmittelyanalyysiä. Tarkempi kuvailu analyyseistä löytyy tutkimuksen niistä luvuista, joissa niitä on käytetty.

3 Metsätalouden kannattavuuden arviointi

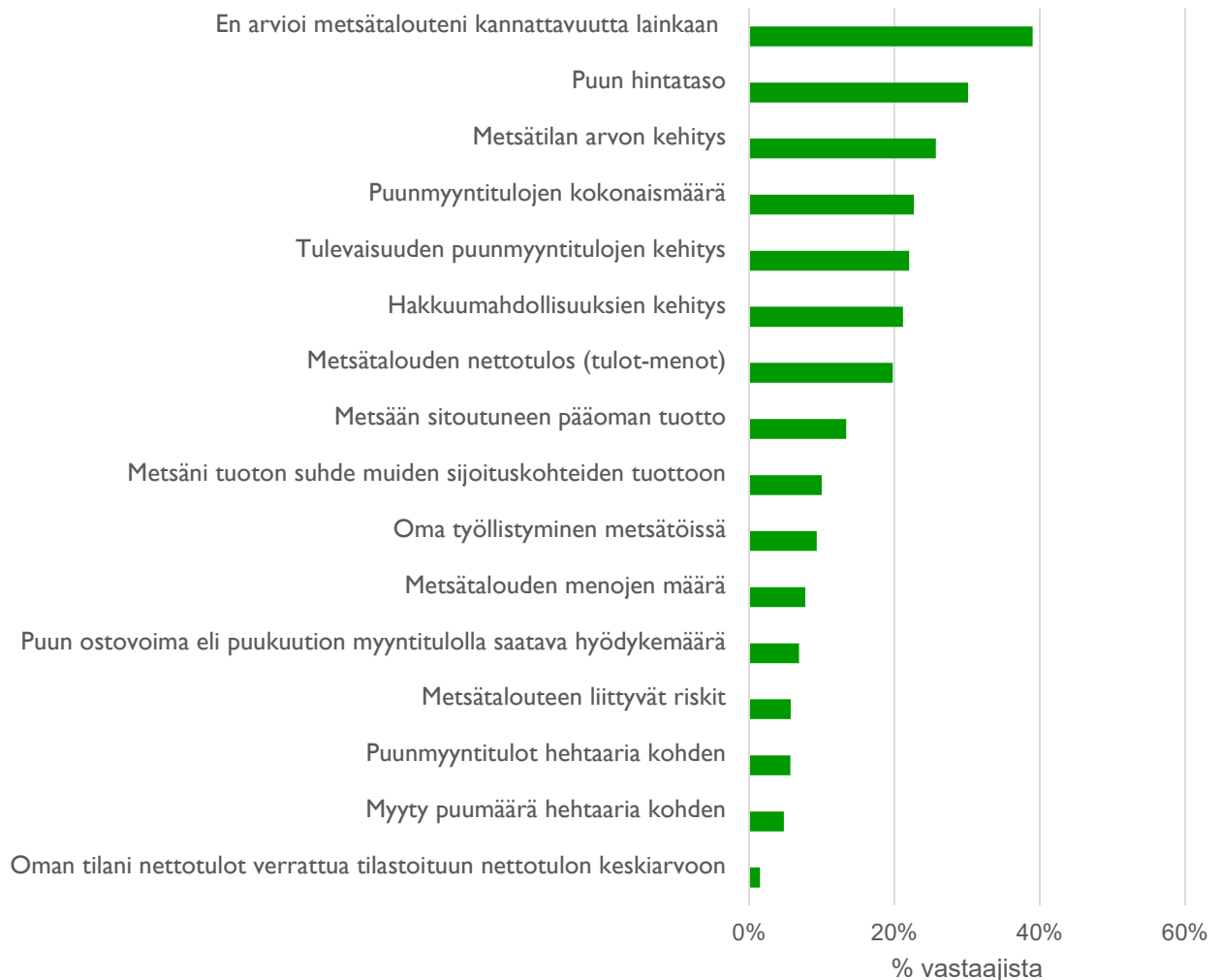
3.1 Kannattavuuden arviointi

Metsätalouden kannattavuutta voidaan arvioida useilla eri tavoilla. Kyselylomakkeessa metsänomistajilta kysyttiin millä tavoin he arvioivat oman metsätaloutensa kannattavuutta. Valittavana oli 15 metsätalouden kannattavuuden arviointitapaa. Näiden lisäksi metsänomistaja pystyi vastaamaan, ettei arvioi kannattavuutta lainkaan. Kysymyksessä oli mahdollisuus valita useampi kannattavuuden arviointitapa. Kysymykseen vastasi 2065 metsänomistajaa ja 149 jätti vastaamatta.

Yleisimmäksi tavaksi arvioida metsätalouden kannattavuutta osoittautui puun hintataso (taulukko 2, kuva 1), jota vajaa kolmannes metsänomistajista ilmoitti käyttävänsä kannattavuuden arvioinnissa. Neljäsosa metsänomistajista arvioi metsätaloutensa kannattavuutta metsätilan arvon kehityksellä ja hieman yli viidesosa puunmyyntitulojen kokonaismäärän perusteella. Lähes 40 prosenttia metsänomistajista ilmoitti, ettei arvioi oman metsätaloutensa kannattavuutta lainkaan ja samalla se oli myös yleisin vastaus kysymykseen. Toisaalta osa heistä oli ilmoittanut arvioivansa kannattavuutta jollain tavoin. Näiden osalta tulkintana on, että he arvioivat kannattavuutta joidenkin alueiden tai metsänhoitotoimenpiteiden osalta, ja joidenkin eivät. Vain vastauksen ”En arvioi metsätalouteni kannattavuutta lainkaan” valinneita oli 34 prosenttia.

Taulukko 2 Metsänomistajien käyttämät tavat metsätalouden kannattavuuden arvioinnissa. Monivalinta, prosentit eivät summaudu sataan.

Kannattavuuden arviointitapa	% metsänomistajista (n=2065)
En arvioi metsätalouteni kannattavuutta lainkaan	39
Puun hintataso	29
Metsätilan arvon kehitys	25
Puunmyyntitulojen kokonaismäärä	23
Tulevaisuuden puunmyyntitulojen kehitys	22
Hakkuumahdollisuuksien kehitys	21
Metsätalouden nettotulos (tulot-menot)	20
Metsään sitoutuneen pääoman tuotto	13
Metsäni tuoton suhde muiden sijoituskohteiden tuottoon	10
Oma työllistyminen metsätöissä	9
Metsätalouden menojen määrä	8
Puun ostovoima eli puukuution myyntitulolla saatava hyödykemäärä	7
Metsätalouteen liittyvät riskit	6
Puunmyyntitulot hehtaaria kohden	6
Myyty puumäärä hehtaaria kohden	5
Oman tilani nettotulot verrattuna tilastoituun nettotulon keskiarvoon	2

Kuva 1 Metsänomistajien käyttämät tavat metsätalouden kannattavuuden arvioinnissa. Monivalintakysymys, prosentit eivät summaudu sataan.

Metsänomistajista, jotka arvioivat metsätaloutensa kannattavuutta, 17 prosenttia käytti arviointiin kahta tapaa (taulukko 3). Kuitenkin kolmella tavalla arvioivia metsänomistajia oli lähes yhtä paljon. Metsänomistajista 39 prosenttia oli valinnut vain vaihtoehdon, ettei arvioi kannattavuutta lainkaan (taulukko 2, kuva 1).

Näiden lisäksi 94 metsänomistajaa (4,5 prosenttia) oli valinnut yhden tai useamman tavan arvioida kannattavuutta, sekä vaihtoehdon ettei arvioi kannattavuutta lainkaan. Nämä vastaukset on otettu tutkimuksessa huomioon, sillä metsänomistajat ovat saattaneet vastata kysymykseen esimerkiksi siten, että he käyttävät osassa metsiään jotakin kannattavuuden arviointitapaa, kun taas osassa metsiään he eivät sovelle kannattavuuden arviointitapoja lainkaan. Jos metsänomistaja oli vastannut, ettei arvioi kannattavuutta lainkaan, ja tämän lisäksi valinnut yhden viidestätoista kannattavuuden arviointitavasta, vastaus tulkittiin siten että metsänomistaja käyttää kahta tapaa kannattavuuden arvioinnissa (taulukko 3).

Taulukko 3 Kuinka monella tavalla metsänomistajat arvioivat metsätaloutensa kannattavuutta

Kannattavuuden arvioinnissa käytettyjen tapojen lukumäärä	% metsänomistajista
En arvioi metsätalouteni kannattavuutta lainkaan	34
1	11
2	17
3	15
4	10
5	6
6	3
7 tai enemmän	4
Yhteensä	100

3.2 Ryhmittely kannattavuuden arvioinnin perusteella

Raportointia varten metsänomistajat ryhmiteltiin heidän käyttämiensä kannattavuusmittareiden perusteella. Tämä aloitettiin faktorianalyysillä (taulukko 4), jonka avulla tavat arvioida kannattavuutta tiivistettiin viiteen ulottuvuuteen (faktoriin). Faktorianalyysissä oli mukana 15:ta kannattavuuden arviointitavasta 11, sillä osa arviointitavoista sai hyvin vähän vastauksia ja siten latautuivat hyvin heikosti faktorianalyysissä sekä vaikeuttivat klusterianalyysin tulkintaa. Myöskään ”en arvioi metsätalouteni kannattavuutta lainkaan” vaihtoehto ei ollut mukana. Ennen faktorianalyysia muuttujille tehtiin Kaiserin testi (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) sekä Bartlettin sväärisyystesti. Kaiserin testin perusteella muuttujat korreloivat tarpeeksi keskenään faktorianalyysin suorittamista varten. Kaiserin testi sai arvon 0,78 ja Bartlettin sväärisyystesti oli tilastollisesti merkitsevä ($p < 0,001$).

Absoluuttiset -faktorille voimakkaimmin latautuivat myyty puumäärä hehtaaria kohden, puunmyyntitulot hehtaaria kohden sekä puun hintataso tapoina arvioida metsätalouden kannattavuutta. Tulot ja menot -faktorille voimakkaimmin latautuivat metsätalouden menojen määrän sekä nettotuloksen mittaaminen. ROI (return on investment) -faktorille sijoittuivat niin ikään metsään sitoutuneen pääoman tuotto ja metsän tuoton suhde muiden sijoituskohteiden tuottoon kannattavuuden arviointitapoina. Kehitys -faktorille latautuivat kannattavuuden arviointitavoista voimakkaimmin metsätilan arvon kehitys, hakkuumahdollisuuksien kehitys sekä tulevaisuuden puunmyyntitulojen kehitys. Kokonaismäärät -faktorille latautui puunmyyntitulojen kokonaismäärä.

Taulukko 4 Metsänomistajien käyttämät tavat metsätalouden kannattavuuden arvioinnissa. Faktorianalyysi, principal factor, varimax rotaatio (alle 0,3 lataukset merkitty asteriskilla)

	Absoluuttiset	Tulot ja menot	ROI	Kehitys	Kokonaismäärät
Puunmyyntitulojen kokonaismäärä	*	0,469	*	*	0,439
Puunmyyntitulot hehtaaria kohden	0,777	*	*	*	*
Myyty puumäärä hehtaaria kohden	0,745	*	0,317	*	*
Puun hintataso	0,497	0,311	*	*	0,406
Metsätalouden menojen määrä	*	0,693	*	*	*
Metsätalouden nettotulos	0,359	0,579	*	*	*
Metsätilan arvon kehitys	*	*	0,384	0,454	*
Metsään sitoutuneen pääoman tuotto	*	*	0,585	0,302	*
Hakkuumahdollisuuksien kehitys	*	0,324	*	0,409	*

Tulevaisuuden puunmyyntitulojen kehitys	*	*	*	0,545	*
---	---	---	---	-------	---

Metsäni tuoton suhde muiden sijoituskohteiden tuottoon	*	*	0,667	*	*
--	---	---	-------	---	---

n= 2 065

Metsänomistajat luokiteltiin ryhmittelyanalyysillä kolmeen ryhmään taulukossa 4 mainittujen viiden ulottuvuuden suhteen. Taulukossa 5 on esitetty faktoripistemuuuttujen keskiarvot, joiden perusteella ryhmittely on tehty. Muodostetut ryhmät kuvaavat metsänomistajien tapoja arvioida metsätaloutensa kannattavuutta. Laadullisessa tutkimuksessa on löydettävissä samankaltainen kannattavuusnäkemysryhmittely kuin tässä tutkimuksessa on saatu (ks. Karppinen ym., 2016). Faktorianalyysin jälkeisessä reliabiliteettitarkastelussa muuttujakombinaatioiden luotettavuutta kuvaaville kertoimille ei kuitenkaan tässä tutkimuksessa saatu sellaisia arvoja, joita yleisesti pidetään tarpeeksi suurina, jotta voitaisiin sanoa, että saatu faktorirakenne kuvaa tarpeeksi luotettavasti aineistoa. Kuitenkin, koska laadullisessa tutkimuksessa on viitteitä samankaltaisista kannattavuusnäkemysryhmittelyistä, käytetään tässä tutkimuksessa faktori- ja ryhmittelyanalyysien avulla saatuja tuloksia.

Taulukko 5 Metsänomistajien ryhmittely metsätalouden kannattavuuteen liittyvien arviointitapojen mukaan (K-means clustering)

Kannattavuus-näkemyserhmä	Absoluuttiset		Tulot ja menot	ROI	Kehitys	Kokonaismäärät	
	n	% osuus	Faktoripistemuuuttujan keskiarvo				
Tulojen tarkkailijat	494	37	0,103	0,126	0,060	0,229	0,513
Menojen tarkkailijat	315	24	0,087	0,535	0,141	0,146	0,077
Suhteuttajat ja arvon mittaajat	527	39	-0,005	0,019	0,230	0,405	0,020
Yhteensä	1336	100					

Ensimmäinen ryhmä, tulojen tarkkailijat, koostui metsänomistajista, jotka käyttivät absoluuttisia mittareita ja kokonaismääriä metsätalouden kannattavuuden arvioinnissa, ja nämä mittarit painottuivat erityisesti tuloihin ja myytyihin määriin. Toinen ryhmä, menojen tarkkailijat, koostui metsänomistajista, jotka painottivat kannattavuuden arvioinnissa metsätalouden nettotulosta sekä menojen määrää. Kolmannessa ryhmässä, suhteuttajat ja arvon mittaajat, tyypillistä oli kannattavuuden sitominen pääoman tuottoon sekä tulojen ja tilan arvon kehityksen tarkkailu.

Näiden kolmen ryhmän lisäksi raportissa tullaan myöhemmin viittaamaan neljänteen ryhmään, kannattavuutta tarkkailemattomiin, joka koostui metsänomistajista, jotka eivät arvioi metsätaloutensa kannattavuutta lainkaan. Tämä ryhmä ei ollut mukana faktori- tai klusterianalyysissä, mutta erottui aineistosta selvästi omana ryhmänään. Neljäs ryhmä, kannattavuutta tarkkailemattomat, koostui 729:tä metsänomistajasta. Luku poikkeaa hieman aikaisemmin esitetyistä kannattavuutta arvioimattomien metsänomistajien määrästä. Ne metsänomistajat, jotka olivat vastanneet, etteivät arvioi kannattavuutta lainkaan ja sen

lisäksi yhden tai useamman kannattavuuden arviointitavan, sijoittuivat klusteri-analyysissä eri tavoin riippuen siitä, minkä tai mitkä arviointitavat he olivat valinneet ”en arvioi”-vaihtoehdon lisäksi.

Tulojen tarkkailijoiden osuus neljään ryhmään luokitelluista metsänomistajista oli 23 prosenttia, menojen tarkkailijoiden 16 prosenttia, suhteuttajien ja arvonnittajien 25 prosenttia ja kannattavuutta tarkkailemattomien osuus oli 36 prosenttia (taulukot 6 ja 7). Metsäpinta-alalla painotettuna osuudet vaihtelevat hieman tulojen tarkkailijoiden, menojen tarkkailijoiden ja kannattavuutta tarkkailemattomien suhteen. Tulojen tarkkailijoiden metsäpinta-alaosuus oli 28 prosenttia, menojen tarkkailijoiden metsäpinta-alaosuus oli 21 prosenttia ja kannattavuutta tarkkailemattomien metsäpinta-alaosuus oli 24 prosenttia (taulukot 6 ja 7). Tulojen ja menojen tarkkailijoiden ryhmissä metsäpinta-alaosuudet olivat suurempia kuin metsänomistajien lukumääräpainotukset. Kannattavuutta tarkkailemattomissa metsäpinta-alaosuus oli selvästi pienempi kuin muissa ryhmissä suhteessa metsänomistajien lukumääräpainotuksiin.

Neljää kannattavuusnäkemysryhmää tarkasteltiin metsänomistajien sekä tilojen taustapiirteiden perusteella. Tulosten esittelyssä käytetään ristiintaulukointia (taulukko 6 ja 7). Taulukoissa taustamuuttujien merkitsevyyttä on tarkasteltu Pearsonin khiin neliön testillä (chi²-testi), lukuun ottamatta keskimääräistä puunmyyntimäärää, jonka kohdalla käytettiin Bartlettin testiä. Taulukoissa jakaumat summautuvat sataan prosenttiin sarakkeittain kunkin taustapiirteiden kohdalla. Näin taulukoimalla kannattavuusryhmien taustapiirteitä voitiin vertailla keskenään.

Tulojen tarkkailijoissa oli muita ryhmiä hieman enemmän miehiä, ja he asuivat muita ryhmiä yleisimmin maaseutumaisessa ympäristössä (taulukko 6). Ryhmässä oli maa- ja metsätalousyrittäjiä, ja yli viisi vuotta metsää omistaneita muita ryhmiä useammin. Tulojen ja menojen tarkkailijoista lähes yhtä moni oli myynyt puuta vuosina 2016–2018, mutta tulojen tarkkailijoilla vuotuinen myyty puumäärä (m³/ha) jäi kuitenkin noin 20 prosenttia alhaisemmaksi.

Menojen tarkkailijoissa oli muita ryhmiä yleisempää nuoret, alle 54-vuotiaita metsänomistajat (taulukko 6). He asuivat muita ryhmiä yleisimmin kaupunkimaisessa ympäristössä. Menojen tarkkailijat olivat myös muita ryhmiä useammin korkeasti koulutettuja. Korkeasti koulutettuja ryhmästä oli kolmasosa. Menojen tarkkailijoissa oli enemmän palkansaajia ja yli 70 000 euroa tienaavia

kuin muissa ryhmissä. Lähes 40 prosentilla kotitalouden tulot olivat yli 70 000 euroa vuodessa. Uusia, enintään 5 vuotta metsää omistaneita, oli menojen tarkkailijoissa muita ryhmiä enemmän. Yli 60 prosenttia oli myynyt puuta vuosina 2016–2018, ja heidän vuosittaiset puunmyyntimääränsä (m³/ha) olivat suuremmat kuin muiden ryhmien.

Suhteuttajissa ja arvonnittajissa oli muita ryhmiä yleisimmin 55–74-vuotiaita metsänomistajia, joita oli yli 60 prosenttia (taulukko 6). Ryhmässä oli enemmän yrittäjiä ja vähiten palkansaaajia kuin muissa kannattavuusnäkemysryhmissä. Hieman yli puolet metsänomistajista oli myynyt puuta vuosina 2016–2018.

Kannattavuutta tarkkailemattomissa oli muita ryhmiä yleisemmin naisia sekä yli 65-vuotiaita, joita oli yli puolet metsänomistajista (taulukko 6). Ryhmässä oli siten ymmärrettävästi myös muita ryhmiä enemmän eläkeläisiä. Kannattavuutta tarkkailemattomien vuositulot olivat myös muita ryhmiä matalammat: puolet ilmoitti kotitaloutensa tulojen olevan alle 40 000 euroa vuodessa. Ryhmästä lähes 70 prosenttia ei ollut myynyt puuta vuosina 2016–2018, ja tämä osuus oli huomattavasti suurempi kuin muissa ryhmissä. Toisaalta on huomattava, että kannattavuutta tarkkailemattomat omistavat keskimäärin vähemmän metsää kuin muut ryhmät.

Kannattavuusnäkemysryhmiä tarkasteltiin myös metsänomistajien tavoiteryhmien mukaan (taulukko 6). Tavoiteryhmien muodostaminen on kuvattu hankkeen perusraportissa (ks. Karppinen, Hänninen ja Horne 2020). Tulojen tarkkailijoissa oli enemmän monitavoitteisia kuin muissa ryhmissä. Myös metsässä tekeviä sekä turvaa ja tuloja korostavia oli paljon. Tulojen tarkkailijoissa oli muita ryhmiä selvästi vähemmän virkistyskäyttäjiä sekä epätietoisia. Menojen tarkkailijat ja suhteuttajat ja arvonnittajat eivät juuri eronneet toisistaan tavoiteryhmien perusteella. Kummassakin ryhmässä lähes 60 prosenttia kuului monitavoitteisiin sekä turvaa ja tuloja korostaviin. Kannattavuutta tarkkailemattomat kuuluivat yleisimmin virkistyskäyttäjiin ja harvimmin turvaa ja tuloja korostaviin verrattuna muihin kannattavuusnäkemysryhmiin. Heissä oli myös eniten epätietoisien ryhmään kuuluvia.

Taulukko 6 Metsänomistajien taustapiirteet kannattavuusnäkemysryhmittäin. Osuus metsänomistajien lukumäärästä ja suluissa osuus metsäpinta-alasta. Taulukossa jakaumat summautuvat sataan prosenttiin sarakkeittain kunkin taustapiirteen kohdalla.

	Tulojen tarkkailijat	Menojen tarkkailijat	Suhteuttajat ja arvon mit- taajat	Kannatta- vuutta tarkkaile- mattomat
Vastaajan ikä, vuotta (n=2031)***				
–44	12 (14)	18 (23)	7 (9)	10 (9)
45–54	15 (12)	17 (17)	14 (10)	15 (17)
55–64	26 (33)	21 (22)	27 (34)	20 (24)
65–74	30 (29)	31 (26)	35 (34)	34 (32)
75–	17 (12)	13 (12)	16 (13)	21 (18)
Vastaajan sukupuoli (n=2011)***				
Mies	81 (86)	78 (84)	76 (84)	69 (70)
Nainen	19 (14)	22 (16)	24 (16)	31 (30)
Asuinympäristö (n=2020)**				
Maaseutumainen	57 (59)	45 (50)	52 (62)	51 (49)
Taajama tai kirkonkylä	18 (18)	16 (16)	19 (15)	17 (19)
Kaupunkimainen	25 (23)	39 (34)	29 (22)	32 (31)
Koulutus (n=1986)***				
Ei ammattikoulutusta	29 (29)	18 (14)	26 (26)	29 (29)
Ammattikoulu	30 (31)	21 (25)	26 (25)	30 (31)
Opisto tai ammattikorkea- koulu	26 (25)	31 (28)	34 (35)	27 (25)
Yliopisto tai korkeakoulu	15 (15)	31 (33)	14 (14)	14 (14)
Ammattiasema (n=2052)***				
Palkansaaja	37 (35)	49 (46)	33 (27)	34 (37)
Maa- ja metsätalousyrittäjä	13 (20)	10 (15)	11 (16)	4 (6)
Yrittäjä	4 (4)	4 (4)	9 (13)	7 (6)

Eläkeläinen	44 (38)	34 (31)	47 (43)	54 (49)
Muu	2 (3)	2 (4)	1 (0)	2 (2)
Tuloluokka, € (n=1803)***				
Alle 20 000	17 (13)	11 (8)	16 (15)	20 (22)
20 000–40 000	23 (18)	21 (16)	25 (26)	29 (26)
40 000–70 000	34 (39)	31 (29)	27 (28)	32 (30)
70 000–100 000	15 (13)	19 (26)	19 (20)	11 (15)
Yli 100 000	11 (17)	18 (21)	13 (7)	8 (7)
Aika metsänomistajana (n=1955)*				
Enintään 5 vuotta	13 (15)	21 (23)	20 (17)	16 (22)
Yli 5 vuotta	87 (85)	79 (77)	80 (83)	84 (78)
Tavoiteryhmä (n=1981) ***				
Monitavoitteiset	35 (42)	34 (45)	32 (33)	15 (20)
Virkistyskäyttäjät	12 (12)	19 (13)	17 (11)	34 (32)
Metsässä tekevät	23 (20)	14 (10)	19 (22)	23 (22)
Turvaa ja tuloja korostavat	24 (22)	24 (26)	23 (29)	11 (13)
Epätietoiset	6 (5)	9 (7)	8 (5)	17 (14)
Onko myynyt puuta vuosina 2016–2018? (n=2002)***				
Ei myynyt	39 (29)	35 (28)	48 (34)	70 (57)
Myi	61 (71)	65 (72)	52 (66)	30 (43)
Ryhmän osuus, rivisumma yht. 100 (n=2065)				
	23 (28)	16 (21)	25 (27)	36 (24)
Keskimääräinen puunmyynti- määrä vuosina 2016-2018 (n=1985)*				
m ³ /ha/v	3,7	4,6	3,0	2,6
Tilakoon keskiarvo (n=2065)				
Metsätalouden maa, ha	64	61	55	34

*** = P-arvo < 0.001, ** = P-arvo < 0.01, * = P-arvo < 0.05

Tulojen tarkkailijat olivat muita ryhmiä useammin ostaneet tilan joko vanhemmiltaan tai muulta suvulta (taulukko 7). Näin oli tehnyt 35 prosenttia tulojen tarkkailijoista. Tässä ryhmässä oli myös muita ryhmiä yleisempää, että tila oli perheomisteinen. Perheomisteisten metsätilojen osuus ryhmässä oli lähes 80 prosenttia. Ryhmässä oli myös muita ryhmiä yleisemmin lähimetsänomistajia (etäisyys tilalle alle 120 kilometriä).

Menojen tarkkailijoissa tila oli saatu perintönä muita ryhmiä useammin (taulukko 7). Tässä ryhmässä etämetsänomistus oli muita ryhmiä yleisempää. Metsänomistaja luokiteltiin etämetsänomistajaksi, jos hänen asuinpaikkansa etäisyys tilalle oli yli 120 kilometriä. Tästä huolimatta menojen tarkkailijat viettivät muita ryhmiä enemmän aikaa tilallaan. Jopa 42 prosenttia ilmoitti viettävänsä vähintään kuukauden vuodesta tilallaan. Muissa ryhmissä vastaavat osuudet vaihtelivat 27:n ja 35:n prosentin välillä. Ryhmässä vajaalla 80 prosentilla oli metsäsuunnitelma, ja oli siten muita ryhmiä yleisempää.

Muihin ryhmiin verrattuna suhteuttajat ja arvon mittaajat olivat useammin hankineet tilan ostamalla sen markkinoilta tai välittäjältä (taulukko 7). Suhteuttajat ja arvon mittaajat viettivät tilallaan muita ryhmiä useammin aikaa 0,5–30 päivää vuodessa.

Puolet kannattavuutta tarkkailemattomista oli saanut tilan perintönä (taulukko 7). Tilan omistus oli kuolinpesällä yleisemmin kuin muissa ryhmissä. He oleskelivat muita ryhmiä vähemmän tilallaan. Jopa 13 prosenttia ei ollut oleskellut tilallaan lainkaan vuoden aikana. Heidän tilakokonsa oli myös selvästi pienempi kuin kolmella muulla kannattavuusnäkemysryhmällä. Kannattavuutta tarkkailemattomilla vain puolella oli käytössään metsäsuunnitelmaa, mutta metsäpinta-alasta metsäsuunnitelma oli 60 prosentilla. Tämä oli huomattavasti pienempi osuus kuin muissa ryhmissä.

Taulukko 7 Metsätilojen taustapiirteet kannattavuusnäkemysryhmittäin. Osuus metsänomistajien lukumäärästä ja suluissa osuus metsäpinta-alasta. Taulukossa jakaumat summautuvat sataan prosenttiin sarakkeittain kunkin taustapiirteen kohdalla.

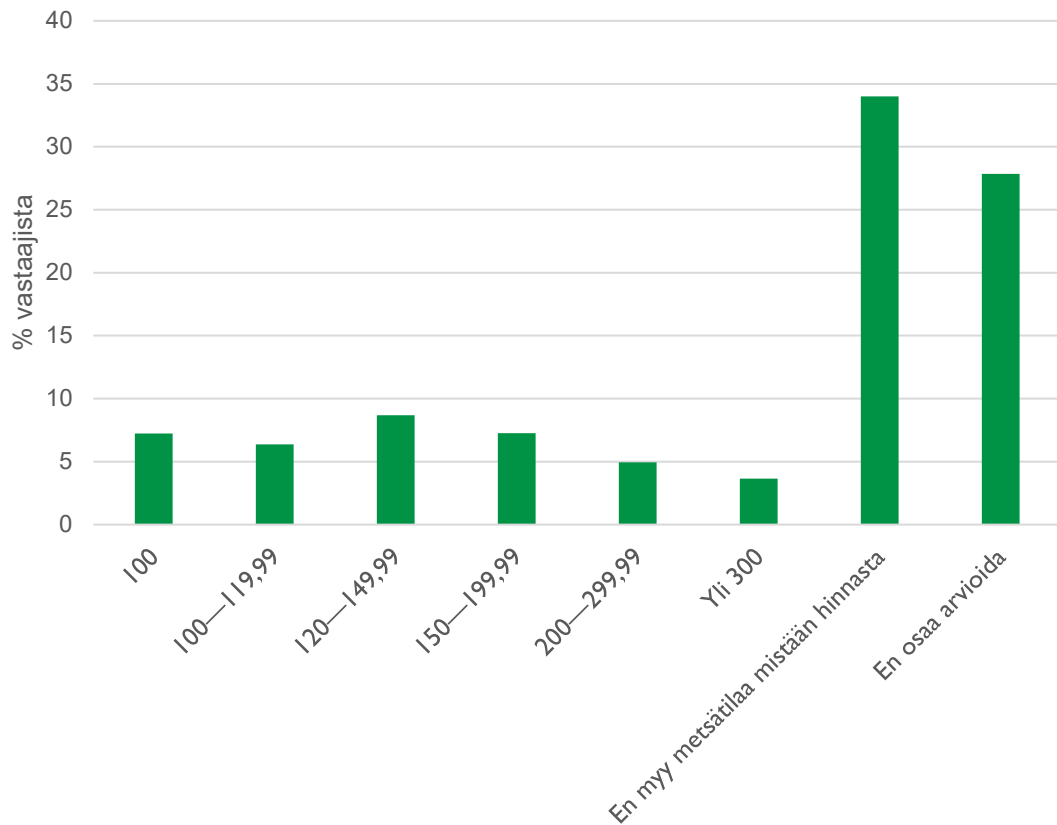
	Tulojen tarkkailijat	Menojen tarkkailijat	Suhteuttajat ja arvon mittajat	Kannattavuutta tarkkailemattomat
Metsäala, ha (n=2065)***				
5–9,9	9 (1)	10 (1)	12 (2)	24 (5)
10–19,9	19 (5)	16 (4)	21 (6)	28 (12)
20–49,9	36 (19)	33 (19)	37 (23)	33 (31)
50–99,9	23 (28)	26 (30)	17 (22)	9 (21)
100-	13 (47)	15 (46)	14 (48)	6 (31)
Tilan saantotapa (n=2019)***				
Perintö	41 (35)	55 (51)	40 (42)	51 (52)
Lahja	6 (10)	7 (4)	7 (5)	7 (5)
Osto vanhemmilta	27 (32)	17 (19)	18 (21)	16 (19)
Osto sukulaisilta	8 (5)	5 (5)	10 (7)	8 (8)
Osto markkinoilta	9 (6)	6 (8)	11 (8)	9 (7)
Osto välittäjältä/tarjouskilpailu	3 (4)	6 (6)	7 (7)	3 (2)
Usealla tavalla	6 (6)	4 (7)	7 (11)	6 (6)
Tilan hallinta (n=2064)**				
Perheomistus	79 (77)	70 (68)	75 (69)	66 (60)
Yhtymä	15 (18)	21 (24)	14 (19)	20 (23)

Kuolinpesä	6 (5)	9 (8)	11 (12)	14 (17)
Asuinpaikan etäisyys tilalta (n=2026)**				
alle 120 km	83 (82)	72 (72)	81 (81)	78 (76)
yli 120 km	17 (18)	28 (28)	19 (19)	22 (24)
Tilalla oleskeltu vuodessa (n=1312)***				
Ei lainkaan	4 (7)	4 (4)	8 (4)	13 (15)
0,5–30 päivää	62 (51)	54 (45)	66 (57)	55 (47)
31–90 päivää	16 (25)	22 (27)	14 (21)	17 (22)
91–365 päivää	19 (17)	20 (23)	13 (18)	15 (16)
Metsäsuunnitelma (n=2035)***				
Ei	27 (18)	22 (19)	34 (24)	50 (41)
Kyllä	73 (82)	78 (81)	66 (76)	50 (59)
Ryhmän osuus, rivisumma yht. 100 (n=2065)	23 (28)	16 (21)	25 (27)	36 (24)
Keskimääräinen puunmyyntimäärä vuosina 2016-2018 (n=1985)*				
m ³ /ha/v	3,7	4,6	3,0	2,6
Tilakoon keskiarvo (n=2065)				
Metsätalouden maa, ha	64	61	55	34

*** = P-arvo < 0.001, ** = P-arvo < 0.01, * = P-arvo < 0.05

3.3 Metsän arvo omistajalleen

Metsänomistajia muistutettiin siitä, että metsään liitetään usein myös muita arvoja. Heiltä kysyttiin millä hinnalla he olisivat valmiita luovuttamaan metsäomaisuutensa perheen ulkopuolisille henkilöille. Oman arvion pohjaksi metsäomaisuuden taloudellisesta arvosta (puusto, maapohja, rantatontit ym.) asetettiin luku 100. Tulosten mukaan metsien muut kuin taloudelliset arvot painavat vahvasti omistajuudessa. Yli kolmasosa ei olisi valmis myymään metsätilaa mistään hinnasta perheen ulkopuolisille (kuva 2). Reilu neljännes ei osannut lainkaan arvioida hintaa suhteessa tilan arvoon. Tämä viittaa siihen, että heidän eivät ole edes harkinneet myymistä. Tarkalleen itse arvioimallaan metsätilan arvolla metsäomaisuutensa myisi seitsemän prosenttia vastaajista. Reilu neljännes haluaisi jonkin verran enemmän kuin sen itse arvioitu taloudellinen arvo on. Yhdeksän prosenttia haluaisi vähintäänkin kaksinkertaisen korvauksen, ennen kuin luopuisi metsistään.

Kuva 2 Metsänomistajien suhtautuminen hintaan, jolla luopuisi metsäomistuksestaan. 100=metsäomaisuuden taloudellinen arvo itsearviointina.

Ristiintaulukointia varten vastaukset jaettiin viiteen luokkaan: 100, 101–199, yli 200, ei myy mistään hinnasta, ei osaa arvioida. Taulukossa 8 jakaumat summautuvat sataan prosenttiin riveittäin kunkin taustapiirteen kohdalla. Siten tarkastelu tehtiin taustapiirteiden, ei luopumishinnan näkökulmasta.

Ikäryhmittäin tarkasteltuna vanhemmissa, yli 75-vuotiaissa metsänomistajissa on eniten niitä, jotka eivät mistään hinnasta myisi metsäänsä perheen ulkopuolelle (taulukko 8). Heistä usea ei myöskään osannut arvioida luopumishintaa. Alle 55-vuotiaista lähemmäs kolmasosa asettaisi hinnaksi korkeintaan kaksinkertaisen summan arvioimaansa tilan arvoon nähden. Heistäkin hyvin harva myisi alle tilan tämän arvon mukaisella summalla. Myös sukupuolen mukaan

oli eroavaisuuksia: naisissa oli miehiä enemmän niitä, jotka eivät myy mistään hinnasta tai ovat epätietoisia, kun taas miehistä suurempi osa oli halukas myymään alle kaksinkertaisella summalla arvioimaansa tilan arvoon suhteutettuna. Ammattiaseman mukaan jaoteltuna eläkeläisissä, maa- ja metsätalousyrittäjissä ja muun ammattiaseman edustajissa oli eniten niitä, jotka eivät myisi metsätilaansa mistään hinnasta perheen ulkopuolisille (taulukko 8). Palkansaajista ja yrittäjistä suurempi osa, yli kolmasosa, olisi valmis luopumaan metsistään alle kaksinkertaisella hinnalla. Eläkeläisten joukossa oli myös eniten niitä, jotka eivät osanneet arvioida tarvittavaa hintaa.

Maaseutumaisessa ympäristössä asuvista muita ryhmiä suurempi osa ei myisi tilaansa tai ei osannut ottaa kantaa. Taajamassa ja kaupunkimaisessa ympäristössä asuvien välillä ei ollut suuria eroja. Niistä metsänomistajista, joilla ei ole ammattikoulutusta, lähes neljä viidesosaa ei myisi mistään hinnasta tai eivät osaa arvioida hintaa. Vähintään opistotasoisien koulutuksen omaavista selkeästi suurempi osa myisi alle kaksinkertaisella hinnalla. Palkansaajista puolet harkitsisi myyvänsä tilansa, kun eläkeläisistä vastaava osuus on vain 28 prosenttia. Myös tulotaso vaikuttaa myyntihalukkuuteen: mitä suuremmat tulot sitä suurempi on myyntihalukkaiden osuus.

Metsätilan pinta-alan mukaan tarkasteltuna taas pinta-alan suuretessa niiden osuus pieneni, jotka eivät osaa arvioida hintaa metsätilalleen. Saantitavan mukaan tarkasteltuna osto välittäjältä tai markkinoilta lisäsi selvästi myyntihalukkuutta ja vähensi epätietoisten määrää. Kuolinpesä omistusmuotona sen sijaan lisäsi epätietoisten määrää. Tilan viimeaikainen haltuun saanti vähensi ymmärrettävästi niiden osuutta, jotka eivät osaa arvioida tilan luovutushintaa. Ne, jotka olivat omistaneet tilan pitkään, eivät halunneet luopua siitä mistään hinnasta. Rakennukset tilalla lisäsivät selvästi haluttomuutta edes harkita tilan myymistä.

Kiinnostus metsätalouteen, metsäsuunnitelma, viimeaikainen puunmyynti ja yhteys metsäammattilaisiin, lisäsivät niiden osuutta, jotka ilmoittivat jonkin luopumishinnan. Toisaalta niiden osuus, jotka eivät mistään hinnasta luopuisi tilasta, oli suurin piirtein sama kuin metsätaloudesta vähemmän kiinnostuneiden parissa. Myöskin metsänomistuksen tavoitteet heijastuvat selvästi suhtautumiseen metsätilasta luopumiseen jostain hinnasta. Monitavoitteisista ja virkistyskäyttäjistä selvästi muita tavoiteryhmiä harvemmat luopuisivat tilasta lainkaan.

Vastaavasti heidän keskuudessaan niiden määrä, jotka eivät osaa arvioida luopumishintaa, oli pienempi. Tavoitteiltaan epätietoisista lähes kuudesosa olisi valmiita luopumaan tilasta sen käyväällä arvolla, ja vain viidesosa ei luopuisi metsistään mistään hinnasta heistä.

Taulukko 8 Metsänomistajien jakautuminen taustapiirteiden mukaan suhtautumisessaan hintaan, jolla luopuisi metsäomaisuudestaan. Osuus metsänomistajien lukumäärästä ja suluissa osuus metsäpinta-alasta. Taulukossa jakaumat summautuvat sataan prosenttiin riveittäin kunkin taustapiirteen kohdalla.

	100	101–199	200 ja yli	Ei myisi mistään hinnasta	Ei osaa sanoa	Yht.
% metsänomistajista						
Vastaajan ikä, vuotta (n=6282)***						
–44	6 (3)	30 (30)	14 (18)	29 (32)	21 (17)	100
45–54	7 (5)	32 (33)	14 (15)	27 (29)	20 (18)	100
55–64	9 (8)	27 (27)	9 (11)	31 (32)	24 (22)	100
65–74	8 (7)	19 (19)	6 (7)	34 (38)	33 (29)	100
75–	6 (7)	9 (8)	3 (4)	47 (50)	35 (30)	100
Vastaajan sukupuoli (n=6187)***						
Mies	8 (6)	24 (26)	9 (11)	34 (35)	26 (22)	100
Nainen	6 (6)	14 (15)	7 (9)	39 (37)	34 (33)	100
Asuinympäristö (n=6262)**						
Maaseutumainen	6 (6)	21 (21)	9 (10)	36 (38)	29 (25)	100
Taajama tai kirkonkylä	7 (4)	26 (30)	9 (8)	32 (32)	27 (25)	100
Kaupunkimainen	9 (7)	24 (26)	9 (12)	32 (33)	26 (22)	100

Koulutus (n=6130)***						
Ei ammattikoulutusta	5 (5)	12 (14)	5 (7)	40 (41)	38 (33)	100
Ammattikoulu	7 (7)	20 (19)	9 (11)	32 (36)	32 (28)	100
Opisto tai ammattikorkeakoulu	9 (7)	29 (32)	10 (10)	33 (36)	20 (16)	100
Yliopisto tai korkeakoulu	10 (7)	32 (32)	12 (16)	28 (29)	18 (16)	100
Ammattiasema, (n=6359)***						
Palkansaaja	8 (6)	30 (32)	12 (13)	29 (31)	21 (18)	100
Maa- ja metsätalousyrittäjä	6 (5)	21 (22)	10 (12)	37 (39)	26 (22)	100
Yrittäjä	9 (7)	26 (29)	11 (13)	28 (27)	26 (24)	100
Eläkeläinen	7 (7)	16 (15)	5 (7)	39 (41)	33 (30)	100
Muu	5 (6)	21 (23)	10 (7)	37 (39)	27 (24)	100
Tuloluokka, € (n=5528)***						
Alle 20 000	6 (6)	10 (11)	5 (8)	39 (39)	39 (36)	100
20 000–40 000	8 (7)	17 (17)	7 (9)	36 (40)	32 (28)	100
40 000–70 000	7 (5)	29 (31)	9 (11)	33 (35)	22 (18)	100
70 000–100 000	8 (7)	32 (32)	13 (14)	31 (32)	16 (14)	100
Yli 100 000	8 (6)	35 (35)	12 (14)	27 (27)	17 (18)	100
Metsäala, ha (n=2065)***						
5–9,9	9 (9)	17 (17)	7 (7)	33 (33)	33 (33)	100
10–19,9	8 (8)	21 (22)	6 (6)	33 (33)	31 (31)	100
20–49,9	7 (7)	25 (25)	8 (9)	33 (33)	27 (27)	100
50–99,9	6 (6)	24 (24)	11 (10)	34 (34)	26 (26)	100
100-	6 (6)	22 (23)	12 (12)	39 (39)	20 (21)	100
Tilan saantotapa (n=6250)***						
Perintö	8 (7)	23 (25)	9 (10)	35 (35)	26 (23)	100
Lahja	8 (7)	20 (16)	9 (14)	33 (43)	30 (20)	100

Osto vanhemmilta	6 (5)	22 (22)	10 (13)	32 (36)	30 (24)	100
Osto sukulaisilta	7 (4)	20 (19)	8 (7)	36 (42)	31 (28)	100
Osto markkinoilta	7 (5)	26 (28)	9 (9)	33 (37)	24 (22)	100
Osto välittäjältä	11 (7)	33 (36)	7 (11)	26 (28)	23 (18)	100
						10
Usealla tavalla	7 (9)	14 (18)	6 (6)	38 (33)	34 (34)	0
Tilan hallinta (n=6387)**						
Perheomistus	7 (6)	22 (25)	9 (11)	35 (34)	27 (24)	100
Yhtymä	6 (5)	24 (21)	10 (10)	33 (44)	27 (21)	100
Kuolinpesä	8 (9)	20 (21)	6 (8)	30 (27)	36 (35)	100
Metsäsuunnitelma (n=6255)***						
Ei	8 (6)	18 (20)	7 (9)	33 (35)	34 (30)	100
Kyllä	7 (6)	25 (25)	10 (11)	34 (36)	24 (22)	100
Teki puukaupan 2016-2018 (n=6163)***						
Ei myynyt	8 (7)	20 (20)	7 (9)	33 (35)	33 (29)	100
Myi	6 (6)	26 (25)	11 (12)	35 (36)	22 (21)	100
Tavoiteryhmä (n = 5968)***						
Monitavoitteiset	4 (4)	20 (20)	10 (10)	42 (45)	23 (21)	100
Virkistyskäyttäjät	5 (4)	19 (22)	8 (10)	42 (41)	25 (23)	100
Metsässä tekevät	10 (10)	24 (26)	8 (10)	27 (28)	30 (26)	100
Turvaa ja tuloja korostavat	7 (8)	29 (28)	11 (15)	27 (27)	26 (22)	100
Epätietoiset	15 (12)	28 (30)	4 (5)	20 (22)	33 (31)	100
Asuinpaikan etäisyys tilalta (n=6257)***						
Alle 120 km	7 (6)	21 (21)	8 (10)	35 (37)	29 (25)	100

120 km tai yli	8 (6)	29 (32)	10 (13)	31 (30)	23 (19)	100
Hallinta-aika (n=6043)***						
Enintään 5 v	7 (5)	29 (29)	12 (14)	31 (36)	22 (17)	100
6-15 v	7 (6)	27 (30)	10 (10)	30 (32)	25 (22)	100
Yli 15 v	8 (7)	19 (20)	7 (10)	36 (38)	30 (25)	100
Tilan rakennukset (n=6303)***						
Ei rakennuksia	9 (7)	29 (32)	8 (10)	28 (28)	26 (22)	100
Vakituinen asunto	6 (5)	19 (21)	9 (10)	36 (39)	30 (25)	100
Loma-asunto	7 (8)	20 (23)	8 (10)	39 (38)	25 (22)	100
Asuin- ja lomarakennus	7 (6)	17 (17)	11 (13)	37 (37)	28 (28)	100
Yhteys metsäammattilaisiin (n=6285)***						
Ei ollut ollut yhteydessä	8 (8)	15 (16)	6 (5)	33 (34)	38 (37)	100
Oli ollut yhteydessä	7 (6)	24 (24)	9 (11)	34 (36)	25 (23)	100
Ryhmän osuus	7 (6)	22 (23)	9 (10)	34 (36)	28 (24)	100
Tilakoon keskiarvo (n=6389)						
Metsätalouden maa, ha	45	54	63	52	45	

*** = P-arvo < 0.001, ** = P-arvo < 0.01, * = P-arvo < 0.05

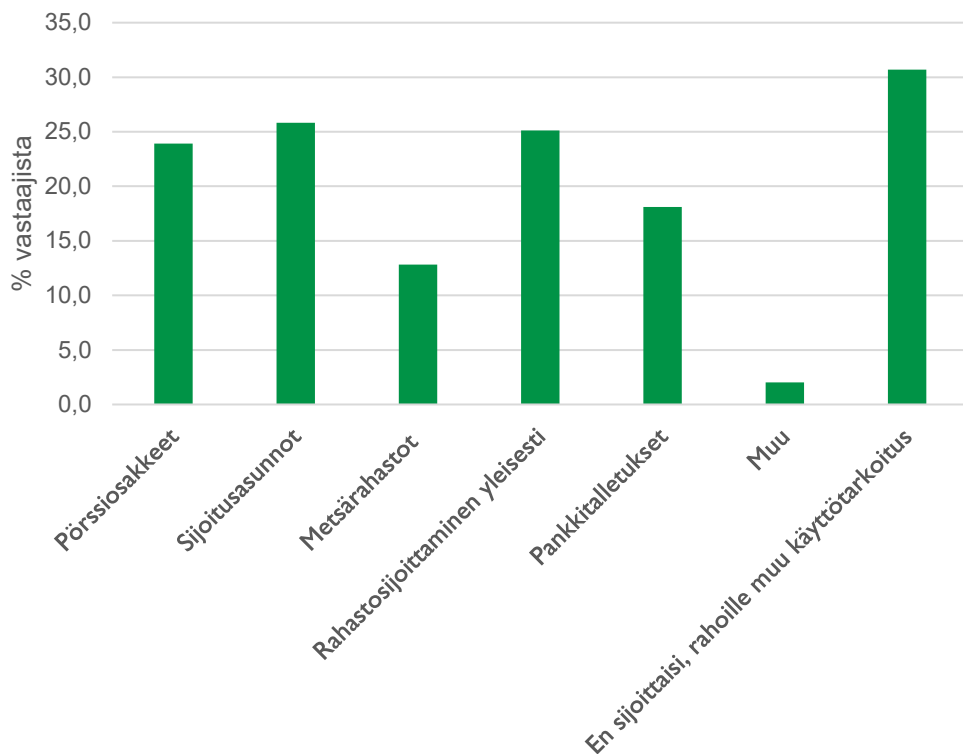
3.4 Vaihtoehtoiset sijoitusmuodot

3.4.1 Sijoitusvaihtoehdot metsästä luovuttaessa

Metsälle vaihtoehtoisia sijoituskohteita pyrittiin kyselyssä selvittämään kysymyksenasettelulla "Mitä seuraavista pitäisitte mahdollisina sijoitusvaihtoehtoina, jos luopuisitte metsäomistuksesta?". Vaihtoehtoina monivalinnassa olivat tässä järjestyksessä: osakkeet, asunnot, metsärahastot, muut rahastot, pankkitalletukset, muu ja vaihtoehto, jolla viitattiin kulutukseen tai esimerkiksi lainojen lyhentämiseen: "en sijoittaisi, rahoille muu käyttötarkoitus". Aineiston

tarkastusvaiheessa avoimet vastaukset kohtaan "muu" käytiin läpi, ja korjattiin vaihtoehtoon "en sijoittaisi, rahoille muu käyttötarkoitus". Korjaus tehtiin, jos avoin vaihtoehto viittasi tosiasiallisesti kulutukseen, eikä annettuihin vaihtoehtoihin kuulumattomiin sijoitusvaihtoehtoihin, kuten taiteeseen, kultaan, pelto- maan ostoon tai vastaaviin. Korjausten jälkeen vaihtoehtoon "muu" jäi 46 vastausta alkuperäisen 126 sijaan (2 % vs. 5,7 %).

Vastaajista vajaa kolmannes ei tekisi sijoituksia metsäomaisuudesta luovuttaessa, vaan rahoille olisi muu käyttötarkoitus. Aineistossa oli 261 kappaletta vastaajia, jotka olivat valinneet sekä jonkin sijoitusvaihtoehdoista, sekä "en sijoittaisi"-vaihtoehdon. Näitä ei poistettu aineistosta, vaan vastaajan tulkittiin tarkoittaneen osan sijoittamista ja osan muuta rahankäyttöä kuten kuluttamista. Pörssiosakkeita, sijoitusasuntoja ja rahastosijoittamista yleisesti piti mahdollisena vaihtoehtona kutakin noin neljännnes vastaajista. Pankkitalletuksen rahojen sijoittamiskohteeksi valitsi vajaa viidennes ja metsärahasot vain noin joka kymmenes vastaaja. Vastausten jakaumaa on kuvattu kuvassa 3.

Kuva 3 Eri sijoitusvaihtoehtoja metsänomistuksessa luopuessa mahdollisena pitäneiden osuudet vastaajista.

3.4.2 Sijoitusvaihtoehtojen valintaa luonnehtivat taustapiirteet

Sijoitusvaihtoehtojen valintaa luonnehtivia metsänomistaja- ja tilakohtaisia tekijöitä analysoitiin ristiintaulukoimalla. Tilastollista merkitsevyyttä on tarkasteltu Pearsonin khiin neliön testillä (chi²-testi). Ristiintaulukoinnissa kukin sijoitusvaihtoehto käsiteltiin kyllä/ei-vaihtoehtona, jolloin jakaumat summautuvat saatan prosenttiin sarakkeittain, kunkin vaihtoehdon ja taustapiirteen kohdalla erikseen (Taulukko 9).

Osakkeet

Tulosten perusteella osakkeita mahdollisena sijoitusvaihtoehtona pitivät todennäköisimmin alle 64-vuotiaat metsänomistajat. Alle 30-vuotiaista noin joka kolmas ja vastaavasti yli 65-vuotiaista vain joka viides, näki osakkeet metsästä luovuttaessa mahdollisena vaihtoehtona sijoittaa varoja. Miesten osuus osakkeisiin sijoittaneista oli tilastollisesti erittäin merkitsevästi naisia korkeampi (27 vs. 14 %). Osakkeisiin sijoittamista mahdollisina pitävissä korostui kaupunkimaisessa ympäristössä asuminen ja korkea koulutustaso, erityisesti yliopistotutkinto. Eläkeläiset erottuvat ammattiaseman osalta muista ryhmistä matalammalla todennäköisyydellä pitää osakkeita mahdollisena sijoitusvaihtoehtona metsäomaisuudesta luovuttaessa.

Tuloluokka vaikutti hyvin lineaarisesti todennäköisyyteen pitää osakkeita mahdollisena sijoituskohteena metsäomaisuudesta luovuttaessa; talouden bruttotulojen ollessa luokassa 20–40 t€, osuus oli 17 prosenttia, kun vastaavasti luokassa yli 100 t€ osuus oli 37 prosenttia. Samoin lineaarisesti vaikutti metsäomaisuuden määrä. Alle 20 hehtaaria omistavista vastaajista osakkeita piti metsäomaisuuden vaihtoehtona vain viidennes, ja vastaavasti yli 100 hehtaaria omistavista miltei 40 prosenttia. Tilan vapailta markkinoilta suoraan tai välittäjän kautta ostaneet pitivät muita saantotapoja todennäköisemmin osakkeita mahdollisena vaihtoehtona, kuten myös yhtymässä metsää omistaneet. Kuolinpesissä osakkeita mahdollisena vaihtoehtona piti pienin osa (18 %, yhtymissä 28 %).

Vastaajat, joilla oli voimassa oleva metsäsuunnitelma, kuten myös he, joilla oli käytössään sähköiset metsävaratiedot, pitivät todennäköisemmin osakkeita sijoitusvaihtoehtona. Puun myyminen kolmivuotiskautena nosti tilastollisesti vahvasti merkitsevästi osakkeiden sijoitusvaihtoehtona pitämistä verrattuna heihin, jotka eivät olleet tehneet puukauppaa lainkaan. Tavoiteryhmä erottuivat toisistaan tilastollisesti heikommin merkitsevästi. Mielenkiintoista eroissa on se, että kaikista suurin osa, 30 prosenttia, tavoiteryhmiin kuuluvista, jotka pitivät osakkeita sijoitusvaihtoehtona, oli ryhmässä ”epätietoiset”. Vastaavasti vain viidenes ”metsässä tekevät” ryhmästä piti osakkeita mahdollisena vaihtoehtona.

Etämetsänomistajuus, yli 120 kilometrin etäisyydellä tilasta asuminen, lisäsi todennäköisyyttä sijoittaa osakkeisiin, kuten myös tilan ulkopuolella asuvien kohdalainen tilalla vietetty aika (alle kolme kuukautta vuodessa). Omistetun pellon määrä lisäsi melko lineaarisesti todennäköisyyttä pitää osakkeita mahdollisena sijoituskohteena. Myös lisämetsän ostoaikomukset nostivat huomattavasti todennäköisyyttä.

Asunnot

Asunnot sijoitusvaihtoehtona näyttäytyi kaiken kaikkiaan hyvin samansuuntaiselta taustamuuttujien vaikutussuuntien osalta kuin osakkeet, joskin pieniä erojakin havaittiin. Alle 44-vuotiaista asuntoja piti metsänomistamisen vaihtoehtona vielä osakkeitakin vaihtoehtona pitäviä suurempi osuus, 40 prosenttia. Samoin yrittäjät korostuivat ammattiryhmien osalta. Heistä yli kolmannes piti asuntoja mahdollisena sijoitusvaihtoehtona. Asunnot olivat hieman suosittumpi sijoitusvaihtoehto kuin osakkeet niiden vastaajien keskuudessa, joiden omistaman metsän pinta-ala oli 10–100 hehtaaria. Tavoiteryhmien osalta asuntoja pidettiin mahdollisena sijoitusvaihtona hiukan osakkeista eroten; osuus oli suurin monitavoitteisten sekä tuloja ja turvaa korostavien ryhmissä. Sukupuoli, tilan saantotapa tai tilalla oleskeltu aika ei ollut tilastollisesti merkitsevä taustamuuttuja, kuten osakkeiden tapauksessa.

Rahastot

Vastaajille annettiin erillisinä vaihtoehtoina metsärahasotot ja rahastosijoittaminen yleisesti. Metsärahasotot piti mahdollisena huomattavasti pienempi osa,

noin 13 prosenttia, kuin muita kyselyssä esitettyjä sijoitusvaihtoehtoja, ja osuuksien erot useiden taustamuuttujien suhteen eivät olleet tilastollisesti merkitseviä. Metsärahasoja piti tilastollisesti merkitsevästi useammin mahdollisena miehet kuin naiset (14 % vs. 10 %). Lisäksi osuus kasvoi tuloluokan kasvaessa, joskin ei ollut suurin kaikista suurimmassa tuloluokassa. Sama ilmiö oli havaittavissa myös metsäomaisuuden koon suhteen tarkasteltaessa. Sekä metsätaloussuunnitelma, sähköiset metsävaratiedot, lisämetsän ostoaikeet, että puun myyminen menneellä kolmivuotisjaksolla nostivat metsärahasoja vaihtoehtona pitäneiden osuutta. Tavoiteryhmistä tilastollisesti vahvasti merkitsevästi metsärahasojen osalta erottui monitavoitteisten ryhmä, johon kuului viikoksi luokitelluista viidennes piti niitä vaihtoehtona.

Rahastosijoittaminen yleisesti nähtiin metsänomistamisen vaihtoehdoksi metsärahasoja useammin; joka neljäs vastaaja piti niitä mahdollisena. Nuori ikä, korkea koulutus ja palkansaaja-asema nostivat todennäköisyyttä pitää rahastoja sijoitusvaihtoehtona. Miehet pitivät tilastollisesti merkitsevästi myös rahastosijoittamista yleisesti, kuten muitakin varsinaisia sijoituskohteita, vaihtoehtona naisia useammin. Rahastosijoitukset olivat varsinaisista sijoitusmuodoista yleisimmin vaihtoehtona pidetty kaikista matalimmassa tuloluokassa. Kaikista korkeimmassa tuloluokassa rahastoja ei pidetty yhtä usein mahdollisena sijoitusvaihtoehtona kuin osakkeita ja asuntoja. Omistetun metsäalan kasvaessa rahastoja vaihtoehtona pitävien osuus kuitenkin kasvoi melko lineaarisesti.

Pankkitalletukset, kulutus ja lainojen lyhennykset

Metsäomaisuudesta luovuttaessa rahojen tilisäästämistä vaihtoehtoina pitäneitä oli vastaajista noin 18 prosenttia. Vaihtoehdon valinneissa korostuivat matalimmin koulutetut ja matalimpiin tuloluokkiin kuuluneet vastaajat sekä kuolinpesät. Ero pienimmän ja suurimman tuloluokan välillä oli 20 prosenttia vastaajista vs. 10 prosenttia ja samansuuruinen ero havaittiin myös matalimman ja korkeimman koulutuksen saaneiden välillä. Naiset valitsivat hiukan yleisemmin tilisäästämisen vaihtoehdon, mutta ero oli vain heikosti tilastollisesti merkitsevä. Kaiken kaikkiaan tilisäästämisen valitsemisen selitti muita annettuja vaihtoehtoja pienempi määrä taustatekijöitä (taulukko 9).

Kulutuksen ja lainojen lyhennyksen (ts. vaihtoehdon: "en sijoittaisi, rahoille muu käyttötarkoitus") valitsi suuri osa vastaajista, noin 31 prosenttia. Nämä

vastaajat olivat todennäköisimmin yli 65-vuotiaita ja yleisemmin naisia kuin miehiä. Asuinympäristöllä tai tilan saantotavalla ei havaittu merkitsevää vaikutusta, mutta koulutustaso havaittiin vahvasti kulutuksen valinneiden osuuteen vaikuttavaksi tekijäksi. Ilman ammattikoulutusta olevista vastaajista kolmannes valitsi kulutusvaihtoehdon ja vastaavasti vain 16 prosenttia yliopistotutkinnon omaavista. Kulutukseen metsäomaisuuden myynnin tapauksessa varojen käytön valinneet olivat myös todennäköisemmin eläkeläisiä ja alemmista tulo-luokista. Vaihtoehdon valinneiden osuus laski lineaarisesti metsäomaisuuden koon tai omistetun peltoalan kasvaessa. Huomattavasti harvempi niistä omistajista, joilla oli voimassa oleva metsäsuunnitelma ja/tai sähköiset metsävaratiedot, valitsi vaihtoehdon. Samoin etämetsänomistajuus ja puukaupat pienensivät todennäköisyyttä valita kulutus sijoittamisen sijaan tilastollisesti merkitsevästi. Tavoiteryhmien väliset erot olivat vain heikosti tilastollisesti merkitseviä, mutta virkistyskäyttäjät ja metsässä tekevät valitsivat muita todennäköisemmin kulutusvaihtoehdon. Tilastollisesti merkitsevät erottuivat vastaajat, joilla ei ollut metsänostoaikomuksia; heistä 34 prosenttia ilmaisi, että metsän myynnin tapauksessa varoille olisi jokin muu käyttötarkoitus kuin sijoitukset, kun taas metsän ostoa markkinoilta suunnittelevista näin vastasi vain 18 prosenttia.

Taulukko 9 Vaihtoehdoiset sijoitusmuodot taustatekijöiden suhteen. Osuus metsänomistajien lukumäärästä ja suluissa osuus metsäpinta-alasta. Monivalintakysymys, osuudet eivät summaudu sataan.

	Osakkeet	Asunnot	Metsära- hastot	Kaikki rahastot	Pankkital- letukset	Ei sijoittaisi
Vastaajan ikä, vuotta n=2167 (n=2150)	*** (*)	*** (***)	- (-)	** (***)	- (***)	*** (**)
–44	30 (35)	40 (37)		31 (31)	(9)	27 (24)
45–54	31 (33)	33 (38)		26 (25)	(21)	22 (23)
55–64	24 (32)	31 (33)		29 (37)	(21)	24 (20)
65–74	19 (27)	22 (30)		26 (29)	(22)	32 (29)
75–	22 (27)	14 (17)		15 (17)	(18)	31 (30)
Vastaajan sukupuoli n=2140 (n=2105)	*** (***)	- (-)	** (**)	* (**)	* (-)	*** (**)

	Mies	27 (33)		14 (17)	26 (31)	17	26 (23)
	Nainen	14 (19)		10 (12)	21 (24)	21	33 (30)
Asuinympäristö (n=2151)		*** (*)	*** (*)	- (**)	- (-)	- (**)	- (-)
	Maaseutumainen	19 (30)	22 (28)	(17)		(20)	
	Taajama tai kirkonkylä	23 (25)	29 (33)	(20)		(24)	
	Kaupunkimainen	34 (34)	30 (34)	(12)		(15)	
Koulutus n=2119 (n=2085)		*** (***)	*** (***)	- (-)	*** (*)	*** (***)	*** (***)
	Ei ammattikoulutusta	15 (18)	17 (18)		18 (26)	23 (25)	34 (34)
	Ammattikoulu	17 (23)	20 (26)		24 (31)	19 (22)	32 (27)
	Opisto tai ammattikorkeakoulu	30 (41)	32 (40)		29 (34)	15 (15)	25 (20)
	Yliopisto tai korkeakoulu	44 (45)	40 (44)		35 (29)	13 (12)	16 (16)
Ammattiasema n=1846 (n=2150)		*** (***)	*** (***)	- (-)	*** (***)	- (**)	*** (***)
	Palkansaaja	29 (31)	33 (37)		30 (31)	(15)	24 (23)
	Maa- ja metsätalousyrittäjä	28 (41)	29 (35)		27 (40)	(17)	24 (18)
	Yrittäjä	27 (45)	35 (33)		25 (35)	(17)	25 (16)
	Eläkeläinen	19 (24)	19 (25)		21 (24)	(23)	32 (30)
	Muu	18 (31)	16 (26)		29 (24)	(22)	37 (35)
Tuloluokka, € n=1847 (n=1800)		*** (***)	*** (***)	** (***)	*** (-)	*** (***)	*** (***)
	Alle 20 000	8 (14)	14 (19)	8 (8)	16	20 (22)	39 (39)
	20 000–40 000	17 (20)	18 (23)	14 (18)	21	20 (23)	32 (30)
	40 000–70 000	27 (32)	29 (35)	13 (17)	29	20 (19)	28 (22)
	70 000–100 000	39 (45)	38 (41)	17 (19)	34	12 (9)	17 (22)
	Yli 100 000	48 (52)	46 (47)	13 (22)	29	10 (9)	12 (11)
Tilan saantotapa n=2155 (n=2108)		** (***)	- (**)	- (***)	*** (***)	- (-)	- (*)
	Perintö	24 (30)	(29)	(12)	27 (31)		(25)
	Lahja	24 (37)	(40)	(11)	38 (50)		(24)
	Osto vanhemmilta	20 (25)	(30)	(18)	25 (30)		(26)
	Osto sukulaisilta	22 (21)	(33)	(15)	18 (15)		(35)

Osto markkinoilta	30 (31)	(28)	(28)	20 (21)		(17)
Osto välittäjältä	38 (48)	(47)	(27)	28 (25)		(18)
Metsäala, ha n=2213 (n=2166)	*** (***)	*** (***)	*** (**)	*** (**)	- (-)	*** (***)
5–9,9	20 (20)	20 (20)	8 (8)	19 (20)		36 (36)
10–19,9	20 (19)	22 (21)	11 (11)	21 (21)		34 (34)
20–49,9	23 (23)	27 (28)	12 (12)	26 (26)		30 (29)
50–99,9	27 (28)	29 (30)	19 (20)	30 (29)		28 (27)
100-	37 (38)	34 (35)	17 (17)	32 (33)		22 (19)
Tilan hallinta n=2064 (n=2167)	* (***)	*** (***)	- (*)	- (*)	** (***)	- (-)
Perheomistus	24 (29)	26 (30)	(16)	(28)	18 (19)	
Yhtymä	28 (39)	32 (39)	(18)	(32)	13 (14)	
Kuolinpesä	18 (20)	17 (15)	(10)	(36)	23 (32)	
Metsäsuunnitelma n=2162 (n=2130)	*** (***)	*** (**)	*** (*)	*** (***)	- (-)	*** (*)
Ei	19 (24)	20 (25)	9 (13)	21 (23)		34 (29)
Kyllä	27 (33)	29 (33)	15 (17)	28 (31)		25 (24)
Onko myynyt puuta vuosina 2016–2018? n=2133 (n=2101)	*** (***)	*** (***)	*** (***)	*** (***)	- (-)	*** (***)
Ei myynyt	21 (21)	22 (26)	10 (12)	20 (23)		31 (30)
Myi	28 (37)	31 (34)	16 (18)	31 (34)		25 (22)
Tavoiteryhmä n=2046 (n=2060)	* (***)	*** (***)	*** (***)	- (**)	- (***)	* (***)
Monitavoitteiset	27 (34)	34 (27)	20 (24)	(34)	(23)	25 (20)
Virkistyskäyttäjät	23 (29)	24 (23)	9 (8)	(23)	(11)	30 (30)
Metsässä tekevät	20 (21)	22 (24)	11 (15)	(27)	(24)	34 (32)
Turvaa ja tuloja korostavat	28 (35)	30 (39)	13 (13)	(32)	(17)	27 (23)
Epätietoiset	30 (34)	23 (22)	10 (10)	(29)	(17)	29 (33)
Asuinpaikan etäisyys tilalta n=2162 (n=2126)	*** (-)	** (-)	- (*)	- (*)	- (**)	* (-)
Alle 120 km	22	25	(17)	(31)	(21)	29

Yli 120 km	34	31	(12)	(25)	(14)	24
Tilalla oleskeltu vuodessa n=1 395 (n=1284)	*** (***)	- (-)	*** (***)	- (**)	* (***)	- (***)
Ei lainkaan	16 (19)		3 (3)	(15)	22 (30)	(25)
0,5–30 päivää	31 (35)		13 (14)	(33)	17 (17)	(28)
31–90 päivää	32 (39)		16 (21)	(29)	23 (24)	(19)
91–365 päivää	23 (26)		14 (16)	(31)	14 (14)	(17)
Onko tilalla sähköinen metsäva- ratieto n=2165 (n=2131)	*** (***)	*** (***)	*** (***)	*** (***)	* (***)	*** (***)
Ei	15 (16)	21(23)	10 (13)	19 (20)	20 (21)	37 (33)
Kyllä kaikilla	34 (38)	32 (35)	17 (17)	32 (35)	17 (21)	25 (21)
Kyllä osalla tiloista	41 (43)	35 (36)	23 (29)	37 (37)	10 (8)	18 (12)
Ei osaa sanoa	18 (30)	24 (35)	6 (9)	24 (27)	17 (16)	36 (29)
Omistajan ilmoittama peltoala luokiteltuna n=2016 (n=1970)	*** (***)	*** (***)	- (-)	- (*)	* (***)	* (***)
ei peltoa tai alle 1 ha	28 (33)	28 (32)		(30)	17 (19)	31 (25)
1–5 ha	15 (15)	17 (16)		(24)	24 (24)	38 (36)
5–10 ha	19 (20)	24 (25)		(23)	20 (26)	30 (28)
10–20 ha	20 (19)	25 (33)		(35)	20 (24)	27 (18)
yli 20 ha	32 (45)	32 (40)		(32)	14 (12)	26 (20)
Onko metsänostoaikomuksia n=2168 (n=2136)	*** (***)	*** (***)	** (***)	** (-)	*** (***)	*** (***)
Ei ostoajkomuksia	20 (24)	23 (26)	12 (14)	25	20 (22)	34 (28)
Osto sukulaisilta	40 (57)	48 (45)	21 (19)	35	9 (8)	21 (16)
Osto markkinoilta	42 (45)	42 (45)	18 (22)	24	10 (12)	18 (16)
Osto sukulaisilta ja markkinoilta	41 (49)	41 (32)	20 (25)	43	25 (19)	20 (27)

*** = P-arvo < 0,001, ** = P-arvo < 0,01, * = P-arvo < 0,05, - = ei merkitsevä

4 Puunmyyntitulojen käyttö

4.1 Puunmyyntitulojen käyttöä kuvaava aineisto

Metsänomistajilta kysyttiin vuosina 2016–2018 saatujen puunmyyntitulojen käytön jakaumaa siten, että jakauma summautuu yhteensä sataan prosenttiin. Vastausten tarkkuustason ei edellytetty olevan täsmällinen, vaan lähinnä kysyttiin, miten puunmyyntitulot on suunnilleen käytetty. Jakauma-arviot pyydettiin puunmyynnin bruttotuloista. Kysymyksessä mainittiin erikseen puunmyyntituloista maksettujen verojen osuuden arvioiminen, koska eri metsänomistajien metsäverotus voi vaihdella merkittävästi, esimerkiksi metsävähennysmahdollisuuden tai perintö- ja lahjaverotuksen vuoksi. Tietoa pyydettiin vain puuta myyneiltä yksin tai puolison kanssa metsää omistavilta, joten puuta myymättömiä sekä yhtymien tai kuolinpesän osakkaita pyydettiin jättämään kysymys väliin. Näitä metsänomistajia ei siten ole analysoitavassa aineistossa.

Kysymys puunmyyntitulojen käytöstä oli mukana myös edeltävässä Suomalainen metsänomistaja 2010 -tutkimuksessa, joskin aavistuksen eri tavalla kysytynä. Sen perusteella tiedettiin ennakolta, että kysymyksen vastauksista saatavat tulokset vaativat tarkastelua useammasta eri näkökulmasta. Metsänomistajien vastausten perusteella oli selvää, että vastauksissa puunmyyntitulojen käytöstä oli kyse vähintään viidestä hyvinkin erilaisesta vastausnäkökulmasta:

1. bruttona saatujen puunmyyntitulojen käytöstä (tätä kysyttiin),
2. nettona, kaikkien menojen ja verojen jälkeen ”puhtaana käteen” saatujen puunmyyntitulojen käytöstä,
3. jostakin bruttotulojen ja nettotulojen väliltä olevien puunmyyntitulojen käytöstä,
4. epävarmuudesta, ja useasti suoranaisestä epätietoisuudesta, mihin puunmyyntitulot oli käytetty tai kuluneet sekä haluttomuudesta kertoa puunmyyntitulojen käytöstä.

Ennen tulosten laskentaa osaa vastauksista korjattiin, jotta kaikkien vastanneiden vastaukset saatiin tilakohtaisesti summautumaan sataan prosenttiin. Koska vastauksista nähtiin niiden vaihtelevan brutto- ja nettovastausten välillä,

vastaajan merkintöjä käyttökohteista pidettiin tärkeimpänä tietona, ”vastaajan käsityksenä puunmyyntitulojen käyttökohteista”, eikä näitä kohdemerkintöjä muutettu korjauksissa. Tällöin esimerkiksi nettovastausta ei pyritty korjaamaan bruttovastaukseksi. Jos kirjausten summa jäi alle sadan prosentin ja kyseessä ei ollut korjattavissa oleva vastaajan tai tallentajan ajatus- tai kirjausvirhe, jäljelle jäänyt osuus sijoitettiin ”en halua tai osaa vastata” -kohtaan. Vastaavasti, jos mahdollista, yli sadan prosentin menneet kirjaukset täsmäytettiin alaspäin sataan prosenttiin.

Taustatietona on hyvä todeta, että Suomalainen metsänomistaja 2020 -kyselyyn vastanneista 35 prosenttia kuului puunmyyntitulojen käyttö -kysymyksen kohderyhmään, eli he 1) omistivat metsän yksin tai puolisonsa kanssa ja 2) olivat myyneet joko ainespuuta tai energiapuuta. Tarkasteltavasta metsänomistajaryhmästä 97 prosenttia oli myynyt ainespuuta ja 3 prosenttia vain energiapuuta. Ainespuun yhteydessä myydään usein myös energiapuuta, sillä aines- tai energiapuuta myyneistä 29 prosenttia oli myynyt energiapuuta.

Puunmyyntitulojen käytöstä annettujen vastausten jakaumia tarkastellaan taulukossa 10. Käytettävissä olevat metsätalouden tuloja ja menoja käsittelevät tilastot, kuten Luonnonvarakeskuksen tilastot kantorahatuloista, liikeloksesta ja sijoitustuotosta sekä Verohallinnon tilastot puunmyyntitulon verotuksesta perustuvat kokonaissummiin ja rinnastuvat sitä kautta metsäpinta-alaan (yleensä metsämaan alaan) eikä metsänomistajien lukumäärään. Sen vuoksi tulokset on esitetty myös metsäpinta-alan suhteen (metsätalouden maan ala, joka sisältää metsämaan, kitumaan ja joutomaan).

Puunmyyntitulojen käyttökohteisiin vastanneista metsänomistajista 55 prosenttia oli käyttänyt puunmyyntituloja maa- tai metsätalouden menoihin, investointeihin tai lainoihin. Maatalousmaata oli puunmyyntituloilla hankkinut neljä prosenttia ja metsätalousmaata 11 prosenttia vastanneista. Puunmyyntitulosta ja tilasta maksettaviin veroihin puunmyyntituloja oli käyttänyt 37 prosenttia vastanneista; tästä hieman enemmän jäljempänä. Talletuksiin tai sijoituksiin puunmyyntituloja oli käyttänyt 47, kotitalouden päivittäisiin menoihin myöskin 47 ja suurehkoihin hankintoihin ja lainanhoitoon 37 prosenttia vastaajista. Muun yritystoiminnan menoihin, investointeihin ja lainanhoitoon puunmyyntituloja oli

käyttänyt kymmenen prosenttia vastanneista. 19 prosenttia vastanneista ei halunnut tai osannut vastata joko osittain tai kokonaan, mihin puunmyyntituloja oli käytetty.

Puun myyntitulojen käyttökohteita pyydettiin myös summaamaan ”tilan käyttöön” tulleeksi osuudeksi (taulukon 10 käyttökohteet 1.-4.) ja ”omaan käyttöön” tulleeksi osuudeksi (käyttökohteet 5.-8.). Tarkoitus oli helpottaa vastaajia prosentiosuuksien välituloksilla ja samalla vastausten tarkistuksia. Tilan käyttöön puunmyyntituloja oli käyttänyt 67 prosenttia vastanneista ja omaan käyttöön 84 prosenttia vastanneista. Summaus ei aina ollut mahdollista, jos käyttökohteita ei haluttu tai osattu kertoa. Joskus vastaajat myös olivat täyttäneet vain summaukset, mutta eivät käyttökohteita tai osaa niistä. Sen vuoksi tilan käyttöön ja omaan käyttöön kohdissa vastaamatta jättäneitä oli 26 prosenttia puuta myyneistä, kun taas käyttökohteissa vastaamatta jättäneitä oli hieman enemmän, 32–33 prosenttia kohteesta riippuen.

Kun tuloksia tarkasteltiin metsäpinta-alan suhteen, vastaaminen sekä kirjaukset eri puunmyyntitulojen käytön kohteisiin kattoivat hieman suuremman osuuden metsäpinta-alasta kuin metsätilojen (metsänomistajien) lukumäärästä. Tyypillisesti suuremmilla tiloilla on tietyssä rajoitetussa ajanjaksossa kuten tässä käytetyssä kolmessa vuodessa enemmän puunmyynnin ja metsänhoidon tapahtumia kuin pienemmillä metsätiloilla ja se näkyi myös tässä luvussa esitettävissä tuloksissa. Metsäpinta-alan kautta tarkasteltuna metsätiloilla oli myös kirjattu useammin puunmyyntituloja tilan käyttöön ja harvemmin omaan käyttöön verrattuna metsätilojen lukumäärän kautta tehtyyn tarkasteluun.

Taulukko 10 Aines- tai energiapuuta vuosina 2016–2018 myyneiden ja yksin tai puolison kanssa metsää omistavien vastauskohteet puun myyntitulojen käytöstä. Osuus metsänomistajien lukumäärästä ja suluissa osuus metsäpinta-alasta.

	Vastanneista merkinnyt kohteen %	Vastanneista ei merkinnyt kohdetta %	Vastanneet yhteensä %	Vastanneet puuta myy- neistä %	Vastaamat- tomat puuta myyneistä %	Puuta myyneet yhteensä %
1. Maatalouden ja met- sätalouden menot, in- vestoinnit ja lainan- hoito	55 (65)	45 (35)	100	68 (73)	32 (27)	100
2. Maatalousmaan han- kinta	4 (6)	96 (94)	100	67 (72)	33 (28)	100
3. Metsätalousmaan hankinta	11 (24)	89 (76)	100	67 (72)	33 (28)	100
4. Metsätaloudesta (puunmyyntitulovero) ja tilasta (mm. perintö- ja lahjaverot) maksetta- vat verot	37 (42)	63 (58)	100	67 (73)	33 (27)	100
5. Talletukset ja sijoit- ukset	47 (45)	53 (55)	100	67 (72)	33 (28)	100
6. Kotitalouden päivit- täiset menot	47 (46)	53 (54)	100	68 (72)	32 (28)	100

7. Kotitalouden suu- rehkot hankinnat ja lai- nanhoito	36 (36)	64 (64)	100	67 (72)	33 (28)	100
8. Muun yritystoimin- nan menot, investoin- nit ja lainanhoito	10 (12)	90 (88)	100	67 (71)	33 (29)	100
9. En halua tai osaa vastata	19 (17)	81 (83)	100	82 (86)	18 (14)	100
Tilan käyttöön (1.-4.)	67 (76)	33 (24)	100	74 (79)	26 (21)	100
Omaan käyttöön (5.- 8.)	84 (80)	16 (20)	100	74 (79)	26 (21)	100

n=2613

Puunmyyntitulojen käyttöä koskevaan kysymykseen oli vastannut 82 prosenttia joko vähintään yhden käyttökohteen tai ”en halua tai osaa vastata” vaihtoehdon kautta. 18 prosenttia (14 prosenttia metsäpinta-alasta) yksin tai puolison kanssa omistavista ja aines- tai energiapuuta myyneistä oli siten jättänyt kysymyksen täysin tyhjäksi. Erillisiä tilan käyttöön ja omaan käyttöön -muuttujia ei tarkastella pidemmälle, koska niiden sisällön käsitteet vaihtelevat vastaajittain. Jatkossa vastaava tarkastelu tehdään käyttökohteiden summina. Vastamatonta erosivat ryhmänä vastanneista ja sen vuoksi vastanneiden vastauksia ei voitu yleistää kaikkiin puuta myyneisiin. Tätä tarkastellaan enemmän taustapiirteiden yhteydessä.

4.2 Vastaustyyppien ryhmittely

Yksittäisen, puunmyyntitulojen lisäksi muitakin tuloja, rahavaroja tai lainoja käyttävän vastaajan näkökulmasta voi olla hankalaa eritellä, millä rahoilla mikäkin meno on maksettu. Se voi olla yksi tekijä vastauksissa havaitulle häilyvyydelle brutto- ja nettokirjausten välillä ja myös epävarmuudelle puunmyyntitulojen käytöstä. Metsänomistajien vastaustyyppien ryhmittelyn pohjaksi käydään ensin läpi metsänomistajien vastauksia puunmyyntitulojen käytöstä puunmyynnistä ja tilasta maksettuihin veroihin.

Kysymys veroista oli mukana kaikille metsänomistajille yhtenäisenä vastaustavan tarkistuskysymyksenä, sillä puunostajat ovat velvollisia tekemään metsänomistajille tilittämistään puukaupamaksuista ennakonpidätyksen. Tarkastelu vuosina ennakonpidätys on ollut vuonna 2016 pystykaupoissa 20 ja hankintakaupoissa 14 prosenttia maksetusta puukauppasummasta sekä vuodesta 2017 alkaen pystykaupoissa 19 ja hankintakaupoissa 13 prosenttia puukauppasummasta. Ennakonpidätyksen suuruuteen ei vaikuta mahdollinen metsävähennysoikeus eikä myöskään metsälahjavähennysoikeus, jollei metsänomistaja ole pyytänyt ja saanut erikseen puunmyyntituloja varten verokorttia, mikä ei ole yleistä. Verovelvollisen lopullinen pääomatuloverotus täsmäytyy veronpalautusten tai lisäverojen kautta vasta 1–2 vuotta viimeisen puukaupamaksun jälkeen. Pääomatulojen veroaste oli 30 prosenttia vuosina 2016–2018 ja yli 30.000 euron pääomatuloissa 34 prosenttia. Vuodesta 2017 alkaen metsätalouden pääomatuloista on tehty viiden prosentin yrittäjävähennys, mikä hieman alentaa lopullista veroastetta. Vuodesta 2017 alkaen metsätalouden pääomatulojen veroaste on siten ollut 28,5–32,3 prosenttia. Lisäksi tilasta perittäviä veroja ovat mm. perintö- ja lahjavero sekä varainsiirtovero.

Puunmyyntituloihin nähden suuret metsätalouden menot, metsävähennys ja poistot voivat myös viedä metsätalouden pääomatulon nolliille tai tappiolliseksi. Tällöin puunmyyntituloeroja ei ole lopulta maksettu ja ennakonpidätykset ovat olleet verottajalla vain lainassa. Näyttäisi kuitenkin myös mahdolliselta, että nykyinen puunmyyntitulojen verotuksessa käytettävä puunostajan ennakonpidätyskäytäntö sekä samaisessa puumaksujen yhteydessä puunmyyjälle maksettava arvonalisävero sekoittavat osalla metsänomistajia käsityksiä saaduista

puunmyyntituloista ja siten edelleen niiden käytöstä. Käsityksiä saattavat myös sekoittaa mahdolliset puukauppojen yhteydessä sovittavat ja ehkä joissakin asiakas- ja palvelusuhteissa puukauppamaksuista suoraan vähennettävät metsänhoitotöiden menot.

Edellä kuvatun tilanteen vuoksi vastaukset jaettiin ensin kahteen ryhmään: vastauksiin, joissa puunmyyntituloja oli käytetty verojen maksuun ja vastauksiin, joissa niitä ei oltu käytetty verojen maksuun. Ne metsäomistajat, jotka eivät olleet käyttäneet puunmyyntituloja ollenkaan tilan menoihin (eikä veroihin), jaettiin vielä kolmanneksi ryhmäksi. Vastaukset, joissa oli merkitty ”en halua tai osaa vastata” -kohta, käsiteltiin lisäksi kokonaan erikseen. Vastaus kohtaan ”en halua tai osaa vastata” tarkoitti, että osa käyttökohteista tai kaikki käyttökohteet oli jätetty tyhjiksi. Jotta vastausten keskiarvoja voitiin edelleen tarkastella eri ryhmissä, puuttuvat havainnot korvattiin jäljempänä olevissa analyysissä nolilla.

Vastaukset jaettiin siten neljään eri ryhmään, vastaustyyppiin, niiden sisällön perusteella. Faktorianalyysin ja klusteroinnin käyttö ryhmittelyssä eivät kokeilujen perusteella olleet toimivia, sillä niiden avulla ei saatu selkeällä tavalla vähennettyä tarkastelussa tarvittavien muuttujien määrää. Jako tarkasteltaviin ryhmiin tehtiin tilastoanalyysin sijasta lopulta muutaman mahdollisimman yksinkertaisen laskentakriteerin perusteella. Lisäksi täysin vastaamattomat, mutta puuta myyneet käsiteltiin viidentenä ryhmänä. Vastaustyyppit nimettiin seuraavasti (suluissa laskentakriteerit):

1. Veroineen bruttokirjaajat (kriteerit: verot -kohdassa positiivinen arvo, en halua tai osaa vastata -kohdassa nolla),
2. Veroitta bruttokirjaajat (kriteeri: verot -kohdassa nolla, en halua tai osaa vastata -kohdassa nolla, vähintään jossain tilan neljästä käyttökohteesta positiivinen arvo),
3. Nettokirjaajat (kriteeri: kaikki tilan neljä käyttökohdetta nolliä, en halua tai osaa vastata -kohdassa nolla),
4. Kertomattomat ja epätietoiset (kriteeri: en halua tai osaa vastata -kohdassa positiivinen arvo).
5. Kokonaan vastaamattomat tarkasteltiin taustapiirteiden kautta viidentenä ryhmänä.

4.3 Pyyntimyyntitulojen käytön jakaumat vastaustyypiryhmittäin

Eri vastaustyypien välisiä eroja voidaan havainnollistaa sen perusteella, millaiset keskiarvot niissä on puunmyyntitulojen käyttökohteiden prosenttiosuoksissa. Taulukossa 11 ja kuvassa 4 ovat kuvattuna puunmyyntitulojen käytön jakaumat neljään vastaustyypiryhmään jaettuna.

Veroineen bruttokirjaajat käyttivät noin neljäsosan puunmyyntituloistaan maa- ja metsätalouden menoihin, investointeihin ja lainahoitoon, kun taas veroitta bruttokirjaajat käyttivät niihin kaksinkertaisen määrän, yli puolet puunmyyntituloistaan. Veroineen bruttokirjaajat käyttivät puunmyyntituloistaan muutaman prosentin maatalousmaan hankintaan, kun veroitta bruttokirjaajien osuus oli jälleen noin kaksinkertainen veroineen bruttokirjaajiin nähden. Vastaavan suuruinen suhteellinen ero oli myös metsätalousmaan hankinnassa: veroineen bruttokirjaajat käyttivät noin viisi prosenttia ja metsäpinta-alasta laskien kahdeksan prosenttia metsätalousmaan hankintaan, kun veroitta bruttokirjaajilla osuudet olivat kaksinkertaiset veroineen bruttokirjaajiin nähden.

Puunmyyntituloista tai tilasta maksetut verot olivat veroineen bruttokirjaajilla 23 prosenttia lukumäärällä ja 22 prosenttia metsäpinta-alalla laskettuna. Veroitta bruttokirjaajat eivät merkinneet käyttäneensä puunmyyntituloja veroihin. Vaikka verotuskäytännön näkökulmasta tämä ei vaikuta uskottavalta, merkittävä osa veroitta bruttokirjaajista oli kyllä käyttänyt suuren osan puunmyyntituloistaan tilan käyttöön: 58 prosenttia (56 prosenttia metsäpinta-alasta) veroitta bruttokirjaajista oli merkinnyt käyttäneensä vähintään puolet puunmyyntituloistaan maatalouden ja metsätalouden menoihin, investointeihin ja lainanhoitoon. Lisäksi 14 prosenttia ja metsäpinta-alalla laskettuna peräti 27 prosenttia heistä oli käyttänyt vähintään puolet puunmyyntituloista metsätalousmaan ostoon.

Omaan käyttöön veroineen bruttokirjaajat käyttivät yhteensä 46 prosenttia puunmyyntituloistaan (41 prosenttia metsäpinta-alan perusteella laskettuna). Veroitta bruttokirjaajilla omaan käyttöön tullut osuus oli 34 prosenttia (28 prosenttia metsäpinta-alan perusteella laskettuna). Merkittävimmät erot veroineen

ja veroitta bruttokirjaajien välillä olivat talletuksissa ja sijoituksissa sekä kotitalouden suurehkoissa hankinnoissa ja lainanhoidossa, joiden molempien osuudet olivat veroineen bruttokirjaajilla suuremmat kuin veroitta bruttokirjaajilla.

Nettokirjaajat eivät merkinneet käyttäneensä puunmyyntituloja maatalouden ja metsätalouden menoihin, investointeihin, lainanhoitoon, eikä maatalousmaan ja metsätalousmaan hankintaan tai puunmyynnistä tai tilasta maksettaviin veroihin. He kirjasivat hieman alle 40 prosenttia puunmyyntitulojen käytöstä talletuksiin ja sijoituksiin, sekä suunnilleen saman osuuden eli hieman alle 40 prosenttia kotitalouden päivittäisiin menoihin. Nettokirjaajien saamista puunmyyntituloista kohdistui viidesosa kotitalouden suurehkoihin hankintoihin ja lainanhoitoon. Muuhun yritystoimintaan puunmyyntituloista kohdistui neljä prosenttia (seitsemän prosenttia metsäpinta-alan perusteella laskettuna).

Osa kertomattomat ja epävarmat -vastaustyyppiryhmästä kirjasi puunmyyntitulojen käyttökohteita, mutta yhteenlaskettuna lähes 90 prosenttia puunmyyntitulojen käytöstä oli merkitty kohtaan ”en halua tai osaa vastata”. Koska puunmyyntitulojen käyttökohteiden prosenttiosuudet eivät tässä vastauskäytännön näkökulmasta muodostetussa ryhmässä ole tulkittavissa, niiden analysointia ei jatketa pidemmälle.

Taulukko 11 Aines- tai energiapuuta vuosina 2016–2018 myyneiden ja yksin tai puolison kanssa metsää omistavien vastauskeskiarvot puun myyntitulojen käytön jakautumisesta neljässä eri vastaustyyppiryhmässä. Kohteen osuus puumyyntitulojen käytöstä (yhteensä 100 %) metsätilojen ja suluissa metsäpinta-alan perusteella laskettuina keskiarvoina.

Puunmyyntitulojen käyttökohde	Veroineen bruttokirjaajat, %	Veroitta bruttokirjaajat, %	Nettokirjaajat, %	Kertomattomat ja epävarmat, %
1. Maatalouden ja metsätalouden menot, investoinnit ja lainanhoito***	25 (27)	54 (51)	0 (0)	2 (5) ^a
2. Maatalousmaan hankinta***	1 (1)	2 (3)	0 (0)	>0 (>0) ^a
3. Metsätalousmaan hankinta***	5 (9)	10 (18)	0 (0)	>0 (1) ^a
4. Metsätaloudesta (puunmyyntitulo-vero) ja tilasta (mm. perintö- ja lahja-vero) maksettavat verot***	23 (22)	0 (0)	0 (0)	2 (3) ^a
1.–4. Edellisten välisumma "Tilan käyttöön"	54 (59)	66 (72)	0 (0)	5 (9) ^a
5. Talletukset ja sijoitukset***	19 (16)	13 (11)	37 (39)	2 (2) ^a
6. Kotitalouden päivittäiset menot***	11 (10)	10 (8)	38 (35)	3 (2) ^a
7. Kotitalouden suurehkot hankinnat ja lainanhoito***	13 (11)	9 (7)	21 (19)	1 (2) ^a
8. Muun yritystoiminnan menot, investoinnit ja lainanhoito***	3 (4)	2 (2)	4 (7)	>0 (1) ^a

5.–8. Edellisten välisumma

“Omaan käyttöön”	46 (41)	34 (28)	100 (100)	7 (7) ^a
------------------	---------	---------	-----------	--------------------

9. En halua tai osaa vastata***	0 (0)	0 (0)	0 (0)	88 (84)
---------------------------------	-------	-------	-------	---------

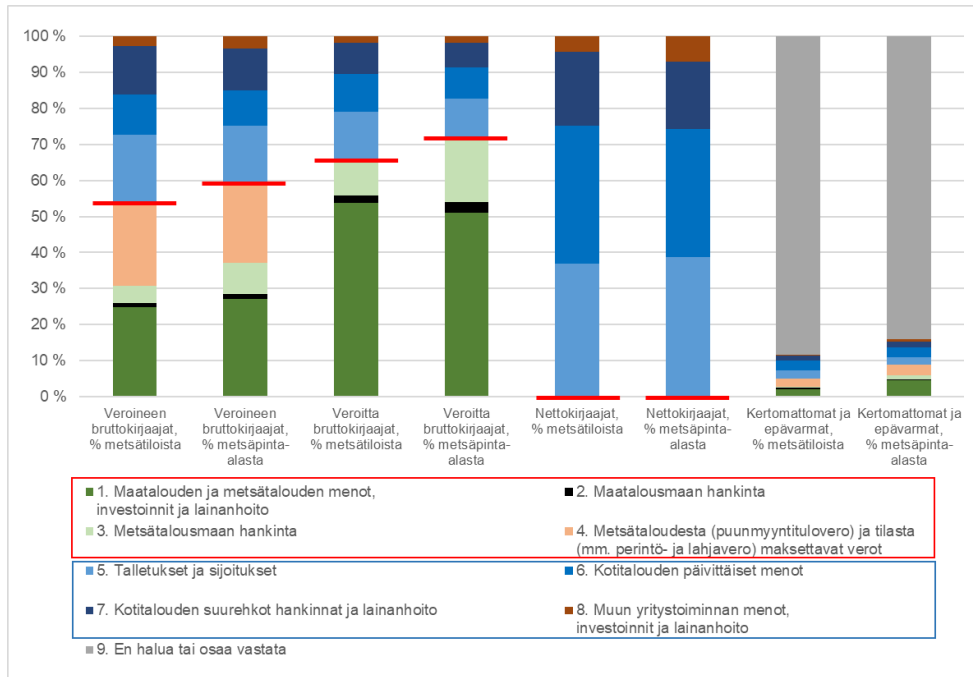
Yhteensä	100	100	100	100
----------	-----	-----	-----	-----

Ryhmän osuus vastanneista, rivisumma yht. 100)	29 (34)	25 (29)	27 (20)	19 (17)
---	---------	---------	---------	---------

n=2124

*** = P-arvo < 0.001, ** = P-arvo < 0.01, * = P-arvo < 0.05

^a”Kertomattomat ja epävarmat” -ryhmän keskiarvojen laskennassa ovat mukana kaikki vastaukset 100 prosenttiin pääsemiseksi. ”En halua tai osaa vastata” -kohtaan vastanneista 20 (metsäalasta 26) prosenttia kirjasi käyttökohteita niiden yhteisösuuden vaihdelleessa 5–90 prosentin välillä lopun osuuden ollessa ”en halua tai osaa vastata”. 80 (metsäalasta 74) prosenttia ei kirjannut mitään käyttökohdetta, eli vastaus oli kokonaisuudessaan ”en halua tai osaa vastata”.

Kuva 4 Puun myyntitulojen käytön vastausten keskiarvojen jakaumat kuvana neljässä eri vastaustyyppi -ryhmässä. Kohteen osuus puunmyyntitulojen käytöstä (yhteensä 100 %) ryhmittäin ensin metsätilojen ja sen jälkeen metsäpinta-alan perusteella. Pylvään viiva sekä selitteiden laatikot jakavat puunmyyntitulot ”tilan” ja ”oman” käytön välillä.

4.4 Vastaustyyppiryhmät taustapiirteittäin

Metsänomistajat olivat vastanneet puunmyyntitulojen käyttöä koskevaan kysymykseen hyvin vaihtelevilla tavoilla. Syitä näille käytännöille voidaan pyrkiä selvittämään tarkastelemalla vastaustyyppiryhmien välisiä taustapiirteitä (taulukko 12). Taustamuuttujien avulla voitiin tarkastella myös puunmyyntitulojen käyttökysymykseen vastaamattomia metsänomistajia, erityisesti poikkesivatko he merkittävästi vastanneista ja voitiinko vastanneiden tuloksia yleistää koskemaan myös vastaamattomia.

Metsänomistajien iän suhteen veroineen ja veroitta bruttokirjaajat olivat hyvin saman kaltaisia, mutta sen sijaan nettokirjaajissa sekä kertomattomissa ja epävarmoissa oli veroineen ja veroitta bruttokirjaajiin verrattuna jopa kaksinkertainen osuus iäkkäitä vähintään 65-vuotiaita metsänomistajia. Miesten osuus vastaajina oli keskimäärin 85 prosenttia; miesten osuus vain kasvoi metsäpinta-alan perusteella laskettuna. Erityisen suuri, yli 90 prosentin osuus miehillä oli veroitta bruttokirjaajissa.

Ryhmiä väliset erot asuinympäristössä eivät olleet kovin merkittäviä, eikä jakaumien merkitsevyyскään ollut käytetyn Pearsonin khiin neliö -testin mukaan riittävä (p-arvo ylittää niukasti 0,05). Vajaa kaksi kolmasosaa metsänomistajista asui maaseutumaisella alueella, seitsemäsosa taajamissa tai kirkonkylissä ja vajaa neljäsosa kaupunkimaisilla alueilla.

Koulutuksen suhteen eri vastaustyyppiryhmillä oli selviä eroja. Kaikkein korkeimmin koulutettu ryhmä oli veroineen bruttokirjaajat, joista 20 prosentilla (metsäpinta-alasta 24 prosentilla) oli korkeakoulututkinto. Veroitta bruttokirjaajat olivat lähes yhtä koulutettuja kuin veroineen bruttokirjaajat, mutta nettokirjaajat ja erityisesti kertomattomat ja epävarmat olivat jo selkeästi vähemmän koulutettuja. Koulutustaso liittyy metsänomistajien ikään, ja iäkkäimmät metsänomistajat ovat yleensä vähemmän koulutettuja kuin nuoremmat metsänomistajat.

Metsänomistajien iällä on yhteys myös heidän ammattiasemaansa. Eläkeläisten osuus oli nettokirjaajissa lähes puolet ja kertomattomissa ja epävarmoissa metsänomistajien lukumäärästä selvästi yli puolet, mutta metsäpinta-alan perusteella laskettuna 43 prosenttia. Palkansaajien osuus, joka oli suurin ja lähes identtinen veroineen ja veroitta bruttokirjaajissa, on käytännössä käänteinen eläkeläisten osuudelle. Maa- ja metsätalousyrittäjien osuus, 22 prosenttia metsänomistajista ja 28 prosenttia metsäpinta-alasta, oli suurin veroitta bruttokirjaajissa. Maa- ja metsätalousyrittäjät tai muut yrittäjät eivät muutoin sijoittuneet selkeästi mihinkään yksittäiseen vastaustyyppiryhmään ja varsinkin muita yrittäjiä oli paljon myös nettokirjaajissa. Maa- ja metsätalousyrittäjillä tai muilla yrittäjillä ei siten näyttäisi olevan mitään yhtenäistä tapaa jäsentää puunmyyntitulojen käyttökohteita.

Kotitalouden korkeimmat bruttotulot olivat veroitta bruttokirjaajilla, kun taas alimmat bruttotulot ovat kertomattomilla ja epävarmoilla sekä myös nettokirjaajilla. Myös bruttotulot ovat yhteydessä metsänomistajien iän kanssa, ja kaikkein iäkkäimmillä myös kotitalouden koko saattaa olla leskeksi jäämisen vuoksi keskimääräistä useammin kahden tulonsaajan sijasta vain yhden tulonsaajan suuruinen.

Metsätilojen kokojakauma oli eniten keskimääräistä suurempiin tiloihin painotunut veroineen ja veroitta bruttokirjaajilla. Molemmissa ryhmissä 81 prosenttia metsäpinta-alasta kuului vähintään 50 hehtaarin metsätiloihin ja metsätilojen keskikoko on 72–73 hehtaaria. Nettokirjaajilla sekä kertomattomilla ja epävarmoilla vähintään 50 hehtaarin metsätiloihin kuului 66–71 prosenttia metsäpinta-alasta ja näissä vastaustyyppiryhmissä metsätilojen keskikoko oli 47–55 hehtaaria. Kaikkien yksin tai puolison kanssa omistettujen, aines- tai energia-puuta myyneiden metsätilojen keskikoko oli 60 hehtaaria, mikä on suurempi kuin kaikkien yksin tai puolison kanssa omistettujen metsätilojen keskiarvo, 46 hehtaaria (Karpinen ym. 2020). Tämä on myös odotettu tulos, sillä puukauppojen todennäköisyys kolmeen vuoteen rajoitetulla ajanjaksolla kasvaa metsätilan metsäpinta-alan myötä, jolloin puuta myymättömät tilat ovat puuta myyneitä pienempiä.

Perintö tai lahja oli yleisin metsätilan saantotapa metsänomistajien lukumäärällä mitattuna ja veroineen bruttokirjaajilla se ylsi puoleen kaikista saantotapauksista, kun muilla vastaustyyppiryhmillä osuus oli 39–44 prosenttia. Metsäpinta-alalla mitattuna osto suvulta oli muilla ryhmillä kuin veroineen bruttokirjaajilla hieman perintöä ja lahjaa yleisempi saantotapa. Nettokirjaajilla oli korkein osuus markkinoilta ostetuissa metsätiloissa, 14 prosenttia lukumäärän ja 16 prosenttia metsäpinta-alan perusteella laskettuna. Nettokirjaajat olivat myös kaikkein yleisimmin hankkineet metsätilakokonaisuutensa usealla eri tavalla.

Valtaosa metsänomistajista oli omistanut metsätilansa jo yli viiden vuoden ajan. Korkeintaan viisi vuotta metsänsä omistaneita ”uusia metsänomistajia” oli eniten veroineen bruttokirjaajilla, 19 prosenttia lukumäärän ja 15 prosenttia metsätilan pinta-alan perusteella laskettuna. Seuraavaksi korkein korkeintaan viisi vuotta metsänsä omistaneiden osuus oli veroitta bruttokirjaajilla. Nettokir-

jaajilla sekä kertomattomilla ja epävarmoilla korkeintaan viisi vuotta omistaneiden osuudet jäivät noin kymmenesosaan lukumäärästä ja 6–8 prosenttiin metsäpinta-alasta.

Noin kolmella neljästä metsänomistajasta oli metsäsuunnitelma, ja se kattoi 85 prosenttia metsäpinta-alasta. Nettokirjaajat poikkesivat muista, sillä heistä 69 prosentilla oli metsäsuunnitelma kattava 75 prosenttia metsäpinta-alasta.

Vastanneiden edellytettiin myyneen joko aines- tai energiapuuta, joten 97 prosenttia heistä oli myynyt ainespuuta ja kolme prosenttia vain energiapuuta. Metsäpinta-alalla mitattuna ainespuuta myyneitä oli 98 prosenttia. Keskimääräinen ainespuun myyntimäärä oli 5,3 kuutiometriä hehtaarilta vuodessa ja keskimääräisen puukaupan koko oli 575 kuutiometriä vuodessa. Kaikkein eniten ainespuuta myivät veroineen bruttokirjaajat, 6,2 m³/ha/vuosi ja heillä oli myös suurin keskimääräisen puukaupan koko, 760 kuutiometriä vuodessa. Myös kertomattomilla ja epävarmoilla oli keskimääräistä suurempi puunmyyntimäärä 5,6 m³/ha vuodessa ja puukaupan keskikoko 604 kuutiometriä vuodessa. Pienimmät vuosittaiset hehtaarikohtaiset puunmyyntimäärät olivat veroitta bruttokirjaajilla ja nettokirjaajilla 4,5–4,7 m³/ha/vuosi. Suuremmasta metsätilan koosta johtuen veroitta bruttokirjaajilla vuosittaisen puukaupan keskikoko oli kuitenkin nettokirjaajia suurempi.

Selkeimmät tavoiteryhmien väliset erot eri vastaustyyppiryhmien välillä olivat virkistyskäyttäjien, metsässä tekevien sekä epätietoisien ryhmissä. Vähiten virkistyskäyttäjistä oli veroitta bruttokirjaajissa, vain seitsemän prosenttia lukumäärästä, kun muissa vastaustyyppiryhmissä heitä oli 11–15 prosenttia vastanneista metsänomistajista. Metsäpinta-alan perusteella tarkasteltuna kaikki virkistyskäyttöä painottaneet vastaustyyppiryhmät olivat kuitenkin hyvin samankaltaisia, sillä heitä on 7–9 prosenttia metsäpinta-alasta. Metsässä tekevien vastaustyyppiryhmäkohtaiset erot olivat selkeimmät metsäpinta-alan mukaan tarkasteltaessa; heitä oli eniten nettokirjaajissa sekä vastaamattomissa ja epävarmoissa, ja vähiten veroineen ja veroitta bruttokirjaajissa. Tavoitteistaan epätietoisia oli vähiten veroineen bruttokirjaajissa, vain neljä prosenttia lukumäärästä, ja seuraavaksi vähiten eli kuusi prosenttia veroitta bruttokirjaajissa. Nettokirjaajissa tavoitteistaan epätietoisia oli yhdeksän prosenttia ja kertomattomissa ja epävarmoissa 11 prosenttia. Monitavoitteisia metsänomistajia oli

vähiten nettokirjaajissa, 30 prosenttia lukumäärästä ja 36 prosenttia metsäalasta laskettuna, kun taas muissa vastaajatyypiryhmissä erot monitavoitteisten metsänomistajien osuudessa olivat varsinkin metsäpinta-alan suhteen pieniä. Turvaa ja tuloja korostavien tavoiteryhmäosuuksien erot olivat eri vastausryhmissä kaikkein vähäisimpiä.

Tilasta luopumisen suhteellisessa hinnassa eri vastaustyyppiryhmissä suurin ero oli vastaushintaluokassa 100–199 sekä vastauksessa en osaa sanoa. Kun veroineen bruttokirjaajat ja veroitta bruttokirjaajat vastasivat kaikkiin hintaluokkiin sekä en osaa sanoa -kohtaan melko yhdenmukaisesti, nettokirjaajissa oli jo vähemmän hintaluokkaan 100–199 ja vastaavasti enemmän en osaa sanoa -kohtaan vastanneita, muiden hintaluokkien pysyessä suunnilleen samoina kuin muillakin vastaajilla. Tämä vastaustapa vahvistui edelleen kertomattomissa ja epävarmoissa.

Vastanneiden ja vastaamattomien taustapiirteiden jakaumien Pearsonin khiin neliö -testin perusteella ainoastaan erot sukupuoleessa, asuinalueessa ja omissajassa eivät olleet merkitseviä. Muiden taustapiirteiden jakaumien erot olivat pääsääntöisesti erittäin merkitseviä. Vastaamattomissa oli siten muun muassa merkitsevästi enemmän iäkkäitä ja vähemmän nuoria metsänomistajia kuin vastanneissa, heillä oli myös alhaisempi koulutustaso ja he olivat yleisemmin eläkeläisiä kuin vastanneet. Vastaamattomien tulotaso ja metsätilan kokojakauma olivat pienempiä kuin vastanneilla. Vastaamattomien keskimääräinen puukaupan koko oli hieman pienempi, 474 kuutiometriä vuodessa kuin vastanneilla, kuten myöskin puumyyntimäärä 5,1 m³/ha vuodessa. Myös keskimääräinen tilakoko 48 hehtaaria oli vastaamattomilla pienempi kuin vastanneilla.

Kun vastaamattomien taustajakaumia testattiin myös eri vastaustyyppiryhmien jakaumiin, mikään niistä ei osoittautunut täysin soveliaaksi kuvaamaan vastaamattomia, joskin tapauskohtaisesti eniten yhteneväisyyttä oli kertomattomiin ja epävarmoinhin sekä nettokirjaajiin. Vastaamattomat olivat siten oma "vastaustyyppiryhmänsä", eikä vastanneiden tuloksia voitu yleistää heihin. Vastaamattomat ovat mukana kaikkien puuta myyneiden, yksin tai puolison kanssa metsänsä omistavien keskiarvoissa (taulukko 12).

Taulukko 12 Puunmyyntitulojen käytön neljän eri vastaustyyppiryhmän sekä vastaamattomien jakautuminen taustapiirteiden mukaan. Osuus metsänomistajien lukumäärästä ja suluissa osuus metsäpinta-alasta. Puukaupan koko ja metsäala ovat metsänomistajien lukumäärän ja keskimääräiset puunmyynnit hehtaarilta metsäpinta-alan perusteella laskettuja.

	Veroinen bruttokir- jaajat	Veroitta bruttokir- jaajat	Nettokir- jaajat	Kerto- mattomat ja epävar- mat	Vastaa- mattomat	Kaikki puuta myyneet
	% metsänomistajista					
Ikä, vuotta (n=2562)***						
-44	17 (20)	23 (25)	8 (8)	8 (8)	6 (8)	13 (16)
45-54	21 (24)	23 (23)	11 (8)	8 (10)	12 (14)	15 (18)
55-64	26 (26)	24 (25)	29 (34)	21 (23)	22 (24)	25 (26)
65-74	26 (24)	24 (22)	36 (37)	43 (37)	39 (36)	33 (29)
75-	10 (6)	6 (5)	16 (13)	20 (22)	21 (18)	14 (11)
Sukupuoli (n=2539)**						
Mies	82 (87)	91 (92)	84 (88)	84 (90)	83 (83)	85 (88)
Nainen	18 (13)	9 (8)	16 (12)	16 (10)	17 (17)	15 (12)
Asuinympäristö (n=2557)						
Maaseutumainen	59 (67)	65 (62)	58 (64)	63 (69)	62 (68)	61 (65)
Taajama tai kirkonkylä	16 (13)	17 (16)	15 (14)	14 (15)	16 (16)	16 (15)
Kaupunkimainen	25 (20)	18 (22)	27 (22)	23 (16)	23 (16)	23 (20)
Koulutus (n=2511)***						
Ei ammattikoulutusta	17 (17)	16 (19)	27 (30)	42 (39)	40 (43)	27 (27)
Ammattikoulu	26 (25)	33 (31)	29 (33)	29 (31)	33 (35)	30 (30)
Opisto tai ammattikor- keakoulu	37 (34)	33 (29)	29 (24)	19 (21)	19 (15)	28 (26)
Yliopisto tai korkea- koulu	20 (24)	18 (21)	15 (13)	10 (9)	8 (7)	15 (17)
Ammattiasema (n=2598)***						

Palkansaaja	47 (44)	46 (44)	34 (29)	28 (27)	23 (23)	36 (36)
Maa- ja metsätalousyrittäjä	14 (23)	22 (28)	10 (17)	13 (26)	14 (20)	15 (23)
Yrittäjä	5 (6)	5 (4)	6 (5)	3 (3)	8 (6)	5 (5)
Eläkeläinen	32 (26)	27 (23)	49 (47)	54 (43)	54 (50)	42 (35)
Muu	2 (1)	0 (1)	1 (2)	2 (1)	1 (1)	2 (1)
Kotitalouden bruttotulot, € (n=2505)***						
Alle 20 000	10 (9)	10 (8)	16 (17)	24 (22)	23 (24)	15 (14)
20 000–40 000	22 (20)	21 (19)	27 (27)	30 (27)	32 (31)	26 (23)
40 000–70 000	37 (36)	33 (35)	31 (26)	32 (30)	26 (26)	32 (32)
70 000–100 000	18 (20)	20 (20)	13 (15)	7 (13)	13 (12)	15 (17)
Yli 100 000	13 (15)	16 (18)	13 (15)	7 (8)	6 (7)	12 (14)
Metsäala, ha (n=2613)***						
5–9,9	6 (1)	5 (1)	15 (2)	9 (1)	12 (2)	10 (1)
10–19,9	15 (3)	14 (3)	21 (7)	18 (5)	23 (7)	18 (4)
20–49,9	32 (15)	32 (15)	35 (25)	39 (23)	33 (22)	34 (19)
50–99,9	24 (23)	31 (29)	19 (27)	20 (25)	20 (29)	23 (27)
Yli 100	23 (58)	18 (52)	10 (39)	14 (46)	12 (40)	15 (49)
Tilan saantotapa (n=2570)***						
Perintö tai lahja	50 (42)	39 (36)	44 (37)	41 (37)	35 (31)	42 (37)
Osto suvulta	34 (41)	41 (43)	33 (37)	40 (45)	41 (45)	37 (42)
Osto markkinoilta	10 (10)	13 (12)	14 (16)	13 (10)	13 (10)	13 (12)
Usealla tavalla	6 (7)	7 (9)	9 (10)	6 (8)	11 (14)	8 (9)
Omistajuuden kesto (n=2506)***						
Yli 5 vuotta	81 (85)	86 (88)	90 (92)	89 (94)	87 (87)	86 (89)
Enintään 5 vuotta	19 (15)	14 (12)	10 (8)	11 (6)	13 (13)	14 (11)
Tilalla on metsäsuunnitelma (n=2580)***						
Ei	22 (15)	25 (15)	31 (25)	26 (17)	32 (28)	27 (19)
Kyllä	78 (85)	75 (85)	69 (75)	74 (83)	68 (72)	73 (81)
Teki puukaupan 2016-2018 (n = 2601)***						
Myi vain energiapuuta	1 (0)	3 (1)	4 (2)	3 (3)	7 (7)	3 (2)

Myi ainespuuta	99 (100)	97 (99)	96 (98)	97 (97)	93 (93)	97 (98)
Tavoiteryhmä (n =2512)***						
Monitavoitteiset	39 (43)	40 (45)	30 (36)	34 (42)	41 (53)	36 (44)
Virkistyskäyttäjät	13 (8)	7 (9)	15 (9)	11 (7)	12 (6)	12 (8)
Metsässä tekevät	18 (15)	22 (15)	23 (19)	21 (20)	20 (16)	21 (16)
Turvaa ja tuloja korostavat	26 (31)	25 (28)	23 (30)	23 (26)	18 (18)	23 (28)
Epätietoiset	4 (3)	6 (3)	9 (6)	11 (5)	9 (7)	8 (4)
Tilasta luopumishinta (n = 2570)***						
100	5 (4)	8 (7)	9 (11)	6 (5)	7 (5)	7 (6)
100–199	32 (32)	30 (32)	26 (26)	16 (19)	18 (17)	25 (27)
200+	11 (14)	14 (14)	9 (9)	8 (12)	10 (9)	11 (12)
En myisi mistään hinnasta	36 (32)	32 (31)	35 (34)	34 (34)	37 (42)	35 (34)
En osaa sanoa	16 (18)	16 (16)	21 (20)	36 (30)	28 (27)	22 (21)
Kaikki	100	100	100	100	100	100
Ryhmän osuus puuta myyneistä, rivisumma yht. 100	24 (29)	20 (25)	22 (17)	16 (15)	18 (14)	100
Ainespuukaupan keskiarvot (n=2516–2518)***						
Puukaupan koko, m ³ /vuosi	760	557	444	604	474	575
Puun myynti m ³ /ha/vuosi	6,2	4,5	4,7	5,6	5,1	5,3
Tilakoon keskiarvo (n=2613)***						
Metsätalouden maa, ha	72	73	47	55	48	60

*** = P-arvo < 0.001, ** = P-arvo < 0.01, * = P-arvo < 0.05

5 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

5.1 Noin kolmasosa metsänomistajista ei tunnista metsänsä taloudellista arvoa tai kannattavuutta

Yksityismetsänomistajiin kohdistuvaa tutkimusta on tehty säännöllisesti neljän vuosikymmenen ajan (Karppinen ym., 2020), josta viimeisimmän vuosikymmenen aikana on tarkasteltu metsätalouden kannattavuutta yhdessä metsänomistajien tavoitteiden kanssa (Tilli ym., 2009; Karppinen ym., 2016). Jo 1970-luvulla tehtyjen metsänomistajatutkimusten perusteella ennustettiin, että metsänomistajakunta tulee ikääntymään, ja tämän ennustettiin vaikuttavan yksityisten metsänomistajien puunmyyntimääriin. Metsänomistajien ikääntyminen ja metsätaloudellinen aktiivisuus tämän ryhmän keskuudessa ennustettiin oikein (Karppinen ja Hänninen, 2010). Tämän tutkimuksen mukaan ikääntyminen vähentää myös metsätalouden kannattavuuden arvioimista.

Yksityismetsänomistajat arvioivat edelleen metsätaloutensa kannattavuutta enemmän absoluuttisilla mittareilla kuin suhteellisilla mittareilla (ks. Tilli ym. 2009). Kuitenkin kymmenessä vuodessa niiden osuus, jotka eivät arvioi oman metsätaloutensa kannattavuutta, on kaksinkertaistunut. Tässä tutkimuksessa osuus on noin 40 %, kun se kymmenen vuotta sitten oli noin 20 % (Tilli ym. 2009).

Kannattavuutta tarkkailemattomat metsänomistajat ovat muita yleisimmin naisia tai eläkeläisiä, jotka ovat saaneet tilansa perintönä. He ovat myös muita yleisemmin metsien virkistyskäyttäjiä. Yhä suurempi osuus metsänomistajista asuu kaupungeissa, mikä saattaa edesauttaa virkistyskäytön lisääntymistä kannattavuuden tarkkailun rinnalla. Tutkimusten perusteella kaupungissa asuvien metsänomistajien kasvava osuus ei ole kuitenkaan vielä vaikuttanut kokonaispuunmyyntimääriin valtakunnan tasolla (Karppinen ja Hänninen 2010).

Absoluuttiset metsätalouden kannattavuuden mittarit ovat kymmenen vuoden aikana säilyttäneet suosionsa, vaikka tämän tutkimuksen tulokset eivät suoraan verrannolliset olekaan esimerkiksi vuoden 2009 Tillin ja muiden tekemään tutkimukseen. Kysymystenasettelu ja vastausvaihtoehdot poikkeavat toisistaan hiukan, kummankin tutkimuksen ollessa kuitenkin valtakunnallisia. Puun hintaan liittyvät mittarit ovat edelleen suosituimpia, kun taas metsään sitoutunut pääoman tuotto ei nykyään ole enää niin suosittu mittari. Puunmyyntitulot ovat puun hinnan ohella edelleen suosittuja metsätalouden kannattavuuden arvioinnin mittareita.

Tässä tutkimuksessa löydettiin samantapaisia metsänomistajien kannattavuusnäkemysryhmiä (ks. luku 3.2) kuin viisi vuotta aiemmin tehdyssä kvalitatiivisessa tutkimuksessa (Kraama, 2015; Karppinen ym., 2016). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa muodostettiin kuusi ryhmää haastatteluaineiston perusteella (absoluuttiset, suhteuttajat, tulojen turvaajat, riskin tiedostajat, arvon mittaajat ja markkinattomat), kun tässä tutkimuksessa hahmoteltiin neljä ryhmää kvantitatiivista aineistosta: tulojen tarkkailijat, menojen tarkkailijat, suhteuttajat ja arvon mittaajat ja kannattavuutta tarkkailemattomat. Tulosten mukaan metsänomistajat arvioivat kannattavuutta keskimäärin kahdella tai kolmella tavalla sen lisäksi, ettei kolmasosa vastaajista seuraa metsätaloutensa kannattavuutta lainkaan.

Ryhmien väliset erot olivat verrattain pieniä. Esimerkiksi omalla metsätalalla vietetty aika jakautui hyvin samanlaisesti jokaisen ryhmän sisällä. Suurin osa kaikkiin ryhmiin kuuluvista metsänomistajista vietti tilalla päivästä kuukauteen, joka on suurilta osin selitettävissä kuukauden mittaisella kesälomalla tai yrittäjien tapauksessa vaihtelevilla lomapäivämäärillä.

Kannattavuusnäkemysryhmien välillä ei ollut huomattavia eroja sen suhteen, millä hinnalla metsänomistaja olisi valmis luopumaan metsätalastaan (ks. taulukko 13). Jokaisessa ryhmässä vajaa kymmenesosa oli valmis luopumaan metsätalastaan tilan sen hetkisellä markkinahinnalla. Vajaa kolmasosa tulojen ja menojen tarkkailijoista oli valmis luopumaan tilastaan alle kaksinkertaisella hinnalla, mutta yli markkinahinnalla. Samalla tavalla ajatteli neljäsosa suhteuttajista ja arvon mittaajista, mutta vain noin kuudesosa heistä, jotka eivät arvioineet kannattavuutta lainkaan.

Yli kolmannes kaikista ryhmistä ei ollut valmis luopumaan metsätilastaan mistään hinnasta. Viidesosa tulojen tarkkailijoista, menojen tarkkailijoista ja suhteuttajista ja arvon mittaajista ei osannut arvioida metsätilansa arvoa. Kannattavuutta tarkkailemattomista reilusti yli kolmannes ei osannut arvioida myöskään metsätilansa arvoa.

Taulukko 13 Metsän arvo ja kannattavuusnäkemysryhmät. Sarakkeet summautuvat sataan.

Arvo (hinta, jolla luopuisi metsätilasta)	Tulojen tarkkailijat (%)	Menojen tarkkailijat (%)	Suhteuttajat ja arvon mittaajat (%)	Kannattavuutta tarkkailemattomat (%)
100 %***	8	8	8	8
101–199 %***	28	29	25	13
yli 200 %***	8	9	9	5
Ei mistään hinnasta***	34	33	36	37
Ei osaa arvioida***	22	21	22	37

n = 2043

*** = P-arvo < 0.001, ** = P-arvo < 0.01, * = P-arvo < 0.05

5.2 Metsään sijoitetuille varoille nähdään vaihtoehtoisia sijoituskohteita, mutta osa käyttäisi myyntirahoja kulutukseen

Suomalainen kansankapitalismin muoto, metsänomistajuus, näyttäytyy tämän tutkimuksenkin valossa olevan muuta kuin kaikkein varakkaimpien laji. Merkittävä osa, noin kolmannes metsäomistajista, näkee metsän omistamiseen sitoutuneen pääoman vaihtoehtoisena käyttömuotona muun kuin sijoittamisen; raha käytettäisiin kulutukseen tai lainojen lyhentämiseen. Metsänomistajien tulo- ja koulutustason mahdollisesti myös jatkossa noustessa voisi odottaa myös muun kuin kulutuksen tulevan yleisemmin kysymykseen, kun mietitään vaihtoehtoja metsänomistukselle. Näin voisi olettaa yleistyvän myös korkeamman tuotto-odotuksen sijoitusvaihtoehtojen vertaamisen metsänomistukseen. Tämä kuitenkin edellyttäisi myös valmiuksia arvioida metsätalouden kannattavuutta, metsätilan arvoa ja metsätalouden tulojen käyttöä; kaikki aiheita, joissa suuri osa metsäomistajista on melko passiivisia tämän tutkimuksen perusteella. Piirteitä tämän kysymyksen seuraamiseen jatkossa tuovat yleisesti sijoittamiseen liittyvät kehityssuunnat.

Nuorten keskuudessa havaittiin jo tässä tutkimuksessa myönteisempää asennetta asuntoihin vaihtoehtoisena sijoitusmuotona metsänomistukselle. Asunto-sijoittaminen on metsään sijoittamisen lisäksi ollut pitkään jatkuneiden matalien korkojen aikoina paljon esillä ollut vaihtoehto. Myös yleistyneet indeksirahastot ja monipuolistuneet suoran osakesijoittamisen palvelut tuovat nämä vaihtoehdot useampien tietoisuuteen ja tarjolle. Vaikka pienempi osa, noin kymmenes vastaajista, näki metsärahastot mahdollisena vaihtoehtona, on tämän osuuden kasvu mielenkiintoinen seurattava piirre tulevissa tutkimuksissa. Sinällään metsäomaisuudesta luopuminen, ja metsärahastoihin sijoittaminen vapautuneilla varoilla voisi metsänomistajalle olla rationaalinen vaihtoehto, jos omistaja näkee institutionaalisen toimijan tehokkuuden ja omistajuuteen liittyvien velvollisuuksien puuttumisen kohdallaan merkittäviksi. Metsäomaisuuden myyminen rahastoille on ollut metsänomistuksen rakenteeseenkin vaikuttanut viimeaikainen ilmiö, vaikkakin suuri osa metsäkiinteistöistä on ostettu yrityksiltä (esim. Metsäkeskus, 2021, Valonen ym. 2022).

Metsänomistukselle vaihtoehtoisia sijoituskohteita tarkasteltiin myös suhteessa kannattavuusnäkemysryhmiin, jotka muodostettiin luvussa 3.2. On huomioitava, että kysymys vaihtoehtoisista sijoituskohteista oli monivalintakysymys, joten taulukossa luvut eivät summaudu sataan.

Tulojen tarkkailijoista neljäsosa ei sijoittaisi rahoja (taulukko 14). Tässä ryhmässä rahastot katsottiin useimmin mahdolliseksi sijoitusvaihtoehdoiksi ja niihin sijoittamisesta oli kiinnostunut kolmasosa. Myös sijoitusasunnot sekä osakkeet sijoituskohteina kiinnostivat vajaata kolmasosaa tulojen tarkkailijoista. Menojen tarkkailijoissa sekä suhteuttajissa ja arvon mittaajissa vajaa viidesosa ei sijoittaisi rahoja. Menojen tarkkailijat pitivät muita ryhmiä yleisemmin osakkeita ja rahastoja mahdollisina sijoituskohteina metsänomistuksen sijaan. Suhteuttajat ja arvon mittaajat olivat muita ryhmiä yleisemmin kiinnostuneita sijoitusasunnoista vaihtoehtoisena sijoituskohteena. Kannattavuutta tarkkailemattomista metsänomistajista yli 40 prosenttia ei sijoittaisi rahoja, vaan niille olisi jokin muu käyttötarkoitus. Viidesosa ryhmästä näki pankkitalletukset mahdollisena sijoituskohteena. Osakkeet, rahastot sekä sijoitusasunnot kiinnostivat kannattavuutta tarkkailemattomia muita ryhmiä harvemmin.

Taulukko 14 Vaihtoehtoiset sijoituskohteet metsänomistukselle kannattavuusnäkemysryhmittäin. Monivalinta, luvut eivät summaudu sataan.

Sijoituskohde	Tulojen tarkkailijat % (n=494)	Menojen tarkkailijat % (n=315)	Suhteuttajat ja arvon mittaajat % (n=527)	Kannattavuutta tarkkailemattomat% (n=729)
En sijoittaisi rahoja***	26	19	19	42
Osakkeet***	30	34	29	14
Sijoitusasunnot***	31	33	35	17

Metsärahasot***	18	18	19	6
Rahasot***	32	39	29	18
Pankkitalletukset*	27	23	20	20
Muu	5	10	8	8

*** = P-arvo < 0.001, ** = P-arvo < 0.01, * = P-arvo < 0.05

5.3 Alle puolet metsänomistajista pystyy arvioimaan kaikki puunmyyntitulojen käyttökohteet

Metsänomistajalla on metsätalouden kannattavuuden arvioinnissa tärkeää olla vähintäänkin karkea käsitys saatujen tulojen ja maksettujen menojen rakenteesta. Nykyinen puunmyyntitulojen verotus muistiinpanoineen osana pääomatulojen verotusta tarjoaa suhteellisen yksinkertaisen tavan jäsentää saatuja puunmyyntituloja ja vähennyskelpoisia menoja. Puunostajat vastaavat puunmyyntitulosta perittävästä ennakonpidätyksestä. Metsänomistajat vastaavat puunmyyntitulojen veroilmoituksen ja arvonlisäveroilmoituksen teosta sekä mahdollisten arvonlisäverojen ja tuloverotuksen lisäverojen maksamisesta.

Kaikille metsänomistajille yhteisenä käytäntönä puunmyyntitulojen verotus on perusteltu vertailukohta puunmyyntitulojen käytön arvioinnille ja siksi sitä myös kysyttiin erikseen kyselyssä. Tästä näkökulmasta on yllättävää, miten vähäinen osa, vain 37 prosenttia (ja 42 prosenttia metsäpinta-alasta) kysymykseen vastanneista kahdesta kolmasosasta puuta myyneitä metsänomistajia on merkinnyt vastaukseensa maksettujen verojen nollaa suuremman osuuden. Jos puuttuvia havaintoja täydennetään niillä vastauksilla, joissa ei ole haluttu tai

osattu vastata mihin puunmyyntitulot on käytetty, ”veroineen bruttokirjaajien” osuus jää vastanneista 29 prosenttiin ja 34 prosenttiin metsäpinta-alasta.

Vastanneista noin neljäsosalla oli merkittäviä maa- ja metsätalouden menoja, mikä osassa tapauksista voi perustella sitä, etteivät he ole kirjanneet metsätaloudesta maksettuja veroja. Kysymykseen vastanneista metsänomistajista reilu neljäsosa ei merkinnyt minkäänlaista metsätalouteen, metsätilaan tai veroihin käytettyä osuutta puunmyyntituloista, vaan ainoastaan ”puhtaana käteen jääneen” nettotulon käyttökohteet. Noin viidesosa vastanneista metsänomistajista ei halunnut tai osannut vastata puunmyyntitulojen käyttöä koskevaa kysymykseen. Ryhmä nimettiin kertomattomiksi ja epävarmoiksi siksi, koska sekä kyselylomakkeen reunahuomautusten että myös taustapiirteiden perusteella oli pääteltävissä, että ”en halua tai osaa vastata” -vastauksessa on selkeästi kyse molemmista syistä, sekä haluttomuudesta että osaamattomuudesta vastata kysymykseen puunmyyntitulojen käytön jakautumisesta.

Lisäksi kokonaan kysymykseen täysin vastaamatta jättäneet metsänomistajat olivat vastanneisiin nähden merkitsevästi erilainen, keskimääräistä iäkkäämpiä metsänomistajia ja pienempiä metsätiloja käsittävä ryhmä, jota ei poikkeavien taustapiirteiden vuoksi voida suoraan rinnastaa mihinkään neljään vastausryhmään. Vastaamattomat, joita oli 18 prosenttia kaikkien vastanneiden ja vastaamattomien yhteismäärästä ja 14 prosenttia yhteismetsäpinta-alasta, tulee siksi lopulta ottaa huomioon metsänomistajien ja metsäpinta-alojen kokonaisuudessa. Se, että vastaamattomia ylipäättänsä pystyttiin vertaamaan vastanneisiin, johtuu siitä, että he olivat vastanneet hakkuista ja puunmyyntiä koskeviin kysymyksiin ja heidän tiedettiin sen vuoksi saaneen puunmyyntituloja.

Yksi tapa arvioida metsänomistajien näkemyksiä metsätalouden kannattavuudesta on tarkastella ristiin metsätalouden kannattavuuden arviointitapoja (luku 3) ja puunmyyntitulojen käytön eri vastausryhmiä sekä vastaamattomia (luku 4). Metsänomistajien käsitysten eroavaisuudet puunmyyntitulojen käytöstä näkyvät selkeästi (taulukko 15), sillä veroineen bruttokirjaajissa on selvästi vähiten kannattavuutta tarkkailemattomia, vain 12 prosenttia vastanneista metsänomistajista ja kahdeksan prosenttia metsäpinta-alasta. Veroitta bruttokirjaajilla kannattavuutta tarkkailemattomien lukumääräosuus on 17 prosenttia (kymmenen prosenttia metsäpinta-alasta) ja nettokirjaajilla peräti 30 prosenttia lukumäärästä (21 prosenttia metsäpinta-alasta). Kertomattomilla ja epävarmoilla

kannattavuutta tarkkailemattomien osuus on 24 prosenttia vastanneista metsänomistajista ja 14 prosenttia metsäpinta-alasta. Vastaamattomissa on kaikkein vähiten menojen tarkkailijoita, vain 13 prosenttia metsänomistajista ja 12 prosenttia metsäpinta-alasta.

Yllättävästi nettokirjaajilla suurin osuus, 30 prosenttia vastanneista metsänomistajista ja 36 prosenttia metsäpinta-alasta kuuluu kannattavuuden arviointitavaltaan suhteuttajiin ja arvon mittaajiin, mikä periaatteessa on kaikkein vaativin tulojen, menojen ja metsän arvon laskentaa edellyttävä tapa seurata metsätalouden kannattavuutta. Toisaalta nettokirjaajat ovat hieman yleisimmin hankkineet metsätilansa markkinoilta ja usealla eri tavalla. On mahdollista, että nettokirjaajat saattavat tarkkailla omankin metsätilansa kannattavuutta epäsuorasti, esimerkiksi seuraamalla metsäkiinteistöjen yleistä hintakehitystä.

Taustojen selventämiseksi taulukko 15:n asetelma voidaan kääntää myös toisinpäin (taulukko 16), jolloin nähdään eri kannattavuuden arviointitapojen muodostuminen suhteessa puunmyyntitulojen käytön vastaustyyppeihin. Veroineen bruttokirjaajat muodostavat menojen tarkkailijoista 36 prosenttia ja veroitta bruttokirjaajat 25 prosenttia. Nettokirjaajien osuus menojen tarkkailijoista on 15 prosenttia sekä kertomattomilla ja epävarmoilla 14 prosenttia. Vastaamattomien osuus menojen tarkkailijoista on kymmenen prosenttia. Nettokirjaajat erottuvat kannattavuutta tarkkailemattomien ryhmässä, jossa heitä on 30 prosenttia metsänomistajista.

Taulukko 15 Puunmyyntitulojen käytön vastaustyyppiryhmät sekä vastaamattomat suhteessa kannattavuuden arviointitapoihin. Osuudet metsänomistajien lukumäärästä ja suluissa osuudet metsäpinta-alasta.

	Tulojen tarkkailijat %	Menojen tarkkailijat %	Suhteuttajat ja arvon mittaa- jat %	Kannatta-vuotta tarkkailematto- mat %	Kaikki %
Puunmyyntitulojen käytön vastaustyyppiryhmät (n=872)***					
Veroineen bruttokirjaajat	34 (30)	35 (38)	19 (24)	12 (8)	100
Veroitta bruttokirjaajat	29 (33)	24 (27)	30 (30)	17 (10)	100
Nettokirjaajat	25 (26)	15 (17)	30 (36)	30 (21)	100
Kertomattomat ja epävarmat	32 (40)	17 (19)	27 (27)	24 (14)	100
Vastaamattomat	34 (47)	13 (12)	29 (26)	24 (15)	100
Kaikki	30 (34)	22 (25)	27 (28)	21 (13)	100

*** = P-arvo < 0.001, ** = P-arvo < 0.01, * = P-arvo < 0.05

Taulukko 16 Kannattavuuden arviointitavat suhteessa puunmyyntitulojen käytön vastaustyyppiryhmiin sekä vastaamattomiin. Osuudet metsänomistajien lukumäärästä ja suluissa osuudet metsäpinta-alasta.

	Tulojen tarkkailijat %	Menojen tarkkailijat %	Suhteuttajat ja arvon mittaajat %	Kannattavuutta tarkkailemattomat %	Kaikki %
Puunmyyntitulojen käytön vastaustyyppiryhmät (n=872)***					
Veroineen bruttokirjaajat	24 (22)	36 (38)	16 (21)	12 (14)	22 (25)
Veroitta bruttokirjaajat	21 (27)	25 (31)	24 (30)	18 (23)	22 (28)
Nettokirjaajat	19 (13)	15 (12)	26 (22)	33 (29)	23 (17)
Kertomattomat ja					
epävarmat	18 (19)	14 (12)	17 (15)	19 (18)	17 (16)
Vastaamattomat	18 (19)	10 (7)	17 (12)	18 (16)	16 (14)
Kaikki	100	100	100	100	100

*** = P-arvo < 0.001, ** = P-arvo < 0.01, * = P-arvo < 0.05

Jos arvioidaan eri vastaustyyppiryhmien käyttökelpoisuutta vastaamaan alku-
peräiseen tutkimuskysymykseen, mihin metsänomistajat ovat käyttäneet puun-
myyntitulonsa, metsänomistajilta saatujen vastausten tulkinta ei ole aivan yksi-
selitteinen.

Veroineen bruttokirjaajien arvioimat puunmyyntituloista ja tilasta maksetut ve-
rot, 22 prosenttia puunmyyntituloista metsäpinta-alan mukaan laskettuna, ovat
hyvin lähellä Verohallinnon tilastoimia puunmyyntiverotuksen tietoja vuosilta

2016–2018. Verohallinnon tilastoista arvioituna puunmyyntituloja saaneet metsänomistajat maksoivat pääomatuloveroja keskimäärin 20–25 prosenttia bruttona saaduista puunmyyntituloistaan. Näin ollen tätä vastaustyyppiryhmää voisi käyttää tarkemmissa analyyseissä valistuneiden metsänomistajien ryhmänä, joskin se poikkeaa muista puuta myyneistä metsänomistajista muun muassa keskimääräistä suuremman metsätilakoon, puunmyyntimäärän ja metsänomistajien nuoremman ikäjakauman suhteen. Muiden verojen kuin puunmyyntituloverojen maininnat ja merkitys olivat vastauksissa harvinaisia, koska suurin osa tarkastelluista metsänomistajista oli omistanut metsätilansa yli viisi vuotta ja kuten jo useasti todettu, verojen kirjaajat olivat ylipäätänsä vähemmistönä vastanneista ja puuta myyneistä.

Toisaalta osa veroitta bruttokirjaajien vastauksista on varsin perustellusti laadittuja, sillä veromerkinnän puuttumisesta huolimatta tilan käyttöön kohdistui keskimäärin peräti 66 prosenttia (metsäpinta-alasta laskien 72 prosenttia) puunmyyntituloista. On siten täysin mahdollista, että osalla veroitta bruttokirjaajista verottomuus onkin todellisuutta suurten vähennysten ja vähennyspohjien vuoksi ja mahdolliset pienet maksetut vero-osuudet on voitu pyöristää vastauksissa nollassi. Metsätalouden ostosta muodostuu metsävähennysoikeus verotuksessa ja yhdessä merkittävien menojen kanssa metsätaloudesta ei välttämättä muodostu pitkään aikaan verotettavaa pääomatuloa. Osalla voi olla myös merkittäviä poistoina vähennettävien hankintojen menojäännöksiä. Yksi huomattava asia onkin, että merkittävällä osalla metsänomistajista puunmyyntituloja jää lopulta yksityiskäyttöön vain hyvin vähäinen osuus. Samoin nettokirjaajat ovat varmastikin arvioineet hyvin, miten puunmyynnistä käteen jääneitä tuloja on käytetty. Vertailuissa muihin ryhmiin ongelmana on se, että nettokirjaajilla käteen jäänyttä osuutta puunmyyntituloista ei tiedetä.

Puunmyyntitulojen käytön arviointi ei ole metsänomistajille välttämättä helppoa, sillä tulojen ja menojen aikaviiveet saattavat olla useiden vuosien mittaisia, kun puukauppojen pituus allekirjoitetusta kauppakirjasta hakkuuseen voi olla jopa kolme vuotta ja tuloverotuksen veronpalautusten viive jopa kaksi vuotta puumaksusta: pisimmillään kaikkien puukauppaa seuraavien maksusuoritusten viive voi siten olla jopa viisi vuotta. Lisäksi tuloverotus ja arvonsäverotus voivat osalla metsänomistajia sekoittaa käsityksiä verotuksen merkityksestä. Kun sekä vastanneet että vastaamattomat metsänomistajat otetaan huomioon, karkeasti arvioituna jonkin verran alle puolella metsänomistajista,

vastaten ehkä kuitenkin yli puolta metsäpinta-alasta, näyttäisi olevan kokonaisuutta koskeva ja melko perusteltu käsitys puunmyyntitulojen käytöstä.

5.4 Johtopäätökset

Kannattavuuteen liittyvien kysymysten yhteiskunnallinen tausta on Suomessa perustunut pinta-alaverotuksesta ja maa- ja metsätalouden yhteisestä verotuksen tulolähteestä luopumisen jälkeen aikaisempaa vahvemmin yksityismetsätalouden asemointiin sijoitusvarallisuutena, joskin maanviljelijän sekä puuta ja lostavan yhtiön metsänomistukset tunnistetaan myös osana maatalouden tai elinkeinon harjoittamista. Eurooppalaisessa näkökannassa suomalainen metsätalouden yhteiskunnallinen asemointi on osin poikkeuksellinen. Esimerkiksi Ruotsissa ja Saksassa metsätalous käsitetään lähinnä pienyritystoimintana, eikä kummassakaan maassa esimerkiksi metsäkiinteistön jakaminen ja myyminen osissa tai metsän ostaminen ja myyminen ylipäätänsä ole rajoituksista vapaata toimintaa. Osaa tässä kyselyssä olleista kysymyksistä ei siten olisi tässä muodossa ollut mieltä esittää jossain toisessa Euroopan maassa. Tässä suhteessa suomalaisetkaan metsänomistajat eivät näyttäisi olevan täysin suomalaisesta muotista, sillä metsällä ei tiedostettuna sijoitusvarallisuutena ole tässä tutkimuksessa saatujen tulosten perusteella merkitystä kuin osalle metsänomistajista: merkittävä osa metsänomistajista ei esimerkiksi luopuisi metsästään mistään hinnasta. Tulokset tukevat siten myös metsätalouden useita jo kestävyys taloudellisen, ekologisen, sosiaalisen ja kulttuurillisen ulottuvuuksistakin tuttuja näkökulmia.

Miten tutkimuksesta saatuja tuloksia voitaisiin soveltaa käytännön metsätaloudessa Suomessa? Tulosten perusteella osalla erityisesti iäkkäimmistä metsänomistajista on selkeitä vaikeuksia ja osin myös haluttomuutta metsätalouden kannattavuuden ja puunmyyntitulojen käyttökohteiden arvioinnissa. Taustalla voi olla, että iäkkäimmissä metsänomistajaryhmissä myös päätöksenteon apuvälineiden käyttö kohtaa keskimääräistä suurempia haasteita. Toisaalta on odotettavissa, että ajan kuluessa myös iäkkäämmän metsänomistajakunnan kynnys esimerkiksi tietoteknisten apuvälineiden hyödyntämiseen madaltuu,

kun suuri osa heistä on jo käyttänyt vastaavanlaisia välineitä työelämässä ollessaan. Metsäomaisuus siirtyy usein perintönä sukupolvelta toiselle. Ikääntyneellä metsänomistajalla saattaa olla vahva perinnönjättöhalu mutta ei enää jaksamista tai kykyjä metsätalouden harjoittamiseen ja sen kannattavuuden arviointiin. Siten metsäomaisuutta ei haluta myydä perheen ulkopuolelle. Jos metsätilan myynti kuitenkin tulisi kysymykseen, osa eläköityneistä käyttäisi myös tulotason pienennettyä mahdollisesta metsätuloja omaan kulutukseensa.

Metsäneuvonnassa on myös hyvä huomata, että puutteelliset kannattavuuskäsitteet voivat altistaa metsänomistajia johdateltaviin, epävarmoin tai jopa epärationaalsiin päätöksiin, joista merkittävimmät saattavat koskea metsätilan ylihintaista ostoa tai alihintaista myymistä. Toisaalta myös metsäneuvojen näkemykset saattavat poiketa yleisestä tavasta tarkastella kannattavuutta tai perustua neuvonnan kohteena olevaa metsänomistajaa kapeampiin näkökulmiin. Erilaiset kannattavuusnäkemykset voivat johtaa myös erilaisiin metsäomaisuuden arvostamisnäkemyksiin. Arvostamisongelmien takia varsinkin lunastus- ja korvaustilanteissa olisi hyvä kyetä tarjoamaan myös vastaavan laatuista vaihtomaita metsänomistajille.

Tutkimuksen tuloksista esille nouseva kysymys on myös, voitaisiinko joillakin melko yksinkertaisillakin hallinnollisilla toimilla edistää metsänomistajien metsätalouden kannattavuuden arviointikykyä ja mahdollisuuksia. Metsänomistajien omassa ratkaisuvallassa yksinkertaisin toimenpide olisi käyttää arjen käytötilistä erillistä pankkitiliä metsätilan (tai maatilan) rahaliikenteen hoitoon. Se selkeyttäisi metsänomistajilla metsätalouden tulojen, menojen ja muun maksuliikenteen kuten lainanhoidon seurantaan ilman varsinaisen kirjanpito-ohjelman käyttämistä. Laskentatoimen käsitteillä tällä toteutettaisiin metsätalouden tapahtumien rekisteröintiä ja erillään pitoa muusta metsänomistajan taloudesta. Tällaista ratkaisua on korostettu esimerkiksi maatalouden kannattavuusseurannan kirjanpitotiloilla, joskin edelleenkin osa näistä seurantatiloista käyttää yhtä ja samaa tiliä kaikkeen maksuliikenteeseen.

Valtakunnallisesti yksi harkinnanarvoisista politiikkatoimenpiteistä voisi olla luopua puun myyntitulon verotuksessa puunostajien tekemästä puukauppa maksun ennakonpidätyksestä ja velvoittaa puunostajia ainoastaan toimittamaan tieto maksetusta puukauppasummasta verohallinnolle. Selkeimmillään

”ennakonpidätys” muutettaisiin saman näköiseksi metsänomistajien velvollisuudeksi eli ennakkoveron maksuksi määräajassa puukaupamaksun jälkeen. Toimenpiteenä metsänomistajan tekemä ennakkoveron maksu olisi yksinkertaisempi kuin esimerkiksi jo nyt metsänomistajien velvollisuutena oleva arvonlisäverojen tilitys. Tavoitteena olisi erityisesti metsänomistajien tietotason parantaminen, sillä ennakkoverokäytäntö voisi selkeyttää osalla metsänomistajia nyt jopa huolestuttavan hatarilta näyttäviä käsityksiä puunmyyntitulojen käytöstä, ja vähentää mahdollista tuloverotuksen ja arvonlisäverotuksen sekoittamista keskenään. Samalla ennakkoveron tasossa voitaisiin paremmin ottaa huomioon metsänomistajakohtaisia tekijöitä kuten oikeus ja aikomus metsävähennyksen tai metsälahjavähennyksen tekoon. Nykyinen ennakonpidätyskäytäntö voi tällaisissa tapauksissa johtaa merkittäviin veronpalautuksiin tai lisäveroihin ilman metsänomistajan erillistä puunmyyntituloihin vaatimaa ja saamaa verokorttia. Ennakkoverokäytännön metsätalouteen soveltamattomuuden syynä lieenee tähän asti ollut se, että ennakkoerotus on hallinnollisesti toteutettu edellisen vuoden verotettavien tulojen perusteella ennakonkantona, mikä ilman jokavuotisia ennakkoveron korjausvaatimuksia aiheuttaisi yksityismetsätaloudessa ennakonpidätysmalliakin suuremmat veronpalautukset tai lisäverot. Tällä tavoin järjestetty ennakkoerotus on kuitenkin arkipäivää esimerkiksi kaikissa yhteismetsissä, vaikka se ei kovin hyvin sovikaan pienille ja keskikokoisille yhteismetsille.

Metsänomistajarakenteen viime vuosikymmenien muutoksissa on useita piirteitä, joiden voi odottaa vaikuttavan siihen, että metsäomistuksesta luovuttaessa vaihtoehtona tulnaisiin pitämään yleistävästi muuta kuin kulutusta. Muutos on näkynyt erityisesti metsänomistajien tavoiteryhmissä turvaa ja tuloja korostavien ryhmän kasvuna ja monitavoitteisten metsänomistajien osuuden pienehmissä (Karppinen ym. 2020). Tässä tutkimuksessa havaittiin odotetusti metsänomistusta korkeamman riskin ja tuotto-odotusten eli osake- ja rahasto-sijoitusten todennäköisyyden kasvavan, kun metsänomistajien koulutus lisääntyy ja tulot ja metsäomaisuuden koko kasvavat.

Kannattavuuden mittaamista ja sijoitusvaihtoehtoihin suhtautumista tarkasteltaessa käy ilmi, että kaikista analytyttisimmin kannattavuuteen suhtautuvat myös pitävät tuotto-odotuksiltaan ja riskiltään korkeampia sijoitusvaihtoehtoja keskimääräistä mahdollisempina. Taloudellisesti rationaalisten päätösten mahdollistamiseksi tulisikin pystyä metsänomistajille tarjoamaan sekä valmiuksia

arvioida tuottoa ja riskiä että tukea päätöksentekoa tukityökalujen kuten pankkitileihin liitettävien palvelujen, kirjanpito-ohjelmien ja laskureiden muodossa.

Metsätalouden sisällä tehtävien investointien kannattavuuden arvioiminen on oma kysymyksensä. Esimerkiksi osasta metsäomaisuutta luovuttaessa voi olla jo nykyisillään melko helppoa arvioida metsätalouden kanssa suunnilleen saman riski- ja tuottotason asutosijoittamisen rationaalisuutta. On kuitenkin myös samanaikaisesti kyettävä pohtimaan löytyisikö metsätaloudesta esimerkiksi taimikonhoitojen, lannoitusten tai metsäautotiehankeiden parista investointikohteita, jotka soveltuisivat päätöksentekijän tavoitteisiin.

Tavoitteiltaan epätietoisten metsänomistajien on todettu aikaisemmin (Karppinen ym. 2020) myyvän puuta hehtaaria kohden vähemmän kuin muiden tavoiteryhmien virkistyskäyttäjiä lukuun ottamatta. Tämän tutkimuksen mukaan he myös mittaavat metsätalouden kannattavuutta muita harvemmin, eivätkä yleisesti osaa arvioida mihin käyttävät metsätulonsa. Toisaalta muita tavoiteryhmiä selvästi suurempi osa, viidennes epätietoisista, voisi harkita metsätilastaan luopumista, vaikkakin suuri osa heistä ei osaa arvioida luopumishintaa. Lisäksi selvästi muita ryhmiä suurempi osa heistä olisi halukas myymään metsätilansa arvioimallaan käyväällä arvolla. Näille metsänomistajille, joille metsänomistuksen aineelliset tai aineettomat arvot eivät ole kiinnostavia, tulisi kohdentaa neuvontaa metsäomaisuuden käyvän markkina-arvon määrittämiseksi, kertoa millaisista metsätiloista erilaiset ostajat ovat kiinnostuneita ja korostaa kilpailutetun kiinteistönmyynnin tärkeyttä metsätilan lopullisen markkina-arvon muodostumisessa.

Lähdeluettelo

Horne, P., Karppinen, H., Korhonen, O. ja Koskela, T. 2020. Metsien hoidon ja kasvatusten menetelmien hyväksyttävyyden – Metsänomistaja 2020. PTT raportteja 266. s.82.

Hänninen, H., Valonen, M. & Haltia, E. 2020. Metsänomistajat palveluiden käyttäjinä: Metsänomistaja 2020- tutkimuksen tuloksia. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 63/2020. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 63 s.

Hänninen, H. & Karppinen, H. 2010. Yksityismetsänomistajat puntarissa. Julkaisussa: Sevola, Y. (toim.). Metsä, talous, yhteiskunta. Katsauksia metsäekonomiseen tutkimukseen. Metlan työraportteja 145: 55–67.

Karppinen, H., Hänninen, H. & Horne, P. 2020. Suomalainen metsänomistaja 2020. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 30/2020. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 73 s.

Karppinen, H., Kraama, M., Ovaskainen, V., Hujala, T., & Leppänen, J. 2016. Metsänomistajien käsitykset metsätalouden kannattavuudesta ja sen mittaamisesta.

Kniivilä, M., Hantula, J., Hotanen, J-P., Hynynen, J., Hänninen, H., Korhonen, K.T., Leppänen, J., Melin, M. Mutanen, A., Määttä, K., Siitonen, J., Viiri, H., Viitala, E-J. & Viitanen, J. 2020. Metsälain ja metsätuholain muutosten arviointi. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 3/2020. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 124 s.

Kraama, M. 2015. Metsänomistajien käsitykset metsätalouden kannattavuudesta. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. <http://hdl.handle.net/10138/154568>

Koskela, T., Horne, P., Karppinen, H. & Korhonen, O. 2021. Metsien ekosysteemipalvelut ja jokamiehen oikeus metsänomistajan näkökulmasta – Metsänomistaja 2020. PTT raportteja 267.

Luonnonvarakeskus (Luke). 2021. Yksityismetsätalouden liike-tulos laski 1,6 miljardiin euroon vuonna 2020. [verkkajulkaisu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus. Saantitapa: <https://www.luke.fi/uutinen/yksityismetsatalouden-liiketulos-laski-16-miljardiin-euroon-vuonna-2020/>

Metsäkeskus 2021. Yksityisten omistajien metsänomistus on vähentynyt kahdessa vuodessa merkittävästi. <https://www.metsakeskus.fi/fi/ajankohtaista/yksityisten-omistajien-metsanomistus-on-vahentynyt-kahdessa-vuodessa-merkittavasti>

- Penttinen, M. 2007. Portfolio management and the competitiveness of forest ownership. *Dissertationes Forestales* 43. 48 s. <https://dissertationesforestales.fi/pdf/article1827.pdf>.
- PTT-ennuste – metsäsektori 2021 syksy. Helsinki 2021. Matti Valonen, Marjo Maidell, Paula Horne ja Maurizio Sajevo, Pellervon taloustutkimus PTT. Saantitapa: <https://www.ptt.fi/ennusteet/metsaala/metsaala-syksy-2021.html>
- Ripatti, P. & Lahdensaari-Nätt, L. 2007. Mihin puunmyyntitulot käytetään? *Teho*, 4, pp.12-13.
- Rämö, A.-K., Horne, P. & Leppänen, J. 2012. Yksityismetsänomistajien suhtautuminen metsälakiin. PTT raportteja 237. 71 s.
- Räty, M. & Vaahtera, E. (2020). Metsävarat. Teoksessa Peltola, A., Räty, M., Sauvula-Seppälä, T., Torvelainen, J., Uotila, E., Vaahtera, E. & Ylitalo, E (toim.). *Suomen metsätilastot 2020*. Luonnonvarakeskus (Luke), Helsinki 2020. Saantitapa: https://stat.luke.fi/sites/default/files/suomen_metsatilastot_2020_verkko.pdf
- Sved, J. & Koistinen, A. (toim.) 2019. Metsänhoidon suositukset kannattavaan metsätalouteen, työopas. Tapion julkaisuja.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Yksityismetsätalouden liiketulos [verkojulkaisu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/ymtkan/index.html>
- Tilli, T., Rämö, A. K., Maidell, M., Toivonen, R., & Kärki, L. 2009. Metsänomistajien näkemyksiä metsätalouden kannattavuudesta ja puun tarjonnasta vuoteen 2015. Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos.
- Uotila, E. (2014). Metsä sijoituskohteena 1983–2013. *Metsätilastotiedote* 52/2014 (15.12.2014). Metsäntutkimuslaitos, Metsätilastollinen tietopalvelu. 7 s.
- Äijälä, O., Koistinen, A., Sved, J., Vanhatalo, K. & Väisänen, P. (toim.) 2019. Metsänhoidon suositukset. Tapion julkaisuja.

Liitteet

*Liite 1. Teemalomake,
katso seuraava sivu.*

E METSÄTALouden KANNATTAVUUS

- E1 Miten arvioitte oman metsätaloutenne kannattavuutta? Voitte merkitä useampia vaihtoehtoja.**
☐ 1 Puunmyyntitulojen kokonaismäärä	☐ 10 Hakkuumahdollisuuksien kehitys
☐ 2 Puunmyyntitulot hehtaaria kohden	☐ 11 Tulevaisuuden puunmyyntitulojen kehitys
☐ 3 Myyty puumäärä hehtaaria kohden	☐ 12 Metsätalouteen liittyvät riskit
☐ 4 Puun hintataso	☐ 13 Oma työllistyminen metsätöissä
☐ 5 Metsätalouden menojen määrä	☐ 14 Oman tilani nettotulot verrattuna tilastoituun nettotulon keskiarvoon
☐ 6 Metsätalouden nettotulos (tulot–menot)	☐ 15 Metsäni tuoton suhde muiden sijoituskohteiden tuottoon
☐ 7 Puun ostovoima eli puukuution myyntitulolla saatava hyödykemäärä	☐ 16 En arvioi metsätalouteni kannattavuutta lainkaan
☐ 8 Metsätilan arvon kehitys	
☐ 9 Metsään sitoutuneen pääoman tuotto	

- E2 Mitä seuraavista pidätte mahdollisina sijoitusvaihtoehtoina, jos luopuisitte metsänomistuksesta? Voitte merkitä kolme vaihtoehtoa.**

☐ 1 Pörssiosakkeet	☐ 5 Pankkitalletukset
☐ 2 Sijoitusasunnot	☐ 6 Muu, mikä _____
☐ 3 Metsärahastot (metsäkiinteistöihin sijoittavat erikoisrahastot)	☐ 7 En sijoittaisi rahoja (niille muu käyttötarkoitus)
☐ 4 Rahastosijoittaminen yleisesti	

F METSIEN KÄSITTELYN JA KÄYTÖN HYVÄKSYTTÄVYYS

- F1a Oletteko yleensä ottaen tyytyväinen nykyisiin metsänhoito- ja hakkuutapoihin Suomessa?**

☐ 1 Erittäin tyytyväinen	☐ 4 Melko tyytymätön
☐ 2 Melko tyytyväinen	☐ 5 Erittäin tyytymätön
☐ 3 En tyytyväinen enkä tyytymätön	☐ 6 En osaa sanoa

- F1b Mikäli olette tyytymätön, mihin erityisesti? Miten metsiä pitäisi käsitellä?**

- F2 Millaista metsien kasvatusta toteutate omissa metsissäne? Valitkaa yksi vaihtoehto joka riville.**

	Kaikissa metsissäni	Osassa metsiäni	Ei lainkaan
1 Metsä kasvatetaan tasaikäisenä, se harvennetaan ja lopuksi päätehakataan ja uudistetaan	☐	☐	☐
2 Metsässä käytetään jatkuvaa kasvatusta (erikikäiskasvatus), jossa suuria puita poistetaan niin että metsä säilyy peitteisenä	☐	☐	☐
3 Metsä jätetään puuntuotannon ulkopuolelle	☐	☐	☐

F3 Entä mitä mieltä olette seuraavista metsien käsittelyyn liittyvistä väittämistä?

	Täysin eri mieltä		Neutraali		Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
1Metsien avohakkuu on taloudellisesti kannattava päätehakkuutapa	()	()	()	()	()	()
2Jatkuvaan kasvatukseen liittyy monenlaisia riskejä	()	()	()	()	()	()
3Nykyiset avohakkuualat ovat liian suuria	()	()	()	()	()	()
4Avohakkuut ovat haitallisia metsäluonnolle	()	()	()	()	()	()
5Tietyt eliölajit hyötyvät jatkuvan kasvatuksen tuottamasta peitteisestä metsästä	()	()	()	()	()	()
6Avohakkuut tuovat vaihtelua maisemaan	()	()	()	()	()	()
7Avohakkuiden käyttöä pitäisi rajoittaa vesiensuojelun vuoksi herkillä alueilla	()	()	()	()	()	()
8Avohakkuu on teknisesti helppo toteuttaa	()	()	()	()	()	()
9Tietyt eliölajit hyötyvät avoimista elinympäristöistä	()	()	()	()	()	()
10Jatkuva kasvatusta on taloudellisesti kannattava metsien kasvatustapa	()	()	()	()	()	()
11Avohakkuu sopii tietyille kohteille	()	()	()	()	()	()
12Avohakkuiden käyttöä pitäisi rajoittaa maisemallisesti arvokkailla alueilla	()	()	()	()	()	()

F4 Mitä mieltä olette seuraavista metsiin liittyvistä toimenpiteistä Suomen metsissä?

Hyväksyttekö	En hyväksy lainkaan		Neutraali		Hyväksyn täysin	En osaa sanoa
1Metsäteiden uudisrakentamisen	()	()	()	()	()	()
2Avohakkuut	()	()	()	()	()	()
3Soiden kunnostusojituksen	()	()	()	()	()	()
4Kantojen noston energiapuuksi	()	()	()	()	()	()
5Metsien kasvatuslannoituksen	()	()	()	()	()	()
6Kulotuksen	()	()	()	()	()	()
7Lahopuun lisäämisen metsissä	()	()	()	()	()	()
8Soiden palauttamisen luonnontilaan	()	()	()	()	()	()
9Lehtojen hoidon kuusetumisen estämiseksi	()	()	()	()	()	()
10Metsien suojelun vapaaehtoisesti sopimuksella	()	()	()	()	()	()

F5 Kiinnostaisiko Teitä turvata omien metsienne luontoarvoja seuraavilla tavoilla?

Kiinnostaako Teitä	Ei kiinnosta lainkaan		Neutraali		Kiinnostaa paljon	En osaa sanoa
1Luontokohteen suojelu määräaikaisesti korvauksella	()	()	()	()	()	()
2Luontokohteen suojelu pysyvästi korvauksella (omistusoikeus säilyy)	()	()	()	()	()	()
3Maan myynti valtiolle suojelualueeksi	()	()	()	()	()	()
4Luontoarvojen erityinen huomioon ottaminen metsien hoidossa ja käsittelyssä	()	()	()	()	()	()
5Luontokohteen jättäminen toimenpiteiden ulkopuolelle ilman korvausta ja sopimusta	()	()	()	()	()	()
6Luonnonhoito, esim. lähteiden kunnostus	()	()	()	()	()	()

F6 Mitä mieltä olette yksityismetsien luontoarvojen turvaamisen tarpeesta Suomessa?

() 1Metsien luontoarvojen turvaamista pitäisi lisätä nykyisestä	() 3Metsien luontoarvoja turvataan jo liikaa
() 2Nykyinen taso on sopiva	() 4En osaa sanoa

G METSIEN TUOTTAMAT HYÖDYT

G1 Kuinka tärkeitä seuraavat metsien tuottamat hyödyt ovat Teille itsellenne? Entä koko Suomelle? Merkitkää numeroilla molempiin (itselle ja Suomelle) viisi tärkeintä, siten että 1 on tärkein ja 5 vähiten tärkeä.

	Itselle	Suomelle		Itselle	Suomelle
1Puuntuotanto	___	___	8Ulkoilu ja virkistys	___	___
2Marjat ja sienet	___	___	9Asuinympäristö	___	___
3Kotitarvepuu	___	___	10Suoja tuulia ja myrskyjä vastaan	___	___
4Maisema	___	___	11Puhdas ilma	___	___
5Riista	___	___	12Henkinen hyvinvointi	___	___
6Elinympäristö metsän eliölle	___	___	13Metsään liittyvien perinteiden ylläpito	___	___
7Hiilensidonta ilmakehästä	___	___	14Muu hyöty _____	___	___

Oletetaan, että kansainvälinen ja kansallinen ilmastopolitiikka on muuttunut niin, että julkisista varoista tuetaan hiilen sitomista ja varastointia yksityismetsissä.

G2 Millaisin keinoin olisitte yllä mainitussa tilanteessa valmis lisäämään hiilen varastointia tai sitomista osassa metsiänne, jos saisitte siitä korvauksen?

Osassa metsiäni:	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
1Viivästäisin harvennuksia	()	()	()
2Viivästäisin päätehakkuuta	()	()	()
3Lisäisin puuston kasvua lannoituksella	()	()	()
4Stuttaisin taimia tiheämpään	()	()	()
5Jättäisin puuston hiilivarastoksi (ei lainkaan hakkuita)	()	()	()
6Jättäisin kaatuneita puita lahoamaan	()	()	()
7Käyttäisin jatkuvaa kasvatusta (eri-ikäiskasvatus)	()	()	()
8Valitsisin istutettavaksi nopeasti kasvavia puulajeja	()	()	()
9Siirtyisin ojitetuilla turvemailla käyttämään jatkuvaa kasvatusta ja luopuisin ojien kunnostamisesta	()	()	()
10Jättäisin heikkotuottoiset ojitetut turvemaat metsätalouden ulkopuolelle	()	()	()

G3 Olisitteko kiinnostunut seuraavien esimerkkien kaltaisista toiminnoista (a) ja (b) omissa metsissä? Valitkaa kummankin esimerkin kohdalla omaa mielipidettänsä vastaava vaihtoehto ja täydentäkää tarvittaessa.

a) **Esimerkki luontoarvojen myynnistä:** Arvokkaita luontoarvoja tuhoutuu esimerkiksi suuressa rakennus- tai tiehankkeessa. Hankkeen toteuttanut yritys korvaa metsänomistajalle pysyvän yksityisen suojelualueen perustamisen luontoarvojen suojelemiseksi. Metsänomistaja ei saa puunmyyntituloja tästä osasta metsäänsä, mutta hänen saamansa korvaus kattaa aiheutuneet kustannukset ja tuottojen menetykset.

() 1Ei kiinnosta () 2Kyllä kiinnostaa () 3Kiinnostaa edellyttäen, että _____

b) **Esimerkki hiilensidontapalvelun myynnistä:** Kaivosyhtiö tuottaa päästöjä. Ne saa korvattua ostamalla hiilensidontapalveluita metsänomistajalta. Metsänomistaja käsittelee metsäänsä niin, että hiiltä sitoutuu mahdollisimman paljon. Kaivosyhtiö korvaa tästä aiheutuvat kustannukset ja tuottojen menetykset metsänomistajalle.

() 1Ei kiinnosta () 2Kyllä kiinnostaa () 3Kiinnostaa edellyttäen, että _____

G4 Oletteko tyytyväinen jokamiehenoikeuksien laajuuteen tällä hetkellä?

- () 1Erittäin tyytyväinen () 4Melko tyytymätön
() 2Melko tyytyväinen () 5Erittäin tyytymätön
() 3En tyytyväinen enkä tyytymätön () 6En osaa sanoa

G5 Oletteko havainnut jokamiehen oikeuksiin kuulumatonta häiritsevää käytöstä omilla maillanne tai vesialueillanne? Arvioikaa tilannetta viimeisen viiden (2014–18) vuoden ajalta.

Virkistyskäyttäjät...	Usein	Harvoin	Ei koskaan	En osaa sanoa
1 Ovat marjastaneet tai sienestäneet pihapiirin lähietäisyydellä	()	()	()	()
2 Ovat tulleet pihapiiriin häiritsevästi	()	()	()	()
3 Eivät ole noudattaneet yksityisaluemerkintöjä, kieltotauluja tai suullisia kieltoja	()	()	()	()
4 Ovat valittaneet metsän hakkuista tai maiseman muutoksista	()	()	()	()
5 Ovat pysäköineet haittaa aiheuttaen	()	()	()	()
6 Ovat ratsastaneet häiritsevästi tai haittaa aiheuttaen	()	()	()	()
7 Ovat leiriytyneet pitkäksi ajaksi (enemmän kuin pari päivää)	()	()	()	()
8 Ovat tehneet leiritulia ilman lupaa	()	()	()	()
9 Ovat vieneet puuainesta (oksia, pieniä puita, hakkuutähteitä tai jäkälää) luvatta	()	()	()	()
10 Ovat ajaneet luvatta moottorikäyttöisillä ajoneuvoilla yksityisteillä tai maastossa	()	()	()	()
11 Muita ongelmatilanteita, millaisia? _____	()	()	()	()

G6 Seuraavat väitteet koskevat valtakunnan tason metsäpolitiikan päätöksentekoa. Mitä mieltä olette niistä?

	Täysin eri mieltä		Neutraali		Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
1 Kansalaiset voivat vaikuttaa päätöksentekoon	()	()	()	()	()	()
2 Kaikilla, joita päätös koskettaa, on mahdollisuus osallistua	()	()	()	()	()	()
3 Eri osapuolia kohdellaan tasapuolisesti	()	()	()	()	()	()
4 Päätökset pohjautuvat ajanmukaiseen tietoon	()	()	()	()	()	()
5 Päätäjät edustavat hyvin eri metsänkäyttäjryhmiä	()	()	()	()	()	()
6 Päätökset noudattavat eettisiä periaatteita	()	()	()	()	()	()
7 Huonoja päätöksiä voidaan purkaa	()	()	()	()	()	()
8 Luotan siihen, että päätökset ovat järkeviä	()	()	()	()	()	()
9 Päätöksenteko on avointa	()	()	()	()	()	()
10 Päätökset perustellaan hyvin	()	()	()	()	()	()
11 Päätökset tehdään nopeasti	()	()	()	()	()	()
12 Metsänomistajat voivat vaikuttaa päätöksentekoon	()	()	()	()	()	()

Kiitos, että osallistuitte tutkimukseemme.

Kerromme tuloksista metsäalan lehdissä vuonna 2020.